

ISSN 2585 - 223X

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ

Ι. ΝΑΟΥ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΕΥΚΑΚΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

1821 - 2021

200 Χρόνια

ΕΝΟΡΙΑΚΗ ΕΥΛΟΓΙΑ

Έτος Κ' • ΜΑΡΤΙΟΣ 2021

Αριθ. Τεύχους 223

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίς

01. Διακόσια χρόνια ἀπελεύθερης ζωῆς μετὰ ἀπό 400 χρόνια Τουρ κικῆς δουλείας, διότι «Ἐσώθημεν διά τῆς Ἐκκλησίας!» (π. Β. Ε. Β.)	99
02. Ἡ ἰδιότυπη Ἐπανάσταση τοῦ 1821 καί ἡ ἀντιιστορική ἱστοριο- γραφία (Νομομαθῆς)	108
03. Ὁ Ἄνδρέας Κάλβος: Ἡ Ὑπερήφανη φωνή τοῦ Εἰκοσιένα (Ἐλένη Ἀγγελικοπούλου-Σπυροπούλου)	113
04. Μνήμη Παπαδιαμάντη (Ἐλένη Ἀγγελικοπούλου-Σπυροπούλου)	118
05. Κυριακή τῆς Τυρινῆς ἢ Κλαίοντες κατέναντι τῶν Κλειστῶν Ναῶν μας! (Μοναχός Νεκτάριος)	120
06. Τοῦ Ψυχοσάββατου τὸ ἄλλο νόημα (π. Κων. Ν. Καλλιανός)	125
07. Τό LOCKDOWN αὐξάνει τούς θανάτους, δέν τούς μειώνει! (Κωνσταντῖνος Βουγᾶς)	126
08. Τό Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης γιά τὰ ἐμβόλια κατά τοῦ Κορωναιῶ (Ζωή Ἀγγελικουδῆ)	130
09. Εἴμαστε ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας μας; (Δημήτριος Κοσκινιώτης)	135
10. «Ρήγας Βελεστινλῆς-Φεραῖος» (Νίκος Τσιρώνης)	138
11. Ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ π. Ἡλίας Στεφοπούλος (π. Β.Ε.Β.)	140

ἐνοριακὴ ΘΥΛΟΓΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ Ι. Ν. ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΕΥΚΑΚΙΩΝ

(Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν)

Ἀσκληπιοῦ 38 (Ἀθήνα) Τ.Κ.106.80

Τηλ.:2103612449 - Fax:2103627037 - e-mail: eylogia@agnikolaos.gr

www.agnikolaos.gr

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Ἱ. Ναός Ἀγ. Νικολάου Πευκακίων

ΕΚΔΟΤΗΣ - Διευθυντής Συντάξεως: π. Βασίλειος Ε. Βολουδάκης

Καλλιτεχνική Ἐπιμέλεια: **Σαπφώ Νίνου**

Τυπογραφική Ἐπεξεργασία: **Σπύρος Κροντήρης & Δέσποινα Καρζῆ**

ΧΟΡΗΓΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ:

Τό **ΕΝΟΡΙΑΚΟ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟ ΤΑΜΕΙΟ** τοῦ Ἱ. Ν. Ἀγ. Νικολάου Πευκακίων
Εἰς μνήμην τοῦ μακαριστοῦ τέως Προέδρου του
Πρωτοπρεσβυτέρου π. Ἡλία Στεφοπούλου

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ - ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΔΕΚΤΕΣ

Ἐπιτρέπεται ἢ μέ ὁποιοδήποτε τρόπο ἀναδημοσίευση τῶν ἀρθρῶν τοῦ τεύχους αὐτοῦ μέ τήν ἀπαραίτητη προϋπόθεση νά ἀναγράφεται στήν ἀναδημοσίευση ἡ πηγή προελεύσεώς τους καθώς καί ὀλόκληρο τό ὄνομα τοῦ συντάκτου τους καί ὄχι μόνο τὰ ἀρχικά του, μέ τὰ ὁποῖα τυχόν δημοσιεύονται τὰ ἀρθρα στό περιοδικό μας.

ΔΙΑΚΟΣΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΖΩΗΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ 400 ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ, ΔΙΟΤΙ «ΕΣΩΘΗΜΕΝ ΔΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ»!

Άφιερώνεται στην Άγία μας Έκκλησία,
ή Όποια διοίκησε τόν λαό μας επί 400 χρόνια, ΑΥΤΗ ΜΟΝΗ
καί τοῦ διετήρησε ἀλώβητη τήν Ὁρθόδοξη Πίστη,
τήν γλῶσσα καί τήν Ἐθνική του συνείδηση.

Εχουμε εἰσέλθει στόν Μάρτιο μήνα τοῦ 2021, δηλαδή συμπληρώθηκαν ἤδη διακόσια χρόνια ἀπό τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἐπανάστασεως τοῦ Γένους μας, πού ἔγινε στίς 25 Μαρτίου τοῦ 1821, ὅποτε βρισκόμαστε στήν καρδιά τῆς ἐπετείου δύο αἰώνων ἀπελεύθερης ζωῆς, μόνο μέρους τῆς Πατρίδος μας (τοῦ Ἑλλαδικοῦ Θέματος τῆς Ὁρθοδόξου Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας μας), ἀπό τόν Τουρκικό ζυγό 400 χρόνων.

Τό περιοδικό μας «**ΕΝΟΡΙΑΚΗ ΕΥΛΟΓΙΑ**» συμμετέχει σ' αὐτήν τήν ἐπέτειο μέ τήν δική του ἀντίληψη τοῦ ἑορτασμοῦ (παρά τούς προβληματισμούς καί τίς ἐνστάσεις, πού ἔχει δημοσιοποιήσει ἕνα χρόνο πρίν, ὡς πρός τούς Κρατικούς σχεδιασμούς αὐτῆς τῆς ἐπετείου), περιλαμβάνοντας σχετικά ἄρθρα, μέ τήν εὐχή νά συντελέση καί τό ἔντυπό μας αὐτό, μέ τίς μικρές του δυνάμεις, στήν ἀφύπνιση καί στήν αὐτοκριτική ὄλων μας γιά ἕνα κατά Θεόν μέλλον τῆς Πατρίδος μας.

Ἐπιθυμοῦμε νά συμπροβληματισθοῦμε γιά τό ἐάν καί κατά πόσον ἀξιοποιήσαμε τά 200 αὐτά χρόνια μέ πνευματική συναίσθηση, μέ Πανεθνική αὐτοκριτική καί, κυρίως, ἐάν δείξαμε ἔμπρακτη Πανεθνική Μετάνοια καί «διόρθωσιν βίου», ὥστε νά ἐπακολουθήσῃ πρῶτα ἡ ψυχική μας γαλήνη καί χαρά καί, κατόπιν, ἡ Ἐθνική μας Εἰρήνη καί Ἀσφάλεια.

Πόθος μας εἶναι νά μεταφέρουμε στούς ἀναγνώστες μας τήν βαθειά μας ἐπιθυμία νά γίνουν γνωστά τά βιώματα τῶν Πατέρων μας, στούς νεώτερους καί νά ὑπομνησθῆ στούς παλαιότερους ὅτι τά πνευματικά βιώματα τῶν εὐσεβῶν Προγόνων μας ἀποκτήθηκαν μέ τήν Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι ἐκεῖνοι συνύφαναν τή ζωή τους μέ τόν Χριστό καί τήν Ἐκκλησία Του καί γι' αὐτό ζοῦσαν καί τήν Πατρίδα μας, ὄχι μόνο ὡς «Ἐθνική Κυριαρχία» ἀλλά ὡς ἕνα Ἱερό Περιβάλλον, τό ὁποῖο τοῦς ἐξασφάλιζε τίς προϋποθέσεις γιά νά ζήσουν αὐθεντικά καί ἐλεύθερα τήν Πνευματική τους ζωή.

Δυστυχῶς, τὰ 200 χρόνια, πού πέρασαν δέν ἔδειξαν ὅτι συμμερισθήκαμε τήν ἐν μετανοία προσευχή τοῦ ἁγίου Πατριάρχου Γενναδίου Σχολαρίου, ἡ ὁποία μετάνοια ἔδωσε στήν Ἐκκλησία μας, μέσω τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, τήν Οὐράνια Δυνατότητα νά Κυβερνήσῃ τό ὑπόδουλο Γένος μας ἐπί 400 χρόνια, καί νά τό διασώσῃ ἀποκλειστικά καί ΜΟΝΗ ΑΥΤΗ καί γι' αὐτό ἐπηκολούθησαν ἀπό τῆς Παλιγγενεσίας καί ἐντεῦθεν τὰ λυπηρά ἀποτελέσματα, τὰ ὁποία θά προσπαθήσουμε νά ἀναπτύξουμε σ' αὐτό τό ἐπετειακό ἄρθρο μας.

Προϋποθέσεις ἑνός εὐεργετικοῦ ἑορτασμοῦ

Θεωροῦμε ἀπαραίτητη προϋπόθεση ἑνός εὐεργετικοῦ ἑορτασμοῦ νά θυμηθοῦμε ὅλοι μας κάποια σημεῖα ἀπό τήν ἐν μετανοία Ἐξομολόγηση τοῦ Ἁγίου Πατριάρχου Γενναδίου γιά τήν αὐτοσυνειδησία μας καί γιά τήν ἐπίγνωση τῶν λόγων καί τῶν αἰτίων, πού μᾶς ὁδήγησαν στήν 400χρονη ὑποδούλωσή μας:

«Κύριε, ἔταπεινώθημεν γάρ ὑπό τοῖς ποσίν τῶν ἐχθρῶν ἄκοντες, οὐ βουληθέντες ὑπό τοῖς νόμοις σου ταπεινοῦσθαι καί τοῖς τείχεσι τῆς ἐνδοτέρας ἀσφαλείας ἡμῶν ἡ ἔξωθεν ἐπικαθηρέθη ἀσφάλεια, καί τῇ αἰσχίστη δουλείᾳ τῶν ἐν ἡμῖν παθῶν, ἡ δουλείᾳ τῶν ἔξωθεν ἐπιβουλευσάντων ἐπηκολούθησεν.

Νῦν ἐπιγινώσκομέν σου τήν δύναμιν, ἡμετέρων προσώπων ὡς ἐν κατόπτροις ταῖς συμφοραῖς ἐν αἷς ἐκπαιδεύθημαν· οὐχ ἡ τοῦ Χριστοῦ πίστις ἡσθένησεν, ἀλλ' ἡμεῖς ἀσθενήσαντες διεφθάρημεν, καί καταπατήσαντες μὲν αὐτόν, τὸ δ' Αἷμα τῆς Διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενοι· καί ὁ ὑπὲρ ἡμῶν γενόμενος ἄνθρωπος καί τὴν ὑψηλοτάτην ἐκείνην ταπεινώσιν ἐνδόξως ἀνύσας αἰδίδιος Λόγος σου καὶ Θεὸς ἀφήκεν ἐνδότους ταῖς ἐξ ἀνθρώπων ἐπιβουλαῖς, τὴν ἀχαριστίαν καὶ τόλμαν οὐκ ἐνεγκῶν.

Οὐ τὸ πατρικόν σου περὶ ἡμᾶς ἐψυχράνθη φίλτρον, ἀλλ' ὁ καπνὸς τῶν ἡμετέρων ἀμαρτιῶν τὴν πηγὴν ἡμῖν ἀνεστόμωσε τῆς σῆς εὐσπλαχνίας, καὶ ὅλη καθ' ἡμῶν ἡ τῆς δικαιοσύνης ἔρρεψε πλάστιγξ, καὶ ὁ ταῖς πολλαῖς καὶ ἀναριθμήτοις ὑψώσας πρότερον δωρεαῖς, νῦν λίαν ἐλεεινῶς ἔταπεινώσας.

Ὅμολογοῦμεν ὅτι σὺν δίκῃ τεταπεινώμεθα· εὐχαριστοῦμεν ὅτι οὕτως ἔταπεινώθημεν, ὅτι μὴ καταποντισμῶ καὶ πυρὶ διώλεσας ἄρδην ἐναργεῖ τεκμηρίῳ τῆς αἰωνίου πανωλεθρίας, ἀλλὰ τὴν ἐν ὀδύναϊς ταύτην ζωὴν ὑπόθεσιν ἡμῖν ἐπανορθώσεως δέδωκας, τοῖς γε προαιρουμένοις, καὶ τὴν ὀφειλομένην ταῖς ἀφροσύναις ἡμῶν δίκην ἐν θλίψει μικρᾷ καὶ ὀλιγοχρονίῳ λαμβάνων, ἀνοίγεις ἡμῖν διὰ τῆς ἐν μετανοία φιλοσοφίας τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθοῦς τε καὶ καθαρᾶς καὶ μονιμοιάτης ἀνέσεως, καὶ μετὰ τὴν ἀποπλή-

ρωσιν τῆς ἀπαραιτήτου δικαιοσύνης ἐν σοὶ καὶ δεσποτικῆς τὴν πηγὴν τῶν οἴκιτρινῶν ἐκ τῶν πατρικῶν σπλάχνων ἀνίης ἄφθονόν τε καὶ ὑπερναβλύζουσας, τοὺς μὲν καθάπαξ ῥυομένους, τοῖς δὲ ταῖς θλίψεσι τὰς ἀνέσεις ἀναμιγνύς, τοὺς δὲ μείζονι δώρῳ τῷ τῆς καρτερίας ἐμμίσθους παρασκευάζων εἰς τὸν μέλλοντα βίον, ἐγγύθεν φαινόμενον καὶ ψυχαγωγοῦντα τοὺς εἰς ἐκεῖνον προωρισμένους.....».

Πῶς προβλέπαμε πέρυσι τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἑορτασμοῦ καὶ πῶς ἐπαληθευθήκαμε

«Ἀρχικά, ἡ εἶδηση γιὰ τὸν πανηγυρικό ἑορτασμό τῆς Ἑθνικῆς Παλιγγενεσίας ἔδωσε σέ ὅλους μας μεγάλη χαρά καὶ ἐλπίδα. Ἀναζωπυρώσαμε τίς ἐλπίδες μας ὅτι οἱ Κυβερνήτες τῆς Πατρίδος μας ἀνένηψαν ἀπὸ τὸν λήθαργο καὶ τὴν ξενοδολεῖα καὶ ἀποφάσισαν νά σταθοῦν ὡς Ἕλληνες μὲ ἀνδρεῖο καὶ ἀδούλωτο πνεῦμα, ἐνισχυόμενοι ἀπὸ τὰ “λαμπρά παλληκάρια”, πού ἔδωσαν μιά ἄνιση μάχη 4 αἰῶνων ἐναντίον τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἐνίκησαν “μέ τοῦ Χριστοῦ τὴν Πίστη τὴν Ἁγία”.

Δυστυχῶς, ὅμως, ἐνῶ βρισκόμαστε λίγο πρὶν ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἑορτασμό, ὅπως ὅλα δείχνουν, δέν μπορούμε νά ἐλπίζουμε σέ κανένα καλὸ, ἀλλὰ πρέπει νά περιμένουμε ἕναν ἑορτασμό ἀντάξιο τῆς τραγικῆς εἰκόνας, πού παρουσίασε ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια τὸ Γένος μας, ἀπὸ τῆς δολοφονίας (1831) τοῦ μέχρι σήμερα Ἀναντικατάστατου καὶ Μαρτυρικοῦ Κυβερνήτου τῆς Πατρίδος μας Ἰωάννου Καποδίστρια!».

Μέ αὐτὰ τὰ ἴδια λόγια εἶχαμε ἐκφρασθεῖ πρὶν ἕνα χρόνο γιατί – χωρὶς νά ἀπαιτεῖται προφητικό χάρισμα– εἶχαμε στηριχθεῖ σέ δύο πολὺ βασικούς καὶ ἰσχυροὺς λόγους, τοὺς ὁποίους καὶ εἶχαμε ἐκθέσει ἐγκαίρως: «**Πρῶτον**, ὁ ἑορτασμός δέν ἀνετέθη στὴν Ἐκκλησία, ἡ Ὅποια εἶναι καὶ Ὁ Μοναδικὸς Δικαιοῦχος αὐτοῦ τοῦ ἑορτασμοῦ ἀλλὰ καὶ Ὁ Μοναδικὸς Κριτὴς τῶν ἐπὶ 200 ἔτη πεπραγμένων τῶν Κυβερνητῶν τῆς Πατρίδος μας, ἀλλὰ ἀνετέθη σέ μιά δραστήρια, ὄντως καὶ ἐργατικὴ κυρία, ἡ ὁποία, ὅμως, διοργάνωσε τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες τοῦ 2004 μέ Χολυγουντιανὸ κίτς, ἀμέτρητα ἄσκοπα ἔξοδα, συμπεριλαμβάνοντας στὴν ὀργανωτικὴ τῆς ὀμάδα ὅλα τὰ ἀντιεκκλησιαστικὰ στοιχεῖα τῆς θολοκουλτούρας καὶ τοῦ Δυτικοῦ πιθηκισμοῦ, ἀγνοῶντας ἐντελῶς τὴν σπονδυλικὴ στήλη τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πού εἶναι ἡ Ὁρθόδοξη Παράδοση καὶ Πίστη! Καί, **δεύτερον**, τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Σῶμα, ὄχι μόνον δέν ἔδειξε μέχρι σήμερα σημεῖα ἀντιδράσεως σ’ αὐτὸν τὸν ἐπικείμενο ἐξευτελισμὸ μιᾶς μοναδικῆς Ἑθνικῆς Πανηγύρεως, ἀλλὰ

παρουσιάζεται ἄχρι τοῦ νῦν ὅτι ἀποδέχεται παθητικά τόν διακοσμῆτικό ρόλο(!), πού ἔχουν ἐπιφυλάξει στήν Ἐκκλησία μας, γι' αὐτόν τόν Ἑορτασμό, οἱ Κυβερνῶντες τήν Πατρίδα μας!

Φαίνεται, πώς ἡ πνευματική ἀφασία ἀπό τήν ἠθική μας ἀποχαύνωση δέν μᾶς ἄφησε οὔτε αὐτήν τήν κρίσιμη ὥρα νά αὐτοκριθοῦμε, ἀναμετρώμενοι μέ τό πνευματικό μας παρελθόν, Κληρικοί, Κυβερνήτες καί Λαός. Νά ἀναμετρηθοῦμε μέ τήν πραγματικότητα τῆς Πνευματικῆς ψυχικῆς καί κυτταρικῆς συστάσεώς μας, ἡ ὁποία –παρά τήν ἐπί 4 αἰῶνες ὑποδούλωσή μας– μᾶς κράτησε ἰσχυρούς, ἀγωνιστές καί ἠθικά ἐλεύθερους».

**Ἦσαν τόσο πνευματικά στιβαροί οἱ ὦμοι
τῶν Κληρικῶν τοῦ 1821, καί γι' αὐτό δέν φοβήθηκαν
μήπως καί “φορτωθῆ ἡ Ἐκκλησία” τούς ποταμούς τῶν
αἱμάτων τῶν ἀγωνιστῶν, ἐπευλογοῦσα μιά ἐξέγερση!**

Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1821 ἔγινε «γιά τοῦ Χριστοῦ τήν Πίστη τήν Ἁγία καί τῆς Πατρίδος τήν Ἐλευθερία» καί τό σάλπισμα αὐτό τό παρέλαβε ὁ ἐπαναστατημένος λαός μας ἀπό τούς Ὁρθοδόξους Ἱερᾶρχες καί τούς Κληρικούς του, γιατί οἱ τότε Κληρικοί ἦσαν οἱ Πατέρες τοῦ Λαοῦ, οἱ Ὁδηγοί τοῦ Λαοῦ, ἡ Δύναμη, ἡ Προστασία, ἡ Ἐκφραση, ἡ Ἐλπίδα καί ἡ Ἀπαντοχή τοῦ λαοῦ μας. Ἦσαν οἱ Κληρικοί, ἡ ζωντανή Παρουσία τοῦ Χριστοῦ μας ἀνάμεσά τους! Αὐτό, καμμιά πλαστογράφηση τῆς Ἱστορίας δέν μπορεῖ νά τό ἀλλοιώσῃ ἢ νά τό ἀποσιωπήσῃ!

Ἦσαν τόσο πνευματικά στιβαροί οἱ ὦμοι τῶν Κληρικῶν τοῦ 1821, καί γι' αὐτό δέν φοβήθηκαν μήπως καί φορτωθῆ ἡ Ἐκκλησία τούς ποταμούς τῶν αἱμάτων τῶν ἀγωνιστῶν, ἐπευλογοῦσα μιά ἐξέγερση, ἡ ὁποία, μάλιστα, ὑπό τήν στενή ἔννοια τοῦ «γράμματος τοῦ Νόμου», ὄχι μόνο δέν ἦταν στήν εὐθύνη καί ἀρμοδιότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί Ἀγιογραφικά ἀπαγορεύεται ἀπό τό «γράμμα» τῆς Ἁγίας Γραφῆς! Γιατί οἱ Κληρικοί ἐκεῖνοι ἦσαν Πατέρες μέ πραγματική καί ὄχι λεκτική ἀγάπη καί, γι' αὐτό –ὅπως ὁ ἅγιος Ἀπόστολος Παῦλος– θυσίαζαν, ὄχι μόνο τήν ὑστεροφημία τους στό πιθανότερο ἐνδεχόμενο ἀποτυχίας τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀλλά καί τήν ἐπί γῆς ζωή τους, καί τό μέλλον τῆς Αἰωνίου Ζωῆς τους, προκειμένου νά ἀγωνισθοῦν γιά νά ἐξασφαλίσουν στά Πνευματικά τους Παιδιά τίς πλέον κατάλληλες συνθῆκες γιά τήν ἐπίτευξη τῆς ἐν Χριστῷ Ἐλευθερίας (δηλαδή, τῆς Πνευματικῆς ζωῆς, πού ὀδηγεῖ στήν Ἀγιότητα),

συνθήκες πού συνυφαίνονται μέ τήν ἐγκαταβίωση σέ Ἐλεύθερη ἀπό ἀντίθεα ἐμπόδια Πατρίδα!

Ἐκ τῶν πραγμάτων, λοιπόν, εἶναι ἀδύνατος σήμερα ἕνας ἀντάξιος τῶν Πατέρων μας ἑορτασμός τοῦ 1821, ἀφοῦ ἀπουσιάζουν ἀπό Κλήρο, Ἄρχοντες καί Λαό οἱ προϋποθέσεις ἔστω καί γιά στοιχειώδη συναντίληψη μέ τούς Πατέρες μας.

Σήμερα, δέν θυσιάζουμε τίποτα ἀπό τόν ἑαυτοῦλη μας, γιατί ἔχουμε ἀλλοιωμένο ἦθος. **Ἔχουμε σφιχταγκαλιάσει ὁ,τιδήποτε ἔχει νά κάνη μέ ἐμᾶς, μέ τήν προστασία τοῦ σαρκίου μας καί, παρ' ὅτι ἔχουμε τήν ψευδαίσθηση ὅτι πιστεύουμε στόν Θεό, ὁ νοῦς, ἡ καρδιά μας, οἱ προσπάθειες, οἱ φιλοδοξίες μας εἶναι προσηλωμένα ἀποκλειστικά στήν ἐπίγεια ζωή, γιατί σ' αὐτήν καί μόνο σ' αὐτήν ἔχει κατορθώσει νά μᾶς προσηλώσῃ «ὁ πλανών τήν οἰκουμένην ὄλην» μέ τήν καλπάζουσα «πρόοδο» τῆς τεχνολογίας, μέσῳ τῆς ὁποίας, ἀπό «τεχνολόγους», μᾶς καταντᾶ «ἀλόγους»!**

Ἡ ὑλοποίηση τῆς «φιλοσοφίας» τῆς τεχνολογίας, ἔχει δημιουργήσει ἕνα περιβάλλον τόσο τοξικό πνευματικά, ὥστε καταντήσαμε σάν ἀνθρώπινο γένος νά προσδοκοῦμε μέ λαχτᾶρα νά ἀνταλλάξουμε τήν Θεανθρωποποίησή μας, πού μᾶς ἐπιφυλλάσσει ὁ Θεός, μέ τήν ψευδῆ καί πρόσκαιρη ἠλεκτρονική «ὑπερανθρωποποίηση», πού ἐπιτυγχάνεται ὄλο καί ταχύτερα «κατά τήν διδασκαλίαν τοῦ διαβόλου καί τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ»! Ἐπαναλαμβάνουμε, δυστυχῶς, μετά ἀπό τόσες χιλιετηρίδες, ἀπείρως, βεβαίως, μεγιστοποιημένη, τήν ἀφροσύνη τοῦ Ἡσαῦ, δεδομένου ὅτι ἐκεῖνος ἀντήλλαξε τά ἐπίγεια Πρωτοτόκιά του **«ἀντί πινακίου φακῆς»**, ἐνῶ ἐμεῖς σπεύδουμε νά ἀνταλλάξουμε μέ μιᾶ πρόσκαιρη καί ἀπάνθρωπη ἠλεκτρονική «ἀναβάθμιση», τήν «κατά Χάριν θεανθρωποποίησή μας» καί τήν Αἰώνια Ζωή μας στήν Βασιλεία τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ!

Οἱ Πατέρες μας ἐκεῖνοι δέν πίστευαν μόνο θεωρητικά στόν Θεό ἀλλά Τόν ζοῦσαν περισσότερο ἀπό τήν ζωή τους, γι' αὐτό καί τήν θυσίαζαν πρόθυμα, γιά νά ἐξασφαλίσουν στούς ἄλλους τήν Πνευματική Ζωή, ἐνῶ, ἐμεῖς οἱ πνευματικά τοξικοί, θυσιάζουμε σήμερα πρόθυμα τούς ἄλλους, ἀρκεῖ νά ἐξασφαλίζουμε τήν πρόσκαιρη ὑγεία μας, πού κινδυνεύει μόνο ἀπό τή φοβία μας καί ἀπό τίποτε ἄλλο, ἀδιαφορῶντας γιά τήν στέρηση τῆς Μυστηριακῆς καί Πνευματικῆς μας ζωῆς, πού μᾶς ὀδήγησε στό νά χάσουμε καί τήν λίγη ἀνθρωπιά, πού εἴχαμε, μέ τό νά βλέπουμε καχύποπτα τόν διπλανό μας σάν νά εἶναι

μολυσμένος και επίβουλος τῆς ζωῆς μας!

Ὡστόσο, ὑπάρχουν ἀκόμη στό Ἔθνος μας –δόξα τῷ Θεῷ– Ἰσχυρές Φωνές Πνευματικῶν Ἀνθρώπων, Κληρικῶν καί Λαϊκῶν –ἐντός καί ἐκτός Ἑλλάδος– οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν πολύ καλά, μέ τήν συνείδηση πού εἶχαν καί οἱ πρόγονοί μας, ὅτι ἡ Ἐκκλησία καί Μόνη Αὐτή, νομιμοποιεῖται νά Πανηγυρίση αὐτόν τόν ἑορτασμό, ἐπειδή ἡ Ἐκκλησία δέν εἶχε ἀπλῶς συμβολή στήν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 ἀλλά ἦταν Ἐκείνη, πού ἐπί 400 χρόνια διετήρησε τήν Ἐθνική μας συνείδηση, τή μοναδική Γλῶσσα μας (τήν χωρητική ἀκόμη καί τῆς Ἀχωρήτου Θεολογίας) καί τήν Πίστη μας. Καί ὅλα αὐτά τά κατώρθωσε ἡ Ἐκκλησία μας, διότι **ΑΥΤΗ ΜΟΝΗ ΔΙΕΤΗΡΗΣΕ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΕ ΤΟΝ ΛΑΟ ΜΑΣ ΣΕ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΘΕΙΑΣ ΚΙΒΩΤΟΥ**, ὥστε νά ἐξέλθῃ τό Γένος μας ἄσπιλο καί ἀλώβητο ἀπό τήν ὑποδούλωσή του σέ βαρβάρους ἀλλοφύλους, !

Ποῦ ἦσαν οἱ Πολιτικοί τά 400 χρόνια τῆς Δουλείας μας; Μόνο ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρχε!

Ποιό ἱστορικό στοιχεῖο μπορεῖ νά διαφεύσῃ τήν πραγματικότητα ὅτι ἐπί 400 χρόνια –ἰσόχρονα μέ τήν Βιβλική ὑποδούλωση τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ (εἶναι ἄραγε τυχαία ἡ ἐξομοίωση πού ἔκαμε ὁ Θεός μας πρός παιδαγωγία μας;)- τό Γένος μας τό Κυβέρνησε ΜΟΝΗ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ, μέ διοικητικούς σχεδιασμούς, πού ἔκαμε, βάσει τῶν ὁδηγιῶν τῆς διοικήσεως τοῦ Μωσέως, ὅπως περιλαμβάνονται στό «Δευτερονόμιον», προσαρμοσμένες στήν πληρότητα τῶν Ὁδηγιῶν τοῦ Θεοῦ; Ποιός, ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας, διετήρησε τήν ἐνότητα τοῦ Λαοῦ μας μέ τόν σύνδεσμο τῆς ἀγάπης καί τῆς αὐτοθυσίας;

Ποιόν, ἐκτός τοῦ Πατριάρχου, πού ἦταν ὁ νέος Μωσῆς γιά τόν λαό μας, ἀνεγνώριζε ὁ Σουλτάνος ὡς συνομιλητή του γιά τήν ρύθμιση τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων; Ὑπῆρξε ἄλλος Κυβερνήτης κατά τά 400 χρόνια τῆς δουλείας μας; Καί ἂν ναι, τότε ποιός ἦταν αὐτός καί πού μαρτυρεῖται ὅτι συζήτησε ποτέ ὁ Σουλτάνος θέματα τῶν Ἑλλήνων μέ αὐτόν; Γιατί δέν παραθέτουν τά ἱστορικά τους στοιχεῖα οἱ ἀντικκλησιαστικοί κονδυλοφόροι, γιά νά μᾶς ὑποδείξουν πού ἦσαν οἱ πολιτικοί μας τά 400 χρόνια τῆς δουλείας μας;

Ἀντιθέτως μέ τούς Ἱστοριοδιαστρεβλωτάς, πέραν τοῦ ἀδιαμφισβητήτου, πού προτάξαμε, ἐμεῖς ἔχουμε πάμπολλες μαρτυρίες σπουδαίων Ἱστορικῶν, περί τοῦ λόγου τό ἀληθές.

Δειγματοληπτικά ἄς ἀκούσουμε πρῶτα τὸν Ματθαῖον Παρανίκαν (γεννήθηκε τὸ 1831): «...τὸ δὲ ζῶπυρον ἐτηρήθη, πλήν τῶν ἐνετοκρατουμένων μερῶν τοῦ Ἔθνους ἡμῶν, ἐν τῇ ἐστία αὐτῇ ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἁγίας Μητρὸς ἡμῶν Μεγάλης Ἐκκλησίας, πρὸς ἣν εἰ μὲν ὡς Χριστιανοὶ ὀφείλομεν σεβασμὸν, ὡς Ἔθνος ὁμῶς καὶ εὐγνωμοσύνην ἀπαράγραπτον· διότι γενόμενοι ἐκ τῶν περιστάσεων κέντρον θρησκευτικὸν ἅμα καὶ πολιτικὸν, περιβάλλουσα διὰ τῆς ἀγάπης καὶ προνοίας Αὐτῆς, οἷά περ σωστικὴ κιβωτὸς, διεβίβασεν ἡμᾶς σώους διὰ τοῦ τοσοῦτων αἰῶνων διαστήματος, τῷ μὲν γάλακτι τῆς εὐσεβείας ἐκτρέφουσα, τῇ δὲ ἐλπίδι παραμυθουμένη. Κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην καὶ ὀδυνηρὰν τῆς ἱστορίας ἡμῶν περίοδον οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἦσαν ὁδηγοὶ καὶ ποιμένες τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀγραμμάτου ποιμνίου, αἱ δὲ ἱεραὶ Μοναὶ καὶ τὰ Θυσιαστήρια τῆς χάριτος ἐγένοντο τὰ καταγῶγια τῆς ἀρειῆς, τῆς ἰκανότητος ἐνίστε, φυτῶρια τῶν γραμμάτων, καὶ οἱ κευθμῶνες πολλῶν θησαυρῶν τῶν ἀρχαίων προγόνων ἡμῶν. Ἡ δὲ Ἐκκλησία διατηρήσασα ἐν ταῖς Ἀκολουθίαις, τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς Γραφείοις καὶ ταῖς Σχολαῖς τὴν γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων, προχέουσα ὅσον ἐνῆν Αὐτῇ καθαρὰ καὶ διαινή τὰ νάματα τῆς σοφίας, σκοποῦσα τὴν ἐμφύτευσιν σωτηρίων καὶ βιωφελῶν γνώσεων καὶ ἀποσκοράκισιν τῶν ἐν τῆς ἀμαθείας κακῶν, περιέθαλπε τὰ γράμματα, ἀνερρίπισεν, εἰς σύστασιν Σχολείων συνέδραμε λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἰδίαν δὲ Πατριαρχικὴν (Μεγάλην τοῦ Γένους) Σχολὴν συνέστησε καὶ διετήρησεν, εἰς δὲ τὴν εὐρεσιν τῶν ἀξίων διδασκάλων τῶν τότε διαπρεπόντων ἐνήδρευε, καὶ τούτοις προΐστη πάντοτε». («Σχεδίασμα Περί τῆς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Ἔθνει καταστάσεως τῶν Γραμμάτων ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1453 μ.Χ.) μέχρι τῆς ἐνεστώσης (ΙΘ) Ἐκατονταετηρίδος», Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1867)

* * *

Ἄλλὰ καὶ ὁ Φωτάκος (Φώτιος Χρυσανθόπουλος), Ἀγωνιστὴς στὴν Ἐπανάστασι τοῦ 1821, δηλαδὴ ἄμεσος γνώστης τῆς ἐποχῆς περιγράφει στὰ Ἀπομνημονεύματά του μὲ σαφήνεια τὴν ἀνεκτίμητη προσφορά τοῦ Ὁρθοδόξου Κλήρου: «Ὁ Ἑλληνικὸς κλῆρος ἦτο προωρισμένος ἄνωθεν διὰ τὴν εὐρεθῆν τὸσον φιλόπατρις καὶ τὴν σῶσιν ὀλόκληρον τοῦ Ἔθνους· διότι ἅμα ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία ἐχάθη, ὁ κλῆρος ἐδέχθη τὴν κηδεμονίαν ἔθνους ἀπροστατεύτου, καὶ μὴ ἔχοντος ἄλλο στήριγμα καὶ ἄλλην παρηγορίαν, εἰμὴ μόνον τὴν θρησκείαν. Ὁ κλῆρος ἐσυμβούλευε καὶ ἐνουθέτει τὸ ἀπελπισμένον Ἔθνος τὴν καρτερίαν καὶ τὴν ὑπομονήν. Ὁ λαὸς εἰς τὴν θρησκείαν του εὗρισκε τὴν ἀνάπαυσίν του, ὑποφέρων ὅλα τὰ δεινὰ τῆς τυραννίας μαζὺ μὲ τὸν κλῆρόν του. Κατὰ δὲ

τὴν ἐπανάστασιν πρῶτος ὁ κληρὸς ἐφάνη εἰς τὸν ἀγῶνα μὲ τὸν σταυρὸν καὶ μὲ τὴν σπάθην εἰς τὰς χεῖρας διὰ νὰ σώσῃ τὸ πλανημένον ποίμνιον καὶ ὀδηγήσῃ αὐτὸ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ φυσικῶς πολιτικῶς, καὶ θρησκευτικῶς· αὐτὸς ἐφύλαξε τὰ γράμματα καὶ τὴν γλῶσσαν.

* * *

Όλα τὰ διέστρεψαν οἱ ἄρχοντες τοῦ ψεύδους καὶ οἱ μισθοφόροι τοὺς γιὰ νὰ ἐξαλειφθῇ αὐτὴ ἡ πραγματικὴ Ἱστορικὴ Εἰκόνα τῆς Μονομάχου Ἐκκλησίας μας κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς Τυράννου. Ἀκόμη καὶ τὰ Κρυφὰ Σχολεῖα ἀρνοῦνται, παρ' ὅτι καὶ τὰ Κρυφὰ Σχολεῖα ὑπάρχουν -εὐτυχῶς- μέχρι σήμερα, «κράζοντες καὶ οἱ λίθοι» τοὺς, ἀλλὰ καὶ ὁ περίφημος, παμπάλαιος καὶ πασίγνωστος Πίνακας «**Σχολεῖον Κρυπτόν**» (ἢ, κατὰ τὸν Δροσίνη, «**Κρυφὸ Σχολεῖο**») τοῦ ζωγράφου Νικολάου Γύζη βοᾷ. Τὸν Πίνακα ζωγράφησε ὁ Γύζης μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1885-1886 στό Μόναχο καί, ὅπως ἔγραφε στόν πεθερό του, «**μέ τόν Πίνακα αὐτόν ἐσκέφθην νὰ παραστήσω τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς Ἑλλάδος, ὅτε ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἦσαν αὐστηρῶς ἀπνηρορευμένα τὰ Σχολεῖα καὶ μό-**

νον ἐν κρυπτῷ ἐξετελοῦντο» (Ἐπιστολαὶ Νικολάου Γύζη, ἐπιμέλεια Γ. Δροσίνη καὶ Λάμπρου Γ. Κορομηλά, Ἀθήνα 1953, σ. 138-139). Ἀλήθεια, πῶς σκέπτονται νὰ ἐξαφανίσουν αὐτόν τόν Πίνακα ;

* * *

Στή διαστροφή τῆς Ἱστορικῆς Ἀλήθειας περιλαμβάνεται καί ὁ ὑπερτονισμός τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, στήν ὁποία, βεβαίως, βοήθησαν καί Ἕλληνες πολιτικοί τοῦ ἐξωτερικοῦ καί κάποιες ἀπό τίς Ξένες Δυνάμεις, οἱ ὁποῖες, ὁμως, πρέπει νά ἐπισημανθῆ ὅτι δέν ἦσαν καθόλου Φιλελληνικές, ἀλλά βοήθησαν τήν Ἐπανάσταση γιά νά περιορισθῆ ἡ Ἑλλάδα σέ στενά γεωγραφικά ὄρια καί νά μὴν ἐπανακτήσῃ τὰ ἐδάφη της, γιατί ἔβλεπαν ὅτι ἡ Ὄθωμανική Αὐτοκρατορία κατέρρεε καί σύντομα θά περιήρχοντο τὰ ἐδάφη τῆς Ὁρθοδόξου Αὐτοκρατορίας μας σέ μᾶς!

Ὅστόσο, βεβαίως, ἡ Ἐπανάσταση ἔγινε καί ἐλευθερωθήκαμε γιά νά ἀγωνισθοῦμε νά ἀναβιώσουμε τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ μας, πού ἦταν σ' Αὐτό ταῦτισμένο καί τό Πνεῦμα τῶν Προγόνων μας. Ὅμως, δέν πρέπει ἐπ' οὐδενί λόγῳ νά λησμονοῦμε ὅτι μέ τόν ἐορτασμό τοῦ 1821 δέν ἐορτάζουμε τήν ἀπελευθέρωση ὀλοκλήρου τῆς πάλαι Αὐτοκρατορίας μας, μέ τὰ 32 Θέματά της, ἀλλά μόνο τῶν 8 ἀπό τὰ 13 Εὐρωπαϊκά Θέματά της καί τῶν 2 Παραθαλασσίων (Σάρμου καί Αἰγαίου). Κυρίως, ὁμως, ἐορτάζουμε τήν ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ τοῦ Γένους μας στήν ΚΙΒΩΤΟ τῆς Ἐκκλησίας μας!

Αὐτό τό τελευταῖο πανηγύριζαν οἱ πραγματικοί Ἕλληνες μετὰ τήν ἀπελευθέρωσή μας. Ὅπως μᾶς ὑπενθύμισε ὁ Γενικός Διευθυντής τῶν «Ἀρχείων τοῦ Κράτους» Ἐμμανουήλ Γ. Πρωτοφάλλτης, **«Δέν εἶναι ὑπερβολή ἐκεῖνο τό ὁποῖο ὁ σοφός Νομομαθῆς Νικόλαος Σαρίπολος ἐφώνησεν εἰς τήν Β' Ἐθνοσυνέλευσιν τό 1864: ΕΣΩΘΗΜΕΝ ΔΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ!»** (Ἐμμ. Γ. Πρωτοφάλλτου, Ἰγνάτιος Μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας, Ἀθήναι 1961, σελ. 7).

Αὐτή τήν Ἱστορική Ἀλήθεια περιμένουμε νά σαλπίσῃ ἡ Ἐκκλησία μας, οἱ Λειτουργοί της καί ὁ Λαός της, ὄχι ὡς Πατριδοκαπηλεία ἀλλά ὡς Εὐγνωμοσύνη πρὸς τόν «Θεῖον τῆς Ἐκκλησίας Δομήτορα», τούς Πιστούς δούλους Του Πατέρας μας, ἀλλά καί σάν δική μας αὐτοκριτική πρὸς Μετάνοιαν!

Ἄλλως, μᾶς ἀξίζει μιά νέα καταστροφή, πολύ μεγαλύτερη, ἀπό τήν Μικρασιατική Καταστροφή τοῦ 1921, πού –ὅπως φανέρωσε τό φρόνημα τῶν ὑπαιτίων της– θά ἐορτάζαμε καί τότε ἀντιεκκλησιαστικά τὰ 100 χρόνια τῆς Ἀπελευθερώσεώς μας!

π. Βασίλειος Ε. Βολουδάκης

Ἡ ἰδιότυπη Ἐπανάσταση τοῦ 1821 καὶ ἡ ἀντιστορική ἱστοριογραφία

Ενα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα φαινόμενα τοῦ 19ου αἰῶνα εἶναι ὁ **Νασιοναλισμός**. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ λειτούργησε, μαζί μὲ τὸ παράλληλο τοῦ Σοσιαλισμοῦ, ὡς ὑποκατάστατο τοῦ μεσαιωνικοῦ ιδεώδους τῆς **Χριστιανικῆς Αὐτοκρατορίας** καὶ σηματοδότησε τὴν ἐκκοσμίκευση τῶν προσδοκιῶν τῶν Εὐρωπαίων. Αὐτό, δηλαδή, πὸν ἐπεδίωκαν οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, πὸν πίστευαν πλέον στὴν «ἐθνικὴ Ἰδέα», ἦταν **μιὰ ἐπίγεια εὐτυχία** ἐντὸς μιᾶς ἀρμονικῆς κοινωνίας ἀπαρτιζόμενης ἀπὸ ὁμοφύλους, ὁμογλώσσους καὶ ὁμοθρήσκους τους καὶ ὄχι πιά τὸ νὰ ἐνταχθοῦν στὴ μιὰ Αὐτοκρατορία, πὸν εἶχε ὡς πρωταρχικὸ σκοπὸ τῆς τὴν ἐδραίωση καὶ τὴν παγκόσμια ἐξάπλωση τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Χρησιμοποιοῦμε, ἐν προκειμένῳ, τὸν ξενικὸ καὶ πιὸ οὐδέτερο ὄρο «Νασιοναλισμός», ἀντὶ γιὰ τὸν ὄρο «ἐθνικισμός», διότι ὁ τελευταῖος ἔχει καθιερωθεῖ στὴν καθομιλουμένη νὰ δηλώνει τὴν πιὸ ἀκραία μορφή τοῦ Νασιοναλισμοῦ καὶ ἔχει ἀποκτήσει –δικαίως– ἀρνητικὴ φόρτιση. Οὕτως ἢ ἄλλως ὁ ὄρος Νασιοναλισμός προέρχεται ἀπὸ τὸ λατινικὸ ρῆμα «nascere» πὸν σημαίνει «γεννῶ» καί, ἐπομένως, ἔχει μιὰ «**βιολογικὴ**» συνυποδήλωση, ἡ ὁποία δὲν διασῶζεται στὴν Ἑλληνικὴ λέξη «ἔθνος», πὸν σχετίζεται ἐτυμολογικὰ μὲ τὸ «ἔθος» καὶ τὴν ὁποία χρησιμοποιοῦμε συνήθως γιὰ νὰ μεταφράσουμε τὸν ὄρο «**nation**». Ὡς ἐκ τούτου, ὁ ὄρος «γένος» θὰ συνιστοῦσε πιστότερη ἀπόδοση τοῦ «**nation**», ἀντὶ γιὰ τὸν ὄρο «ἔθνος». Ἄλλωστε, καὶ γιὰ τὸ παράλληλο φαινόμενο τοῦ «σοσιαλισμοῦ» ἔχει ἐπικρατήσει ὁ ξενικὸς ὄρος, ἀντὶ γιὰ τὸν προταθέντα στὸ παρελθὸν «**κοινωνισμός**».

Εἶναι ἰδιαίτερα ἀξιοσημεῖωτο τὸ ὅτι δὲν ὑπάρχει συγκεκριμένος ὀρισμὸς τοῦ «ἔθνους» ἢ τοῦ «γένους». Ἄλλοι τονίζουν ὡς συνδετικὰ στοιχεῖα τῶν «ὁμοεθνῶν» (ἢ «ὁμογενῶν») ἀντικειμενικὰ κριτήρια, ὅπως τὴν κοινὴ καταγωγή ἢ τὴν κοινὴ γλῶσσα καὶ ἄλλοι ὑποκειμενικά, ὅπως τὸ αἶσθημα καὶ τὴ συνείδηση τοῦ «**ἀνήκειν**» σὲ ἓνα ἔθνος (ἢ γένος). Ὅσο, ὁμως, καὶ ἂν εἶναι ἀσαφῆς –καὶ συνεπῶς μετέωρη– ἡ βάση τῆς ἔννοιας τοῦ Νασιοναλισμοῦ, εἶναι ἀναμφισβήτητη ἡ ὑπαρξὴ καὶ τὸ βᾶρος τοῦ τελευταίου ὡς ἱστορικοῦ φαινομένου τοῦ 19ου αἰῶνα, ὅπως καὶ ὁ κοσμικὸς χαρακτήρας του.

Εἰδικότερα, ὁ Νασιοναλισμὸς παρουσιάσθηκε στὴν Ἱστορία ὡς κοινωνικὸ καὶ πολιτικὸ φαινόμενο μὲ τρεῖς κυρίως διαβαθμίσεις.

Ἔτσι, συνέβη στὸ παρελθὸν καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ συμβαίνει στὶς ἡμέρες μας μιὰ «**ἐθνικὴ μειονότητα**» ποὺ διαβιοῖ στὸ πλαίσιο ἑνὸς εὐρύτερου κράτους νὰ διεκδικεῖ, σὲ πρῶτο στάδιο, τὸ δικαίωμα σὲ «πολιτιστικὴ αὐτοδιάθεση», ἀξιῶνοντας, γιὰ παράδειγμα, τὸ νὰ ὀμιλεῖ καὶ νὰ διδάσκεται ἐλεύθερα τὴ γλῶσσα τῆς, στὴν ὁποία ἀποδίδει ιδιαίτερη συναισθηματικὴ καὶ σχεδὸν «μυστικὴ» ἀξία. Συνήθως, ἡ διεκδίκηση αὐτὴ κλιμακώνεται βαθμιαῖα στὸ αἶτημα ὅσων –θεωροῦν ὅτι– ἀνήκουν στὸ ἴδιο ἔθνος νὰ συγκροτήσουν τὸ δικό τους κράτος, γεγονός ποὺ ὀδήγησε σὲ ἐπαναστάσεις καὶ ἀπελευθερωτικὸς πολέμους, ποὺ ἄλλαξαν τὸν πολιτικὸ χάρτη τοῦ κόσμου τοὺς τελευταίους αἰῶνες, ὅπως συνέβη μὲ τὶς ἐνοποιήσεις τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γερμανίας κατὰ τὸν 19ο αἰῶνα καὶ τὶς διαλύσεις τῆς Αὐστροουγγαρίας καὶ τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ τὴν κατάλυση τῆς παγκόσμιας ἀποικιοκρατίας κατὰ τὸν 20ο. Στὴν πιὸ ἀκραία καὶ ἐπιθετικὴ μορφή ὁ Νασιοναλισμὸς μετατρέπεται σὲ «**ἐθνικισμό**». Στὴν τελευταία αὐτὴ παραλλαγή, ὅσοι ἀνήκουν στὸ ἴδιο ἔθνος, διακηρύσσουν τὴν ἀνωτερότητά τους ἔναντι τῶν ἄλλων ἐθνῶν καὶ ἐπιδιώκουν νὰ τὰ προσαρτήσουν, χρησιμοποιοῦντας, ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις, τὴν ἐνοπλὴ βία ἢ τὴν ἰδεολογικὴ προπαγάνδα.

* * *

Ὅσα προαναφέραμε, χρησιμεύουν ὡς ἓνα ἱστορικὸ καὶ ἐννοιολογικὸ πλαίσιο γιὰ τὴν καλύτερη κατανόηση τοῦ φαινομένου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821. Οἱ πολλὲς καὶ ἀντικρουόμενες ἐρμηνεῖες, ποὺ τῆς ἔχουν δοθεῖ κατὰ τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνες ἀπὸ ἱστορικοὺς καὶ γενικότερα ἐπιστήμονες, στοχαστὲς καὶ λογοτέχνες καὶ τὸ ἴδιο τὸ γεγονός ὅτι οἱ σχετικὲς ἰδεολογικὲς διαμάχες συνεχίζονται μέχρι σήμερα, ἀναζωπυρούμενες κατὰ καιροῦς, ἀποδεικνύει τὸ ὅτι ἔχουμε ἐνώπιόν μας ἓνα πολὺπλευρο καὶ ἐκρηκτικὸ ἱστορικὸ φαινόμενο, τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλο νὰ κατηγοριοποιηθεῖ σὲ ἔτοιμα σχήματα.

Οἱ δύο τάσεις τῆς ἰδεολογικῆς φορτισμένης ἱστοριογραφίας ἐπιχείρησαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν Ἐπανάσταση ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν δύο μεγάλων κοσμικῶν ἰδεολογιῶν, ποὺ ἀναφέραμε. Ἔτσι ὑπῆρξαν ἱστορικοί, μὲ ἐμβληματικὴ τὴν περίπτωση τοῦ **Γιάννη Κορδάτου**, οἱ ὁποῖοι ἐπιχείρησαν νὰ ὑπαγάγουν τὴν Ἐπανάσταση **στὴν κατηγορία τῶν «σοσιαλιστικῶν/ταξικῶν» ἐπαναστάσεων** καὶ νὰ ἀνεύρουν τὴν «κοινωνικὴ σημασία» τῆς. Ἄλλοι ἐπιχείρησαν νὰ ἐρμηνεύσουν τὴν Ἐπανάσταση ὡς ἓνα τυπικὸ φαινόμενο τῶν νασιοναλιστικῶν κινήματων τοῦ αἰῶνα. Σύμφωνα μὲ τὴν ἐρμηνευτικὴ πρόταση τῶν τελευταίων, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους συγκαταλέγονται ἱστορικοὶ μὲ «καθαρὴ» ἐπιστημο-

νική πρόθεση, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι μὲ προπαγανδιστικὸ σκοπὸ, οἱ ὑπόδουλοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδας ἀπέκτησαν ἐθνικὴ συνείδηση μόλις πρόσφατα καὶ ἐξεγέρθηκαν γιὰ νὰ ἀποκτήσουν τὸ δικό τους ἔθνος-κράτος, μιμούμενοι ἀπλῶς τὸ διάχυτο ἐκκοσμικευμένο-νασιοναλιστικὸ πνεῦμα ποὺ εὐνοοῦσε τὴ διάλυση τῶν πολυεθνικῶν αὐτοκρατοριῶν τῆς ἐποχῆς. Στὸ πλαίσιο αὐτὸ προβάλλεται ὡς κρίσιμη ἢ συμβολὴ Εὐρωπαϊστῶν στοχαστῶν καὶ πολιτικῶν, ὅπως ὁ Ἀδαμάντιος Κοραΐς καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος καὶ ὑποβαθμίζεται ἢ συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν δὲν παρουσιάζεται ἢ τελευταία ὡς ἀντενεργοῦσα στὴν Ἐπανάσταση.

Ὅμως, ὅπως ἔχει ἐπισημανθεῖ, ὑπάρχουν πολλὰ ἀναμφισβήτητα γεγονότα καὶ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1821 δὲν ἦταν μιὰ τυπικὴ ἐκδήλωση τοῦ νασιοναλισμοῦ τοῦ 19ου αἰῶνα.

Γιὰ παράδειγμα, ἀρκετοὶ ἔχουν προβάλλει ἓνα ἐπίμονο φαινόμενο τῶν αἰῶνων τῆς Τουρκοκρατίας, τὸ ὁποῖο, ὅμως, δὲν εἶναι ἀκόμη ἀρκετὰ γνωστὸ, οὔτε ἔχει ἀξιολογηθεῖ ἀνάλογα μὲ τὴ σημασία του. Πρόκειται γιὰ τὶς ἐπανειλημμένες τοπικὲς καὶ γενικὲς ἐξεγέρσεις στὸν Ἑλληνικὸ χῶρο γιὰ τὴν ἀποτίναξη τοῦ Ὄθωμανικοῦ ζυγοῦ μὲ τὴν πρώτη νὰ ξεσπᾶ ἤδη ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια μετὰ τὴν Ἄλωση, μὲ πρωταγωνιστὴ τὸν **Κροκόδειλο Κλαδᾶ**. Χαρακτηριστικὸ δὲ τῆς τάσης μας νὰ παραβλέπουμε ἀκόμη καὶ ὀφθαλμοφανῆ στοιχεῖα, ὅταν αὐτὰ δὲν συμφωνοῦν μὲ τὶς ἐπικρατοῦσες καὶ ἐνίοτε ὑποβολιμαῖες ἐρμηνεῖες, εἶναι καὶ τὸ ἐξῆς: ὅσοι ζοῦμε στὴν Ἀθήνα, ἔχουμε ἐξοικειωθεῖ μὲ τὴν θεὰ τοῦ μισοερεϊπωμένου Παρθενῶνα. Πόσοι, ὅμως, ἔχουμε ἔστω ἀναρωτηθεῖ τὸ πῶς συνέβη αὐτὴ ἢ καταστροφή; Πόσοι, δηλαδή, γνωρίζουμε τὸ ὅτι ἡ καταστροφὴ αὐτὴ συνέβη στὸ πλαίσιο ἑνὸς συνταρακτικοῦ γεγονότος, τὸ ὁποῖο ἔχει χαρακτηρισεῖ ὡς «**ἡ Πρῶτη Γενικὴ Ἐπανάστασις τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς**», ποὺ διήρκεσε ἀπὸ τὸ 1683 ὡς τὸ 1688 καὶ ἀνέδειξε θρυλικούς πολέμαρχους, ὅπως ὁ Ἄγγελῆς Σουμίλας, ὁ Πᾶνος Μεϊτάνης καὶ τὸ «**Μικρὸ Χορομόπουλο**» τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν;

Ὁ ἱστορικὸς Ἠλίας Οἰκονομόπουλος γράφει σχετικὰ μὲ τὴν Ἐπανάσταση αὐτή: «**Ὡσανεὶ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα διέτρεχεν ἤδη τὰ Ἑλληνικὰ στήθη, αἱ ἐξεγέρσεις ἀνηγγέλλοντο πανταχόθεν, λόγιοι δὲ καὶ ἱερωμένοι, οἷος ὁ περὶ πυστος Ἠλίας Μηνιάτης, παρῶρων διὰ λόγων καὶ νουθεσιῶν τὸν λαὸν εἰς ἀπόσεισιν τοῦ ἀφορήτου ζυγοῦ καὶ πανταχόθεν ἠκούετο ἡ κλαγγὴ τῶν ἀρματωλικῶν ὄπλων. Ἦδη ὑφίστατο μαρτυρικὸν θάνατον ὁ ἀρχιερεὺς Κορίνθου Ζαχαρίας καὶ ἀνεκηρύττετο ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μας Ἅγιος**» (βλ. Ἠλία Οἰκονομοπούλου, «**Ἀρματωλοὶ καὶ Κλέφται**», 1902, σελ. 202).

Τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ συμβᾶν τοῦ 17ου αἰῶνα προηγήθηκε κατὰ δύο αἰῶνες τοῦ ἐκκοσμικευμένου νασιοναλισμοῦ τοῦ 19ου αἰῶνα. Καί, ὅμως,

ὁ ἱστορικὸς περιγράφει τὸ ἠλεκτρικὸ ρεῦμα, πὺ διέτρεχε, ἤδη ἀπὸ τότε, τὰ «Ἑλληνικά» στήθη καί, ἀκόμη, τονίζει τὸν πρωταγωνιστικὸ ρόλο τῶν Κληρικῶν, ὅπως τοῦ πασίγνωστου Ἡλία Μηνιάτη, ἀναφέρεται, δηλαδή, σὲ τυπικὰ στοιχεῖα καὶ φαινόμενα, πὺ χαρακτήρισαν ὅλη τὴν Τουρκοκρατία μέχρι τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821.

«Οἱ Πατριᾶρχαι Παρθένιος Β', Παρθένιος ὁ Γ', Κύριλλος ὁ Α' καὶ Κύριλλος ὁ Γ' ἐθανατώθησαν κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου. Εἰς τὴν Χίον ὁ Μητροπολίτης Πλάτων ἀπηγγονίσθη εἰς τὴν πύλην τοῦ Φρουρίου μὲ τοὺς προκρίτους τῆς νήσου. Εἰς τὴν Κύπρον, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κυπριανὸς καὶ οἱ Μητροπολίται Πάφου Χρῦσανθος, Κιτίου Μελέτιος καὶ Κυρηνείας Λαυρέντιος καὶ οἱ Ἠγουμένοι ὄλων τῶν Μεγάλων Μοναστηριῶν, συνελήφθησαν καὶ ἄλλοι ἐκρεμάσθησαν καὶ ἄλλοι ἐσφάγησαν σὰν ἀρνιά. Εἰς τὴν Κρήτην ἐκρέμασαν τὸν Ἐπίσκοπον Χανίων Μελχισεδέκ, τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Γεράσιμον, τοὺς Ἐπισκόπους Κνωσοῦ Νεόφυτον, Σητείας Ζαχαριάν, Δουπόλεως Καλλίνικον, Χερρονήσου Ἰωακείμ, Λάμπης Ἰεράπετρον, καθὼς καὶ τοὺς Ἐπισκόπους Πέτρας, Κισσάμου καὶ Ρεθύμνης. Μαζὶ μὲ αὐτοὺς καὶ πολλοὺς Ἠγουμένους Μοναστηριῶν», θὰ ἀναφέρει μὲ τὴ σειρὰ του ὁ Μητροπολίτης Χίου Παντελεήμων Φωστίνης σὲ ἕνα δημοσίευσμά του μὲ τίτλο «Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία εἰς τοὺς Ἀπελευθερωτικοὺς Ἀγῶνας, Αἱ ὑπηρεσίαι της, αἱ θυσίαι της, οἱ ἥρωές της», προκειμένου νὰ τεκμηριώσῃ τὸν ρόλο τοῦ Κλήρου κατὰ τὴν ἱστορικὴ ἐκείνη περίοδο («Στοῦ Θεοῦ τὸ δρόμο», ἐκδ. Ἄθως, 1988, σελ.141).

Ὁ Παντελεήμων Φωστίνης διηγεῖται στὸ παραπάνω βιβλίον του καὶ ἕνα ἄλλο περιστατικὸ, πὺ ἔλαβε χώρα κατὰ τὴν ἔναρξη τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821 καὶ μαρτυρεῖ τὴν αὐτοθυσία τῶν Ἑλλήνων Ἐπισκόπων: «...Ὁ πασσᾶς τῆς Πελοποννήσου ἔβλεπε καθαρά τὰ σημάδια.. Ὡστόσο δὲν ἤμποροῦσε νὰ πιάσῃ τίποτα τὸ θετικὸ στὰ χέρια του. Ἐσκέφθηκε λοιπὸν, νὰ καλέσῃ τοὺς Ἀρχιερεῖς τῆς Πελοποννήσου στὴν Τριπολιτσά. Ἄν ἔλθουν, θὰ σημαίνει ὅτι δὲν εἶναι τίποτε σοβαρὸν καὶ θὰ ἡσυχάσῃ. Ἄν δὲν ἔλθουν, σημαίνει πὺς τὸ ξέσπασμα ἀπεφασίσθη καὶ θὰ λάβῃ τὰ μέτρα του. Τότε ἐγράφη πάλιν μία ἀπὸ τὰς πλέον ἐνδόξους σελίδας τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, μὲ περιεχόμενον τὴν αὐτοθυσίαν τῶν λειτουργῶν της Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἐγνώριζαν τὴν τύχη πὺ τοὺς περιέμενε στὴν Τριπολιτσά. Ὡς τόσο ἐδέχθησαν νὰ πᾶνε μερικοὶ Ἀρχιερεῖς καὶ νὰ θυσιασθοῦν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ δώσουν καιρὸν εἰς τοὺς ἄλλους νὰ συμπληρώσουν τὴν ἐτοιμασία καὶ νὰ κηρύξουν τὴν Ἐπανάστασιν. Ἐπῆγαν, λοιπὸν, ἐκτὸς τοῦ Τριπόλεως Δανιήλ, πὺ ἦταν ἐκεῖ, καὶ οἱ Μητροπολίται Μονεμβασίας Χρῦσανθος, Ἀνδρούσης Ἰωσήφ, Χριστιανουπόλεως

Γερμανός, Ὡλένης Φιλάρετος Κορίνθου Κύριλλος, Ναυπλίου Γρηγόριος, Δημητσάνης Φιλόθεος, ὁ Πρωτοσύγκελλος τοῦ Ἀνδρούσης Χρῦσανθος, ὁ Οἰκονόμος Παπαῖ Ἀλέξης, οἱ Διάκονοι τῶν Ἀρχιερέων, οἱ Πρόκριτοι Θεόδωρος Δεληγιάννης, Μαυρομιχάλης, Ἀναγνώστης Κωστόπουλος καὶ ἄλλοι... Ἐπέρασαν σιδερένιους κρίκους εἰς τὸν λαιμὸν κάθε ἑνὸς Ἀρχιερέως καὶ τῶν ἄλλων προκρίτων καὶ τοὺς ἐκλείδωσαν... Πέντε ὀλόκληρους μῆνας ἐπέρασαν μέσα εἰς αὐτὴν τὴν κόλασιν... Πρῶτος ἀπέθανεν ὁ Μητροπολίτης Μονεμβασίας Χρῦσανθος, ἔπειτα ἀπὸ λίγο καὶ ὁ Διάκονος τοῦ Χριστιανουπόλεως. Μέσα σὲ μιὰ ἡμέρα ἐξεψύχησαν οἱ Μητροπολίται Ναυπλίου Γρηγόριος, Χριστιανουπόλεως Γερμανός, Δημητσάνης Φιλόθεος, ὁ Πρωτοσύγκελλος τοῦ Ἀνδρούσης Χρῦσανθος, ὁ παπαῖ Ἀλέξης καὶ ὁ Ἀναγνώστης Κωστόπουλος. Ὁ Τριπόλεως ἔπεσε λυπόθυμος, ὁ δὲ Θεόδωρος Δεληγιάννης ἐψυχορραγοῦσε στὴν ἀγκαλιά τοῦ Διακόνου Δανιήλ, ὅταν ὁ Κολοκοτρώνης ἐλευθέρωσε τὴν Τριπολιτσά... Τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἀπέθανε καὶ ὁ Μητροπολίτης Ὡλένης Φιλάρετος....» («Στοῦ Θεοῦ τὸ δρόμο», ἐκδ. Ἄθως, 1988, σελ.153).

Τὰ παραπάνω συμβάντα τὰ παραθέσαμε μὲ κάποιες λεπτομέρειες, ἀπλῶς καὶ μόνο ὡς ἐνδεικτικά τοῦ ἐπίμονα «ιδιότυπου» χαρακτήρα τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821, ἑνὸς χαρακτήρα, πού ἀντιστέκεται στὴ συμβατικὴ ἱστοριογραφικὴ παρουσίαση τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 19ου αἰῶνα καὶ πού μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ ἄλλα περιστατικά.

Γιὰ παράδειγμα, ἔχει ἐπισημανθεῖ τό ὅτι ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ, ἀκόμα καὶ κατὰ τὴν ἀπαρίθμηση τῶν φιλελεύθερων ἢ ἀριστερῶν ἱστορικῶν, ἦσαν εἴτε **Κληρικοί**, εἴτε **Μοναχοί!** Πῶς ἐξηγεῖται, λοιπόν, τὸ ὅτι ἓνα φαινόμενο, πού κυριάρχησε στὴν Εὐρώπη ὡς προγραμματικά καὶ μαχητικά ἀντικληρικαλιστικό, ὁ Εὐρωπαϊκός, δηλαδή, Διαφωτισμός, ἐκπροσωπεῖται στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ ἀνθρώπους, πού εἶχαν ἀφιερῶσει τὴν ζωὴ τους στὴν Ἐκκλησία; Δὲν συνιστᾶ, ἄραγε, γιὰ τοὺς συμβατικούς ἱστοριογράφους ἢ φράση «Κληρικὸς καὶ ἐκπρόσωπος τοῦ Διαφωτισμοῦ» μιὰ ἀντίφραση «ἐν τοῖς ὄροις», πού πρέπει νὰ ἐξηγηθεῖ; Ἡ πῶς ἐξηγεῖται, μὲ τὰ δικά τους κριτήρια, τὸ γεγονός ὅτι, ὅπως γράφεται στὸ «**Ἔγγραφο γιὰ τὴ σημερινὴ κατάσταση τῶν Ἑλλήνων**», πού ὑπέβαλε ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας στὸν Κόμη Στάκελμπεργκ, Ὑπουργὸ τοῦ Ρώσου Ἀυτοκράτορα τὸ ἔτος 1811, εἶχε ἐπικρατήσει συνήθεια ἡ Ἱερά Σύνοδος νὰ παρακινεῖ νέους κληρικούς νὰ μεταβοῦν γιὰ σπουδές, ἀκόμη καὶ χωρὶς τὴν ἱερατικὴ τους ἀμφίεση, «**στὴν Ἰταλία, τὴ Γερμανία καὶ τὴν Γαλλία, προκειμένου νὰ μελετήσουν τὶς σύγχρονες γλῶσσες καὶ νὰ τελειοποιηθοῦν στὶς ἐπιστῆμες καὶ στὴ λογοτεχνία**», ὥστε νὰ

ἐπανεέλθουν μετὰ καὶ νὰ ἀναλάβουν ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα, ὅπως ἔπραξαν ὁ Πρώϊος Φιλαδελφείας, ὁ Διονύσιος Σεργῶν καὶ ὁ Θεοκλητὸς Σόφριας, οἱ ὅποιοι σπούδασαν στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ πολλοὺς χρόνους; (βλ. Γκρίγκορι Ἄρς, «Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας στὴ Ρωσία», ἐκδ. Ἀσίνη, σελ.305).

Θὰ ἦταν, βέβαια, σκόπιμο οἱ ἱστορικοὶ νὰ προβοῦν σὲ ἀπροκατάληπτη ἔρευνα τῶν πηγῶν τῶν σχετικῶν μὲ τὴν Τουρκοκρατία καὶ τὴν Ἐπανάσταση, ὥστε νὰ προβάλλει ὁ ἀληθινὸς χαρακτήρας τους. Θεωροῦμε, ὅμως, ὅτι τὴν ἀπάντηση στὸ ζήτημα αὐτὸ τὴν ἔχει δώσει ἤδη, ἐπιγραμματικὰ καὶ ἀθθεντικά, ὁ Ἅγιος Πορφύριος ὁ Καυσοκαλυβίτης καὶ ἔχει ὡς ἐξῆς: «**Ἡ ἱστορία τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τῆς Ἐπαναστάσεως, παιδί μου, εἶναι ἢ πιὸ ἅγια ἱστορία**» (βλ. Αρχιμ. Ἀν. Κουστένη, «Ἱστορίες ἀπὸ τὸν Ἅγιο Πορφύριο τὸν Νέο, τὸν Καυσοκαλυβίτη, ἐκδ. Κύπρου 2019, σελ. 51).

Νομομαθής

Ο ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ: Η ΥΠΕΡΗΦΑΝΗ ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ

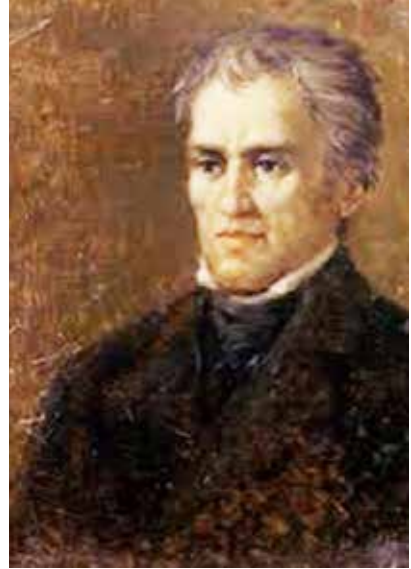
«**ΦΕΡΝΕΙ Σταυρόν καὶ βάϊα- Ὁ πτερωμένος ἄγγελος-
Πού τούς ἠγεμονεύει -
Ψάλλοντες ἀναβαίνουσιν- Ὑπὲρ τὰ νέφη.
- ΨΥΧΑΙ μαρτύρων, χαίρετε - Τὴν ἀρετὴν σας ἄμποτε-
Νὰ μιμηθῶ εἰς τὸν κόσμον,- Καὶ νὰ φέρω τὴν λύραν μου-
Μέ σᾶς νὰ ψάλλω.**» (Ὦδὴ Εἰς Σοῦλι, λ', λα')

Τὰ ἔργα τῶν ποιητῶν μας, πού εἶναι μεγάλοι – γιατί εἶναι πάντοτε ἐπίκαιροι– τὰ ἀφήνουμε συνήθως στὴν ἔρευνα τῶν εἰδικῶν, χάνοντας ἔτσι ὅ,τι αὐτοὶ ὀραματίστηκαν, ὅ,τι θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἓνα μὲ τὸν παλμὸ τῆς ζωῆς μας.

Εἶναι δύσκολο νὰ πλησιάσει κανεὶς, καὶ στὴ ζωὴ καὶ στὸ ἔργο του, τὸν μεγάλο ὑμνητὴ τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821, τὸν **Ἀνδρέα Κάλβο**, τὸν ποιητὴ, πού στὴν Ἑλληνικὴ ποίηση εἶδε κυρίως τὴν ἀρετὴ, τὴν ἀνδρεία καὶ τὴν τόλμη, τὸ «**ἦθος νοός**» καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια, πού μίσησε τὴν τυραννία καὶ τοὺς «προστάτες», πού περιπλανήθηκε στὶς ξένες πατρίδες

καί ξένη γῆ τόν φιλοξένησε γιά νά ταφεῖ, γιατί ἡ δική του πατρίδα, πού γιά χάρη της ἔκρουσε τίς χορδές τῆς λύρας του, διέψευσε τίς προσδοκίες του καί «δέν ἔχει πιά ἐλεύθερο χῶμα γιά τήν ταφή τῶν Ἑλλήνων», ἔχοντάς την, ὅμως, φυλαγμένη βαθειά μέσα στήν καρδιά του: «**Ἄς μή μοῦ δώση ἡ μοῖρά μου- Εἰς ξένην γῆν τόν τάφον - Εἶνε γλυκός ὁ θάνατος-Μόνον ὅταν κοιμώμεθα- Εἰς τήν πατρίδα.**» (Ο Φιλόπατρις).

Πιό εὔκολα, ὅμως, μπορεῖ νά τόν τοποθετήσει κανεῖς στό ἱστορικό πλαίσιο, μέσα στό ὁποῖο ἔζησε καί ἔγραψε τίς Ὕδές του : Οἱ μεγάλες πολιτικές καί κοινωνικές ἀλλαγές πού συντελοῦνται στήν Εὐρώπη τοῦ 18ου αἰῶνα καί συμπίπτουν μέ τή γέννηση τοῦ ποιητῆ στή Ζάκυνθο, φθάνουν καί στά Ἑπτάνησα, ὅπου ὁ λαός περιμένει τή λευτεριά του ἀπό τήν τυραννία τῶν Βενετῶν καί τῶν Ἴονιων συνεργατῶν τους, τῶν ντόπιων ἀρχόντων. Στά παιδικά του χρόνια θυμᾶται τό ξεσκήκωμα τῶν φτωχῶν, τῶν ποπολάρων, πού εἶδαν στά ἐπαναστατικά κηρύγματα τῶν Γάλλων τή δική τους λύτρωση ἀπό τά δεινά τῆς ἀριστοκρατίας. Ὅταν, ὅμως, ὁ Βοναπάρτης, παρασυρμένος ἀπό τόν ἱλιγγο τῆς δόξας, πρόδωσε τούς ἀγῶνες τῶν λαῶν γιά τήν ἐθνική λευτεριά τους, δέν δίστασε νά καταστρέψει τήν Ὁδῆ εἰς τόν Ναπολέοντα, πού τήν εἶχε γράψει, ξενιτεμένος στήν Ἰταλία, μέ ὄλον τόν ἐνθουσιασμό τῶν δεκαεννιά του χρόνων, «**γιατί δέν πέτυχε τόν σκοπό της**» καί «**ἐκεῖνος ὁ σκηπτροῦχος δέν ἔνοιωσε πώς κύριο ἀντικείμενο τοῦ στίχου μου εἶταν ἡ ἐλπίδα νά παραιτηθεῖ ἀπό τούς ματωμένους ἀγῶνες καί ἐπειδή τραγουδοῦσα πώς ἡ Ἀγγλία ὑποδαύλιζε τούς πολέμους, τοῦ μιλοῦσα γιά τήν εἰρήνην σάν ἓνα μέσον πού μπορούσε νά συντρίψει τίς σκέψεις αὐτῶν τῶν νησιωτῶν** (τῶν Ἀγγλων).» (Ἀνδρέα Κάλβου ΑΠΑΝΤΑ, Τρίτη Ἔκδοση, Ἀθήνα 1962).

Μέ τήν ἐγκατάσταση τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρμοστείας στά Ἴονια νησιά (Συνθήκη τῶν Παρισίων 5/11/1815) καί ἐνῶ τό ὑπόλοιπο Γένος τό συνέθλιβε ἡ Ὄθωμανική βαρβαρότητα, ἔσβησε καί τό ὄνειρο τῆς ἀνακήρυξης τῆς ἀνεξάρτητης Ἰονίας Πολιτείας. Γεμᾶτος θυμό ὁ Κάλβος γιά τούς ἰσχυρούς, πού ραδιουργοῦν σέ βάρος τῶν λαῶν, ἀλλά καί γιά τούς συμπατριῶτες του, πού ἀδιάφοροι ἀφήνουν τούς «προστάτες» νά ἀποφασίζουν γιά τή ζωή τους καί γιά τόν τόπο τους, γράφει στά Ἰταλικά

στήν Ὀδὴ εἰς τοὺς Ἴονίους: «Ἦλθεν ὁ Κέλτης, ποτέ- κ' εἰς Κασταλλίας πηγάς- ἐπότιζεν αὐθάδης- πολεμικούς τοὺς ἵππους- καί τ' ἄντρα ἔγεμε, βρέμων,- μέ ἰαχάς δρασεῖας, σκεπτόμενος- τοὺς ἱερούς θησαυρούς,... Δειλοί! Ποῖον ἔργον εἶδομεν- ποῖαν μεγάθυμον σκέψιν,- ποῖαν, δοῦλοι, πρᾶξιν εὐσπλαγγνον,- Ποῖαν ἀγάπην ἀμάγαρον- ἀληθῆ κ' ὑψηλὴν,- ...ὁ ὄχλος μωρός, βλέπει- γελάων. Κλίνων τό μέτωπον χρυσόν ὄραματίζεται- καί ζωὴν ἤσυχην, ἀπόλεμην.» (μτφρ. Κ. Πορφύρη). Ποτέ ἄλλοτε, οὔτε καί ἀπό τοὺς Ἐνετούς, δέν πῆστηκαν τὰ Ἴονια νησιά τόσο πολύ, σύμφωνα μέ τό τολμηρό – γιά τίς τότε κρατούσες διεθνεῖς πολιτικές συνθηκές– Ὑπόμνημα, τοῦ Ἀνδρέα Μουστοξύδη, πρὸς τόν Ὑπουργό τῶν Ἀποικιῶν τῆς Ἀγγλίας. Καί μόνον τό ἄκουσμα «**συνταγματική μεταρρύθμιση**» στά Ἐπτάνησα, ἀποτελοῦσε ἐγκλημα ἀπό τὴν τότε πανίσχυρη Μεγάλη Βρετανία, δημιουργοῦ καί ὑπέρμαχου τῶν Βιενναίων Συνθηκῶν, κάτω ἀπό τό βάρος τῶν ὁποίων στέναζε ὀλόκληρη ἡ Εὐρώπη καί, ὅσοι τὴν ἀνέφεραν, ρίχνονταν ὡς κακοῦργοι στίς φυλακές, βασανίζονταν ἢ ἐξωρίζονταν στά ἐρημονήσια ὡς ταραχοποιοὶ καί φαῦλοι.

Ἡ Ὀδὴ τοῦ Κάλβου «**Εἰς Πάργαν**» εἶναι ὁ κραδασμὸς τῆς ψυχῆς τοῦ ἀπὸ τό ἀπάνθρωπο καί πρωτάκουστο γεγονός τῆς πώλησης τῆς Πάργας, ἀντὶ εὐτελοῦς χρηματικοῦ ποσοῦ, στόν Ἀλῆ Πασᾶ, «κατόρθωμα» τοῦ περιβόητου μισέλληνα καταπατητῆ, Βρεττανοῦ Ἀρμοστή Sir Thomas Maitland καί τῆς πολιτικῆς τῶν Ἀγγλῶν στά Ἐπτάνησα καὶ παντοῦ ὅπου ὑπῆρχαν Ἑλληνας, πού ἤλπιζαν στήν ἐθνικὴ τους ἀποκατάσταση, ὡς νὰ ἦταν οἱ ἄνθρωποι, οἱ περιουσίες τους, ἡ ζωὴ τους ὀλόκληρη, δικά του ἀντικείμενα, ἀναγκάζοντας τοὺς Παργινούς νὰ καταστρέψουν τὰ κτήματά τους, νὰ ἐγκαταλείψουν τίς ἐστίες τους, παίρνοντας μαζί τους μόνον τὰ ὀστᾶ τῶν πατέρων τους: «**ΣΕΙΣ μόνον ὁποῦ ἐκλαδεύατε-Τὴν Παργινὴν ἐλαίαν,- Σεῖς ἀπὸ τόν ἀθάνατον Λόγον μόνον ἐτράφητε- Ἐσεῖς ὦ ἄνδρεῖοι.- ΤΑ συνήθη χωράφια- Ἀφίνοντες ἐφύγατε- Τόν ζυγόν, προτιμῶντες- Τὴν πικρὰν ξενιτεῖαν- Καί τὴν πενίαν**».

Ἀδιάλλακτος ὁ ποιητὴς ἀπευδύνεται σ' ἐκείνους πού καταπιέζουν τοὺς λαούς: «**ΟΤΑΝ ὑπὸ τὰ σκῆπτρα σας- Νέους λαούς καλεῖτε,- Νέους ἰδρωτάς θέλετε- Ἐσεῖς διὰ νὰ πληρώσητε- Πλουσιοπαρόχως,- Τὰ ξίφη ὁποῦ φυλάγουσι- Τὰ τρέμοντα βασιλεία σας, Τὰ ξίφη ὁποῦ τρομάζουσι- Τὴν ἀρετὴν, καί σφάζουσι- Τοὺς λειτουργούς της-.... ΗΜΕΙΣ διὰ τόν Σταυρόν- Ἀνδρείως ὑπερμαχόμεθα- Καί σεῖς ἐβοηθήσατε- Κρυφὰ τοὺς πολεμοῦντας- Σταυρόν καί ἀλήθειαν.-...ΚΑΙ τώρα εἰς προστασί-**

αν μας-Τά χέρια σας άπλώνετε!- Τραβήξετέ τα όπισω - Βλέπει ό Θεός καί άστράπτει- Διά τούς πανούργους.- ...Τό ξίφος σφίγγατ' Έλληνες- Τά όμμάτιά σας σηκώσατε- Ίδού- είς τούς ούρανούς- Προστάτης ό Θεός- Μόνος σās εΐναι... όσον εΐναι- Τυφλή καί σκληροτέρα- τυραννίς, τοσοϋτον- Ταχύτερωσ άνοίγονται- Σωτήριοι θύραι». (Αί Εϋχαί)

Στήν Ώδή «Αί Εϋχαί» καταγράφεται ή αντίθεση του Κάλβου στό δόγμα τής «προστασίας», πού προετοιμάζουν οί προστάτιδες δυνάμεις για τό μελλοντικό κράτος τής Ελλάδος, υπόδειγμα του όποίου λειτουργεί ήδη στά Έπτάνησα από τήν Άγγλία σέ συνεργασία μέ τόν Έπτανησιακό Τεκτονισμό, έξαρτώμενο άμεσα από τόν Άγγλικό: «**ΤΗΣ θαλάσσης καλήτερα- Φουσκωμένα τά κύματα- Νά πνίξουν τήν πατρίδα μου- Ώσάν άπελπισμένην,- έρημον βάρκαν . - ΣΤΗΝ στεριάν, 'ς τά νησιά- Καλήτερα μίαν φλόγα- Νά 'ιδώ παντοϋ χυμένην,- Τρώγουσαν πόλεις, δάση,- Λαούς και έλπίδας. - ΚΑΛΗΤΕΡΑ, καλήτερα- Διασκορπισμένοι οί Έλληνες- Νά τρέχωσι τόν κόσμον, - Μέ έξαπλωμένην χειρα- Ψωμοζητοϋντες - ΠΑΡΑ προστάτας ' νάχωμεν. - Μέ ποτέ δέν έδάμβωσαν- Πλούτη ή μεγάλα όνόματα, - Μέ ποτέ δέν έδάμβωσαν- Σκήπτρων άκτίνες...».**

Τό μόνο θέμα των Ώδων του Κάλβου, άμεσα ή έμμεσα, εΐναι τό θέμα τής πατρίδας, τό δράμα τής φυλής πού άγωνίζεται για τή λευτεριά της: «**Ω Ελλάς! Ω πατρίς μου! Έλπίδων γλυκυτάτων-Μήτηρ! σέ βλέπω άκόμα-Ζώσαν καί μαχομένην,-Καί αναλαμβάνω.**»(Τό Φάσμα).

Η Ώδή «Ηφαιστεια» εΐναι μιά δυνατή έκρηξη πόνου καί όργης για τή θηριωδία των Τούρκων στα νησιά του Αιγαίου καί σέ άλλα μέρη τής Έλληνικής γής: «**ΔΗΜΙΟΥΡΓΕ του κόσμου, Πατέρα των άδλίων Θνητών, άν σύ του γένους μας Όλου ζητήσ τόν θάνατον, Άν σύ τό θέλης, ΤΑ γόνατά μου έμπρός σου, Νά, πέφτουν τό υπερήφανον-Κεφάλι μου, πού άντίκρου- Των Βασιλέων ύψώνετο, Τήν γήν έγγίζει. ΙΔΟΥ εϋλαβεΐς οί Έλληνες Σκύπτουσιν όλοι πρόσταξε, Κ ' επάνω μας άς πέσωσιν- φλόγες τής όργης σου- Άν σύ τό θέλης.- ΠΛΗΝ πολυέλεος είσαι,- Καί βοηθόν σέ κράζω... - Βλέπω, βλέπω είς τήν θάλασσαν- Πετώμενον τόν στόλον- Άγρίων βαρβάρων. ...ΕΙΝΑΙ πολλά τά πλήθη των-Καί φοβερά είς τήν όψιν,- Άλλ' ένας Έλλην δύναται,-Ένας άνδρας γενναΐος -Νά τά σκορπίση. -ΟΠΟΙΟΣ τήν δάφνην θέλει-Άθάνατον τής δόξης, Όποιος δάκρυα διά τό έθνος του Έχει, διά δέ τήν μάχην-Νοϋν καί καρδίαν -ΑΣ έκθη αυτός. - ...» καί στήν τελευταία Ώδή «Ο Βωμός τής Πατρίδος», ό Κάλβος, μέ τή βαδειά έθνική συνείδηση, έξορκίζει τούς Έλληνες νά τά θυσιάσουν όλα για τήν**

πατρίδα: «**ΕΔΩ** ἡδονάς καί ἀνάπαυσιν,- Ὡ φίλοι ἄς παραιτήσωμεν - **Ξηρή πέτρα τό στρῶμα, Φαρμάκι τό ψωμί- Τῆς δουλείας εἶναι.- ΕΔΩ, σάν ἀναθήματα,- Εἰς τόν βωμόν πλησίον,- Τούς συγγενεῖς, τά τέκνα μας- Ἀγαπητά, τούς γέροντας- Τώρα ἄς ἀφήσωμεν.- ΠΑΝΤΑ ὅσα εἰς τήν καρδίαν μας- εἶναι ἀκριβῆ, δέν πρέπουν- Εἰς ἄνδρας ποῦ τρομάζουν- Ἐμπροσθεν εἰς ἀνόητον- Βάρβαρον σκῆπτρον.- ΟΥΤΕ ζωή δέν πρέπει.- Τρέξατε, ἀδέλφια, τρέξατε.- Συμμέτρως ἐχορεύσαμεν.- Σύμμετρα ἄς ἀποδάνωμεν- διά τήν πατρίδα.»!**

Ὁ Ἄνδρέας Κάλβος, εὐσυνειδήτος καί ἀσυμβίβαστος, μακρυά ἀπό φατρίες καί συναλλαγές, μέ μόνη ἔγνοια του τῆ μόρφωση τοῦ ἔθνους καί τήν ἀντίσταση στόν ὑποβιβασμό καί τόν ἐξευτελισμό τῆς πατρίδας του, παραγκωνίστηκε ἀπό τό καθεστῶς πού κυβέρνησε τά Ἐπτάνησα μέχρι τήν ἔνωσή τους μέ τήν Ἑλλάδα, ἡ ποίησή του ἀποσιωπήθηκε, ἐνῶ ἐμποδίστηκε τό καθηγητικό του ἔργο στήν Ἴόνιο Ἀκαδημία. Σθεναρός ὑπερασπιστής τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας, ἐναντιώθηκε στά σχέδια τῆς Ἀρμοστείας γιά τήν κατάργησή της καί ἐνόχλησε τά σχέδια τῆς Τεκτονικῆς Στοᾶς. Τό 1852, μετά ἀπό 26 χρόνια παραμονῆς στήν πατρίδα, ἐγκαταλείπει τήν Ἑλλάδα, ἀφοῦ ἐξαντλήθηκε ἡ ἐλπίδα γιά μιά ἀλλαγὴ πολιτική καί ἔθνη, χωρίς αὐτό νά σημαίνει πῶς ἄλλαξε καί ἡ ἀντίληψή του γιά τήν ἀναγκαιότητα τῶν κοινωνικῶν καί πολιτικῶν ἀγώνων. Δέν ἔπαψε ποτέ νά ἐνδιαφέρεται γιά τούς συνανθρώπους του καί τά κοινά καί αὐτό τό σφραγίζει μέ τήν ὕστατη πράξη του, νά πάει, παρά τήν ἀδιαθεσίαν του, νά ψηφίσει τήν 1η Νοεμβρίου 1869, ἡμέρα Δημοτικῶν ἐκλογῶν στήν Ἀγγλία. Ὑστερα ἀπό δύο μέρες πέθανε.

Σήμερα, διακόσια χρόνια περίπου μετά τή συγγραφὴ τῶν Ὁδῶν, οἱ Καλβικές ὁδές εἶναι περισσότερο ἐπίκαιρες. Ἡ ἀνάγνωσή τους ἐλέγχει τή συνείδηση: « Ὡ Ἕλληνες, ὦ θεῖαι- Ψυχαί» πού εἰς τούς μεγάλους- Κινδύνους φανερόντε- Ἀκάμαντον ἐνέργειαν- Καί ὑψηλὴν φύσιν! - ΠΩΣ ἀπό σᾶς καμμία- Δέν τρέχει τώρα; ... ΠΩΣ, τῆς ταλαιπώρου- Πατρίδος δέν πασχίζετε- ἘΝά σώσητε τόν στέφανον- Ἀπό τά χέρια ἀνόσια- Ληστῶν τοσοῦτων;», τά νοήματα εἰσχωροῦν στήν ψυχή, γιατί δέν εἶναι πιά «τά ἀναδρέμματα τοῦ Ὄσμάν» πού πρέπει νά ἀποτινάξουμε, ἀλλά ἄλλη μορφή Ὀθωμανισμοῦ, ἄλλοι ἀποικιοκράτες, ἐχθροὶ πολὺ πιό ὑπουλοὶ: «**ΑΦΡΙΖΟΥΝ** τά ποτήρια- Τῆς ἀδικίας, **δυνασταί- Πολλοὶ καί διπασμένοι- Ἰδού τ' ἀδράχουν γέμουσι- Μέθης καί φόνου».**

Ἡ ποίηση τοῦ Κάλβου εἶναι πυξίδα γιά νά στραφοῦμε, γιά νά μὴν ἀπομείνουμε χωρίς φωνή, ἀξιοπρέπεια καί ἀξία, δειλοὶ καί μοι-

ραῖοι, πού προτάσσουμε τόν φόβο πάνω ἀπό τήν ἐλευθερία: «**ΟΣΟΙ τό χάλκεον χέρι- Βαρύ τοῦ φόβου αἰσθάνονται,- Ζυγόν δουλείας ἄς ἔχωσι.- Θέλει ἀρετήν καί τόλμην- ἐλευθερία. - ΑΥΤΗ (καί ὁ μῦθος κρύπτει- Νοῦν ἀληθείας) ἐπτέρωσε -Τόν Ἴκαρον καί ἄν ἔπεσεν -Ὁ πτερωθεὶς κ' ἐπνίγη - Θαλασσωμένος - ΑΦ' ὑψηλά ὅμως ἔπεσε, - Καί ἀπέθανεν ἐλεύθερος. - Ἄν γένης σφάγιον ἄτιμον - Ἐνός τυράννου, νόμιζε - Φρικτόν τόν τάφον.**» (Εἰς Σάμον)

Ἑλένη Ἀγγελακοπούλου-Σπυροπούλου

Νομικός

ΜΝΗΜΗ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

(4 Μαρτίου 1851- 3 Ἰανουαρίου 1911)

Από ἀνατύπωση τοῦ Ε.Λ.Ι.Α (Ἑλληνικό Λογοτεχνικό καί Ἱστορικό Ἄρχειο) τεύχους τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ «**Η ΝΕΑ ΖΩΗ**» τῆς Ἀλεξάνδρειας (Ἔτος Δ', Ἀριθ. 44, Ἀπρίλιος 1908), ἀφιερωμένο στόν Παπαδιαμάντη, ἀνασύρουμε, ἀπό τίς γνῶμες τῶν λογίων γιά τό πρόσωπό του, τή γνώμη τοῦ Α. Κύρου, χωρίς κανένα σχόλιο γιά τή γνησιότητα τοῦ ἥθους καί τήν παρρησία τοῦ Σκιαδίτη διηγηματογράφου, ἀλλά καί γιά τήν ἀπόσταση πού χωρίζει πνευματικά τή δική του ἐποχή ἀπό τή δική μας, ὅπου οἱ ἔννοιες πού διέπουν τή ζωή χειροτερεύουν, ἐκφράζοντας τόν κατήφορο τῆς κοινωνίας καί τήν ἀλλοίωση τοῦ λαοῦ μας. Σημειωτέον ὅτι, σύμφωνα μέ βιβλιογραφικά στοιχεῖα τοῦ Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλου, τό περιοδικό «**ΝΕΑ ΖΩΗ**» τῆς Ἀλεξάνδρειας εἶναι τό πρῶτο ἔντυπο τῆς περιφέρειας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πού ἀφιέρωσε τεῦχος στόν Παπαδιαμάντη, μέ ἀφορμή τά φιλολογικά εἰκοσιπεντάχρονά του, πού γιόρταζε τόν ἴδιο καιρό (1908) ἠ Ἀθήνα στόν «Παρνασσό». Ἡ Ἑλληνική λογιόσύνη τόν τίμησε ἐν ζῶῃ, συνεπικουρούμενη ἀπό πρίγκιπες καί ἀνώτατους κρατικούς λειτουργούς μέ μιά ἐκδήλωση (τήν ὀργάνωσε ἠ πριγκίπισσα Μαρία Βοναπάρτη, σύζυγος τοῦ πρίγκιπα Γεωργίου) πού ἄφησε ἐποχή γιά τό πλῆθος κόσμου, πού ἐξέφρασε τήν ἀγάπη του, ἀλλά καί... γιά τή ἀπουσία τοῦ Παπαδιαμάντη!

«Ἐπέρασαν ἀπό τότε περισσότερο ἀπό 10 ἔτη. Ὁ Παπαδιαμάντης εἰργάζετο εἰς τήν Ἀκρόπολιν». Κατά περιεργον δέ σύμπτωσιν ἦτον,

ένδυμοῦμαι, ἡ ἑβδομάς τῶν Βαΐων. Ἐνα πρωῖ λαμβάνω κάποιαν σημείωσιν τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀκροπόλεως παρακαλοῦντος νά μέ ἰδῆ εἰς τό γραφεῖόν του. Μέ ὑπεδέχθη γελῶν · γελῶν τόσον ὥστε ἐπί τινας στιγμάς νά μήν κατορδῶσῃ ἀπό τά γέλοια νά μοῦ δώσῃ νά ἐννοήσω τί ἐζήτηι. Ἐπί τέλους τά ἑκατάφερε. Ἦθελε νά μέ παρακαλέσῃ νά τοῦ μεταφράσω ἐκ τῶν Ἀγγλικῶν ἐφημερίδων διά τήν «Ἀκρόπολιν» τήν τόσον προκαλέσασαν πάταγον δίκην τοῦ αἰσθητικοῦ Ὁσκαρ Οὐάιλντ.

–Μά ὁ Παπαδιαμάντης; παρετήρησα... –Ὁ Παπαδιαμάντης, ἀπήντησε γελῶν ὁ κ. Γαβριηλίδης, μέ ἠπέιλησεν (!) ὅτι δά μέ καταγγείλῃ

εἰς τόν Μητροπολίτην ἕάν ἐπιμείνω ν' ἀναδέσω εἰς αὐτόν εἰς τοιαύτας ἀγίας ἡμέρας τήν μετάφρασιν τόσον ἀνηθίκου ὑποδέσεως. Ὅχι δέ μόνον τοῦτο, ἀλλά καί ὡς κεφαλαιούχον ἐκβιαστήν τῆς ἐργασίας μέ ἐχαράκτήρισε, διότι ἐτόλμησα νά τοῦ τό προτείνω.

Ἐγέλασα καί ἐγώ καί ἀνέλαβον τήν μετάφρασιν τῆς δίκης, ἡ ὁποία τήν ἐπαύριον ἤρχισε δημοσιευομένη ἀπό τῶν στηλῶν τῆς «Ἀκροπόλεως». Τί ἐπηκολούθησε, φαντάζεσθε; «Ὁ χριστιανικώτατος Παπαδιαμάντης μέ ἀπεκάλεσεν ἐναγῆ καί ἔκαμε νά μοῦ ὁμιλήσῃ ἐπί ὀλόκληρον ἔτος! Ἐδέησε δέ νά ἔλθῃ ἡ ἑβδομάς τῶν Παθῶν διά νά ἀξιῶσω νά μέ συγχωρήσῃ ὡς καλός χριστιανός.». (Α. ΚΥΡΟΥ)

Καί γιά τήν Μεταφορά:

Ἑλένη Ἀγγελικοπούλου-- Σπυροπούλου
Νομικός

Σημείωση: Ὁ Oscar Wild κατηγορήθηκε γιά ὁμοφυλοφιλία καί καταδικάστηκε σέ δύο χρόνια καταναγκαστικά ἔργα.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΤΥΡΙΝΗΣ

ἢ

Κλαίοντες κατέναντι τῶν Κλειστῶν Ναῶν μας!

Κάθε ἔτος, ὅταν ἔρχεται ἡ Κυριακή αὐτή, ὁ καθένας μας προετοιμάζεται ψυχικά, διότι ἀκριβῶς τὴν ἐπόμενη ἡμέρα, τὴν Καθαρά Δευτέρα, ἀρχίζει «τό τῆς νηστείας μέγα πέλαγος», ἡ περίοδος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Ἡ Κυριακή δηλαδή αὐτή εἶναι τὰ «Προπύλαια» τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς. Ὅλοι οἱ ὕμνοι, ἀπὸ τὸν ἑσπερινὸ τοῦ Σαββάτου, μέχρι καὶ τὸν ἑσπερινὸ τῆς Κυριακῆς αὐτῆς, μᾶς προετοιμάζουν γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ «Σταδίου» αὐτοῦ τῶν ἀρετῶν. Στὸν ἑσπερινὸ μάλιστα αὐτὸν τῆς Κυριακῆς, πού ὀνομάζεται πρῶτος «Κατανυκτικὸς Ἑσπερινός», γίνεται ἡ ἀλληλοσυγχώρηση τῶν εὐρισκομένων στὸν Ναό, Κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, καθὼς καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ εὐχῶν γιὰ «Καλὴ Σαρακοστή» καὶ «Καλὴ Ἀνάστασις». Κι ὁ καθένας ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὸν Ναό, μὲ συναισθήματα κατανύξεως καὶ μετανοίας, ἔχοντας δώσει καὶ ἔχοντας λάβει συγχώρηση. Ἡ Κυριακή τῆς Τυρινῆς ἢ τῆς Τυροφάγου, ὡς γνωστόν, δηλώνει τὸ τέλος τῆς καταναλώσεως τυρο-γαλακτοκομικῶν τροφῶν, πού προηγήθηκε καθ' ὅλην αὐτὴ τὴν ἑβδομάδα τῆς Τυρινῆς ἢ Τυροφάγου. Γι' αὐτὸ μάλιστα, σέ κάποια ἀρχαῖα χειρόγραφα, ἡ ἑβδομάδα καὶ ἡ Κυριακή αὐτὴ ὀνομάζονται «τῆς Ἀποτυρώσεως», ὅπως ἡ προηγηθεῖσα ὀνομάζεται «τῆς Ἀπόκρεω».

Τὸ Τυπικὸ τῆς Ἐκκλησίας μας, ὀρίζει νά ψάλλεται ἐμμελῶς καὶ μουσικῶς, στὴν ἀρχὴ τοῦ Ὁρθρου τῆς Κυριακῆς αὐτῆς, ὁ 136ος Ψαλμὸς τοῦ Ψαλτηρίου. Πρόκειται γιὰ δύσκολο καὶ «ζόρικο» μουσικὸ μέλος, χρησιμοποιούμενο καὶ σέ πτυχιακές ἐξετάσεις Βυζαντινῆς Μουσικῆς. Στὸ Ἅγιον Ὅρος ὑπάρχει συνήθεια νά ψάλλεται καὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ Ὁρθρου τῆς προηγηθείσης Κυριακῆς, τῶν Ἀπόκρεω. Καί, κατὰ ἄλλους Τυπικολόγους, καὶ τὴν Κυριακὴ τοῦ Ἀσώτου.

Ὁ Ψαλμὸς αὐτὸς ἀνῆκει στοὺς λεγόμενους «θρηνώδεις» ψαλμούς καὶ γι' αὐτὸ ὀρίσθηκε νά ψάλλεται κατὰ τὴν Κυριακὴ αὐτὴ, πού ἀνοίγουν τὰ «Προπύλαια» τοῦ χαροποιοῦ πένθους τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς.

Ἔχει ὡς ὑπόθεση τὸν θρῆνο τῶν αἰχμαλωτισμένων Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι, καθήμενοι «ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος», τοῦ τόπου τῆς ἐξορίας των, κλαῖνε καὶ ὀδύρονται, ἐνθυμούμενοι τὴν Ἁγία Πόλη Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἐλάτρευαν μὲ πολλοὺς τρόπους τὸν ἀληθινὸν Θεόν, στὸ Ναὸ τοῦ Σολομῶντος. Εὐρισκόμενοι τώρα στὴν Βαβυλῶνα, κατὰ τὴν ἑβδομηκονταετῆ βαβυλώνια αἰχμαλωσία, στεροῦνται ὅ,τι πολυτιμότερο εἶχαν, τὴν θεία λατρεία στὸν Ναὸ τοῦ Κυρίου, ὅπου μόνον ἐκεῖ ὑπῆρχε αὐτὴ ἡ δυνατότητα, σύμφωνα μὲ τὸν

Νόμο. Εἶχαν πάρει μαζί τους καί τά μουσικά ὄργανα πού χρησιμοποιοῦσαν στήν θεία λατρεία, τά ὁποῖα τούς χρησίμευαν ὡς ἐνθύμια αὐτῆς. Εἰς ἔνδειξιν τοῦ πένθους πού τούς συνεῖχε, τά κρέμασαν στά δένδρα πού φύονταν «ἐπί τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος» καί βλέποντάς τα ἀνενέργητα καί βουβά, αὔξαναν τόν κλαυθμό τους. Καί, παρ' ὄλον ὅτι οἱ Βαβυλώνιοι ἄνδρες τούς προέτρεπαν – μάλλον περιπαικτικά καί χάριν ἀστεϊσμοῦ - νά ψάλλουν κάτι ἀπ' τούς ἰουδαϊκούς λατρευτικούς ὕμνους, ἐκεῖνοι οὔτε μέ τό στόμα οὔτε μέ τά ὄργανα δέχονταν νά ὑπακούσουν, «μή δίδοντες τά ἅγια τοῖς κυσίν», εὐρισκόμενοι «ἐπί γῆς ἀλλοτρίας» καί ξένης πρός τήν θεία λατρεία. Δίνουν, ὁ ἕνας μέ τόν ἄλλον, ἱερή ὑπόσχεση καί ὄρκο νά μήν λησμονήσουν «ὅθεν ἐξέπεσαν», δεσμευόμενοι μέ σωματική παραλυσία, σέ περίπτωση λησμοσύνης τῆς Ἱερουσαλήμ.

Τέλος, μέ ὄλη τους τήν ψυχή, δίδουν τήν κατάρα τους πρός τούς

Οἱ ἅγιοι 3 Παῖδες, Ἀνανίας, Ἀζαρίας καί Μισαήλ, ὡς ἀντιπρόσωποι ὄλου τοῦ τότε αἰχμαλώτου λαοῦ, κἀθηνται ἐπί τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος, κλαίοντες.

ἐχθρούς τους, Βαβυλώνιους καί Ἐδωμίτες (ἢ Ἰδουμαίους), εὐχόμενοι τήν πλήρη καταστροφή τους. Καταστροφή, ἡ ὁποία πράγματι τούς συνέβη, κατά τήν καρδιά καί ἐπιθυμία τῶν αἰχμαλώτων Ἰουδαίων, οἱ ὅποιοι ἔτσι μπόρεσαν νά ἐπιστρέψουν στήν πεφιλημένη πατρίδα καί πόλη τους καί νά ξανακτίσουν τόν Ναόν Κυρίου.

Αὐτό, πολύ περιληπτικά, «ἄκροις δακτύλοις», εἶναι τό περιεχόμενο τοῦ θρηνώδους αὐτοῦ Ψαλμοῦ. Ὁ ὀνομαστός Ἰταλός καλλιτέχνης τοῦ μουσικοῦ Θεάτρου, Τζιουζέπε Βέρντι (1813-1901), παρουσιάζει ὅλη αὐτή τήν ἱστορία καί τό περιεχόμενο τοῦ Ψαλμοῦ, στήν περίφημη ὄπερά του, πού φέρει τόν τίτλο «**Ναμποῦκο**», δηλ. **Ναβουχοδονόσορ**. Ἦταν ὁ βασιλιάς τῆς Βαβυλώνας, πού αἰχμαλώτισε τούς Ἰουδαίους, καταστρέφοντας μέ τά στρατεύματά του τήν Ἱερουσαλήμ, τό ἔτος 586 π.Χ. Μετά βέβαια ἀπό 70 χρόνια, ὡς γνωστόν, τό 516 π.Χ., ὁ Πέρσης βασιλιάς Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπους κατέλυσε τό βαβυλωνιακό κράτος καί ἐλευθέρωσε τούς αἰχμαλώτους Ἰουδαίους, πού ἐπέστρεψαν στή χώρα τους.

Δέν ἐθέσπισε τυχαῖα ἡ Ἐκκλησία νά ψάλλεται ὁ Ψαλμός αὐτός κατά τήν Κυριακή τῆς Τυρινῆς. Διότι τό περιεχόμενο καί τό νόημά του εἶναι παράλληλο μέ τό νόημα τῆς Κυριακῆς αὐτῆς. Οἱ ὕμνοι καί τά ἀναγνώσματα αὐτῆς ἔχουν ὡς θέμα τήν ἐξορία τῶν πρωτοπλάστων Ἀδάμ καί Εὕας ἐκ τοῦ Παραδείσου. Ἡ ὕμνολογία καί ὕμνογραφία αὐτῆς τῆς ἡμέρας παρουσιάζει τούς ἐξορίστους πρωτοπλάστους νά θρηνοῦν καί νά ὀδύρονται «καθήμενοι ἀπέναντι τοῦ Παραδείσου», ὅπως καί οἱ αἰχμάλωτοι Ἰουδαῖοι ἐκλαιαν καθήμενοι «ἐπί τῶν ποταμῶν Βαβυλώνας», δηλαδή Τίγρη καί Εὐφράτη, στίς ὄχθες τους.

Καί τώρα, ἄς ἔλθουμε σέ μᾶς.

Εὐρισκόμαστε στά Πρόθυρα-Προπύλαια σήμερα τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἡ χρονική περίοδος τῆς ὁποίας εἶναι τό ἕν δέκατον τοῦ ὅλου ἔτους-ἐνιαυτοῦ. Ἡ Ἁγία Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, θέσπισε τήν ὑπαρξη τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ὡς «**ἀποδεκάτωση**», σύμφωνα μέ τήν Παλαιά Διαθήκη, γιά τίς ἁμαρτίες πού ὅλοι μας διαπράττουμε. Καί ὅποιος φιλότιμα ἐπωφεληθεῖ αὐτή τήν ἀποδεκάτωση τοῦ χρόνου, «νηστεία, ἀγρυπνία, προσευχή», αὐτός, ὄχι μόνο «οὐράνια χαρίσματα» θά λάβει – κατά τό γνωστόν ὀσιακόν ἀπολυτίκιον - ἀλλά καί τήν συγχώρηση τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ ὅλου ἔτους - ἐνιαυτοῦ.

Ἔτσι, λοιπόν, σήμερα κι ἐμεῖς, εὐρισκόμενοι «ἀπέναντι» (καί ἀπό αὐριο «ἐνδον»-ἐντός) τοῦ Σταδίου τῆς μετανοίας, μιμούμενοι τούς Πρωτοπλάστους, πού ἔκλαυσαν «ἀπέναντι τοῦ Παραδείσου», καθώς καί τούς αἰχμαλώτους τότε Ἰουδαίους, πού ἔκλαυσαν «ἐπί τῶν ποταμῶν Βαβυλώνας», ἄς κλάσουμε καθήμενοι «ἀπέναντι» τῶν σχεδόν κλειστῶν γιά τήν Θεία Λατρεία Ναῶν, «ἐπεὶ τό ρῆμα τυράννου ὑπερίσχυσε». Καί ἄς μᾶς γίνει ὁ

κλαυθμός αυτός «μετανοίας λογισμός», ἐκμεταλλευόμενοι τὴν ψυχοφελῆ ἀνατέλουσα «ἀποδεκάτωση» τοῦ χρόνου, εἰς ἄφεισιν ἁμαρτιῶν.

Οἱ Πρωτόπλαστοι ἔκλαυσαν· καὶ τό «Πρωτευαγγέλιον», ἔστω καί μετὰ ἀπό αἰῶνες, «μέ χρόνια καὶ καιρούς», ἐδικαίωσε τόν κλαυθμό τῆς μετανοίας τους. Καί οἱ τότε αἰχμαλωτοὶ Ἰουδαῖοι κι αὐτοὶ μετὰ ἀπό βαβυλωνία ἐβδομηκονταετῆ αἰχμαλωσία, καθήμενοι καὶ κλαίοντες «ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος», ἀπήλαυσαν τὴν χαρὰ τῆς ἐλευθερίας τους καὶ τῆς ἐπιστροφῆς τους στὰ πάτρια ἐδάφη. Ἄς κλαύσουμε κι ἐμεῖς· διότι, ὅπως οἱ Πρωτόπλαστοι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι δέν τιμωρήθηκαν ἀδίκως, ἔτσι κι ἐμεῖς, «πολλά πταίομεν ἅπαντες». Καί ἄς εὐχηθοῦμε, ὅπως καὶ στοὺς προαναφερθέντες, ἔτσι καὶ σέ μᾶς, ὁ Κύριος νά ἐξαλείψει «πᾶν δάκρυον» ἀπό τῶν ὀφθαλμῶν μας. Καί στοὺς ναομάχους καὶ ὑπαιτίους τοῦ νῦν διωγμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, νά χαρίσει «μετανοίας λογισμόν» - διότι καὶ «ὑπὲρ αὐτῶν ἐσταυρώθη Χριστός» - γιὰ νά μὴν τοὺς συμβεῖ «ἀνταπόδομα, ὧν ἀνταπέδωκαν ἡμῖν» καὶ ἔτσι συντριβοῦν «ὡς σκεύη κεραμέως»! Καλόν Στάδιον!

Μετὰ ἀδελφικῶν εὐχῶν

Μοναχός Νεκτάριος

Κελλίον Ἀγίου Νικολάου Μπουραζέρη
Μονῆς Χιλανδαρίου – Καρυαὶ Ἀγ. Ὁρους

ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΟ ΠΑΡΑΘΕΜΑ

ΨΑΛΜΟΣ 136

Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος, ἐκεῖ ἐκαθίσασαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν, ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών. Ἐπὶ ταῖς ἰτέαις ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν. Ὅτι ἐκεῖ ἐπηρώτησαν ἡμᾶς οἱ αἰχμαλωτεύσαντες ἡμᾶς λόγους ᾠδῶν Σιών. Πῶς ἄσωμεν τὴν ᾠδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἄλλοτρίας; Ἐάν ἐπιλάθωμαί σου, Ἱερουσαλήμ, ἐπιλησθεῖ ἡ δεξιὰ μου. Κολληθεῖ ἡ γλῶσσα μου τῷ λάρυγγί μου, ἐάν μὴ σου μνησθῶ, ἐάν μὴ προανατάξωμαι τὴν Ἱερουσαλήμ, ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς εὐφροσύνης μου. Μνήσθητι, Κύριε, τῶν υἱῶν Ἐδὼμ, τὴν ἡμέραν Ἱερουσαλήμ, τῶν λεγόντων· Ἐκκενοῦτε, ἐκκενοῦτε, ἕως τῶν θεμελίων αὐτῆς. Θυγάτηρ Βαβυλῶνος ἡ ταλαίπωρος, μακάριος ὅς ἀνταποδώσει σοι τὸ ἀνταπόδομά σου, ὃ ἀνταπέδωκας ἡμῖν. Μακάριος, ὅς κρατήσῃ καὶ ἐδαφιεῖ τὰ νήπιά σου πρὸς τὴν πέτραν.

[Ἡ λέξις Ἱερουσαλήμ (ἐβραϊστί Περουσαλάγμ=ἄρασις εἰρήνης), δέν χρειάζεται οὔτε πρέπει νά δασύνεται. Δέν ἔχει ὡς ἐτυμολογία τό ἐπίθετο ἱερός, ὥστε νά δικαιολογεῖται ἡ δασεία. Καί ἐκτός τούτου, τό ἐβραϊκό πνεῦμα «γι», ἀντιστοιχεῖ μέ τὴν δική μας ψιλί].

1. Ἡ ἀπόδοση τοῦ Ψαλμοῦ 136 ἀπό τόν Τζιουζέπε Βέρντι, στό παγκοσμίως γνωστό χορικό ἄσμα «vapensierosualidorate», τῆς ὀπεράς του Ναμποῦκο (σέ μετάφραση):

*«Πέτα, πέτα, χρυσόφτερη σκέψη, πρὸς τὰ ὄρη, τοὺς λόφους, τὰ δάση,
πού εὐωδιάζει χαρούμεν' ἢ πλάση, καί τ' ἄρι φυσᾶ πιό γλυκά.*

Τοῦ Ἰορδάνη τίς ὄχθες χαιρέτα, τῆς Σιών ρημαγμένα τεμένη.

ᾠ Πατρίδα ὠραία, χαμένη, ὄνειρό μου γιά πάντα ἱερό.

Χρυσή ἄρπα ἐμπνευσμένου προφήτη, κρεμασμένη σέ ἰτιά πῶς σωπαίνεις;

Ἀναμνήσεις παλιές ν' ἀνασταίνεις, ἀπό σένα καθεῖς καρτερεῖ.

Στίς χορδές σου παράπονο θεῖο, ἢ φωνή τοῦ Κυρίου ἄς ἠχήσει,

λυπημένες καρδιές νά ποτίσει, μ' ἐγκαρτέρηση πόνου ἀρετή».

Πρόκειται γιά ἀθάνατο μουσικό ἔργο· ἀπό τό Δημοτικό σχολεῖο ἀκόμη τό διδασκόμασταν, τότε ... ὡς παιδική χορωδία. Πιστεύω, πῶς κι ἂν ὄλες οἱ ὄπερες, μέ κάποιον τρόπο, ἐλησμονοῦντο, θά ἀρκοῦσε μόνο αὐτό τό χορικό ἄσμα, γιά νά τίς ἀναπληρώσει. Ἄς εἶναι αἰωνία ἢ μνήμη τοῦ μουσικοδιδασκάλου μας **Μιλτιάδη Κουτούγκου**, πού τό 1973 μᾶς τό δίδαξε).

II. Ὁ ἀοίδιμος Φιλόλογος **Ἡλίας Τανταλίδης**, τυφλός καί Καθηγητής (τό 1900) τῆς πάλαι ποτε διαλαμψάσης Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης (τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου), στό ποίημά του «Ἡ αἰχμάλωτος Ἰουδαία», ἀποδίδει καί αὐτός ἐλεύθερα τόν Ψαλμό 136, παραλληλίζοντάς τον μέ τὰ δεινά τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικῆς ὁμογένειας:

«Εἰς ὄχθης ἰτέαν ἐχθρᾶς κρεμαμένη, δέν ἔχει ἢ πικρά μου κιθάρα χορδήν.

ᾠ, πῶς, πῶς νά ψάλω αἰχμάλωτος ξένη Κυρίου Θεοῦ Σαβαώθ τήν ᾠδήν;

Ἄγία πατρίς μου, ὀδύνη κι ἐλπίς μου, τήν δόξαν σου δούλην ὁ ξένος κρατεῖ.

Σιών, Θεοῦ ὄρος ἐχθρός αἰμοβόρος, μέ βέβηλον πόδα ἀσεβῶς σε πατεῖ!

*Ὁ δαίμων τῆς φαύλης τοῦ Βάαλ λατρείας,
μαίνει τήν χώραν, ἧς ἦρχε Θεός.*

*Τά κάλλη της σκότους καλύπτει μανδύας
καί θρύμματα κεῖται ὁ θεῖος ναός.*

*Ἄγία πατρίς μου, ὀδύνη κι ἐλπίς μου,
τήν δόξαν σου δούλην ὁ ξένος κρατεῖ.*

*Κριτά τῶν γηίνων, ἀνάστα καί κρίνον
τόν ἄνομον, ὅστις τήν γῆν σου πατεῖ!»*

Ἀείμνηστε Καθηγητά, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, μεταφορικῶς, μᾶλλον ἄκων προεφήτευσας ...

Μικρό σχόλιο, γιά τήν φεικινή ἐπέτειο τῶν 200 ἐτῶν ἀπό τῆς Ἐθνεγεροσίας!

Μοναχός Νεκτάριος

Τοῦ Ψυχοσάββατου τὸ ἄλλο νόημα

Ας μὴν εἶναι, Θεέ μου, βιαστική ἡ ἡμέρα ἐτούτη τοῦ Ψυχοσάββατου... Νὰ περιμένει ἀκόμα λίγο, νὰ τὴν καταλάβουμε, καθὼς σεμνὰ καὶ μὲ ὀδηγὸ τὴ Χαρμολύπη τὴν πανηγυρίζουμε. Πανηγυρίζουμε δηλαδὴ τὴν ἀπουσία ἢ τὴν παρουσία προσώπων ἀγαπημένων, ἱερῶν καὶ προσφιλῶν γιὰ μᾶς; Αὐτὸ ἀναρωτιέσαι καὶ προσπαθεῖς νὰ τὸ καταλάβεις ὅσο γίνεται καλύτερα τὸ γεγονός τῆς ἡμέρας. Γιατὶ ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ θὰ κομίσουμε στὴν ἐκκλησιὰ τὰ στολισμένα πιατάκια μὲ τὸ κόλυβο, ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς περιούσιες ὥρες ποὺ ἀκούγονται μιὰ σειρὰ ὀνόματα κεκοιμημένων, ἀνθρώπων δικῶν μας ἢ ξένων, ἀνθρώπων ποὺ ἔζησαν πολλὰ χρόνια πρὶν καὶ δὲν τοὺς προφτάσαμε ἢ τοὺς ζήσαμε κρατῶντας μέσα στὸ θησαυροφυλάκιο τῆς ψυχῆς μας στιγμὲς ποὺ περάσαμε μαζί τους καὶ σφράγισαν τὸν βίον μας, ὅλων αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων τὸ Μνημόσυνο τελοῦμε καὶ τοὺς ἀνακαλοῦμε σήμερα νὰ μᾶς συντροφέψουν... Νὰ μᾶς συντροφέψουν, κατεβαίνοντας ἀπὸ τὰ θρόνια ὅπου ἀναπαύονται, γιὰ νὰ ξαναθυμηθοῦμε πάλι τὶς εὐλογημένες ὥρες ποὺ μαζί τους περάσαμε. Ἀλήθεια, πόσες... ὥρες πασίχαρες ἢ κουρασμένες, χωνεμένες στὸ καμίνι τῆς δοκιμασίας, τῆς πίκρας, τῆς ἀπαντοχῆς. Γι' αὐτὸ καὶ αὐτὴ ἡ μεγάλη μέρα τοῦ Ψυχοσάββατου κομίζει στὴν ψυχὴ σήμερα σταλαγμοὺς νοσταλγίας καὶ παραμυθίας ἐντυπώσεις. Γιατὶ νοιώθουμε τὴν παρουσία ὅλων αὐτῶν, ποὺ ταξίδεψαν γιὰ τὸν κόσμον τὸν ἀληθινόν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπουσία τους, καθὼς ἐπιστρέφοντας στὸ σπίτι ἀγγίζουμε μὲ περισσὴ συγκίνηση τὰ πράγματά τους, τὶς εἰκόνες τους, ποὺ ἀπομένουν σιωπηλὲς κρατῶντας σφιχτὰ στὰ χέρια καὶ στὰ χεῖλη τὸν κρυσταλλωμένο χρόνον. Καὶ ὅμως μέσα μας κάτι λέει ὅτι αὐτὴ ἡ περιέργη κατάσταση, τῆς παρουσίας καὶ ἀπουσίας τους συνάμα, ἀναδύει καὶ τὴν προσδοκία, ὅτι, δηλαδὴ, θὰ ὑπάρξει συνάντηση... Ναι, συνάντηση, ποὺ θὰ συντελεστεῖ ἐκεῖ, ποὺ ὁ Χρόνος δὲ σημαδεύει πρόσωπα καὶ γεγονότα. Καὶ τοῦτο ἐπειδὴ ἡ συνάντηση ἐκείνη θὰ συμβεῖ στὸ σημεῖο, ὅπου ἔχει πιά πραγματοποιηθεῖ ἡ ὑπέρβαση τοῦ Χρόνου. Κάτι, δηλαδὴ, ποὺ προγευόμαστε σήμερα, ἀφοῦ ἔχουμε σιμὰ μᾶς τοὺς κεκοιμημένους μας, ἀλλὰ συνάμα τὸ νοιώθουμε πὼς εἶναι καὶ μακριὰ μας... Τὸ μεγάλο Μυστήριο τῶν Κεκοιμημένων λοιπόν.

Γι' αὐτό, Κύριε, ἄς μὴν εἶναι βιαστικὴ ἡ ἡμέρα τοῦ Ψυχοσάββατου ποὺ σιμώνει...

Σκόπελος

π. Κων. Ν. Καλλιανός

Τό LOCKDOWN Αυξάνει τούς θανάτους, δέν τούς μειώνει!

Tό lockdown έχει γίνει πλέον ένας παγκοσμίως γνωστός όρος. Είναι τό “έργαλειο” πού χρησιμοποιεῖ ἡ πλειοψηφία τῶν κυβερνήσεων τοῦ πλανήτη μας γιά νά περιορίσουν τήν διασπορά τοῦ Sars-Cov-2. Οἱ κυβερνήσεις ἔχουν πείσει τόν κόσμο ὅτι τό lockdown εἶναι ἡ μοναδική λύση γιά τήν προστασία τῆς υγείας τῶν πολιτῶν καί τοῦ συστήματος υγείας. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι ὅτι μέ αὐτή τήν τακτική, ἡ ὁποία ἐφαρμόζεται μέ ἰδιαίτερο “ζήλο” στήν πατρίδα μας, ΔΕΝ προστατεύεται ἡ υγεία καί ἡ ζωή τῶν πολιτῶν καθῶς, ὅπως θά δείξουμε παρακάτω, ΤΟ LOCKDOWN ΔΕΝ ΜΕΙΩΝΕΙ ΤΟΥΣ ΘΑΝΑΤΟΥΣ, ΑΝΤΙΘΕΤΑ ΤΟΥΣ ΑΥΞΑΝΕΙ! Συγκεκριμένα, ἕνα ἄρθρο, πού δημοσιεύθηκε στό ἔγκυρο ἐπιστημονικό περιοδικό διεθνούς εὔρους The British Medical Journal (<https://www.bmj.com/>), τόν Ὀκτώβριο τοῦ 2020, ἀπό τόν Ken Rice καί τήν ομάδα του¹ χρησιμοποιήθηκε ἕνα ἔργαλειο ὑπολογιστικῆς ἐξομοίωσης² γιά νά ἐκτιμηθεῖ πῶς θά ἐξελισσόταν ἡ πορεία τοῦ ἰοῦ μέ, καί χωρίς lockdown στό Ἡνωμένο Βασίλειο. Ἡ ομάδα ἀπέδειξε ὅτι ἡ πολιτική τοῦ ὀριζόντιου καί γενικευμένου lockdown, παρότι μειώνει τή διασπορά τοῦ ἰοῦ καί, κατ’ ἐπέκταση τό βάρος στίς ἐντατικές, ἔχει ὡς κόστος ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΥΣ ΘΑΝΑΤΟΥΣ ΣΤΟ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ!!!

Συμπέρασμα: Τά γενικευμένα lockdown δέν μειώνουν τούς θανάτους ἀπό COVID-19, ἀπλᾶ τούς καθυστεροῦν καί τούς αὐξάνουν.

Ὅπως ἀναφέρει καί ὁ καθηγητής κ. Ἰωαννίδης σέ ἕνα ἄρθρο στό ἴδιο περιοδικό³, ἡ λογική τοῦ lockdown γιά τή λεγόμενη ἰσοπέδωση καμπύλης, ἀγνοεῖ τήν ἐποχικότητα καί στηρίζεται πάνω σέ δεδομένα παρατήρησης ἡλικίας 100 ἐτῶν, ἀπό τήν πανδημία τοῦ 1918 μέ ποσοστό θνησιμότητας 100 φορές ὑψηλότερο ἀπό αὐτό τοῦ COVID-19. Στό ἴδιο ἄρθρο, ὁ καθηγητής ἐπισημαίνει ὅτι τό lockdown ἦταν δικαιολογημένο στήν ἀρχή τῆς ἐπιδημίας, ὅταν πιστεύαμε ὅτι ἡ θνησιμότητα εἶναι περίπου 3.4% καί ὅτι δέν ὑπῆρχαν ἀσυμπτωματικοί, πού μποροῦν νά μεταδώσουν τόν ἰό, στοιχεῖα πού δικαιολογοῦσαν τόν φόβο γιά 50 ἑκατομμύρια θανάτους, σάν τήν προαναφερθεῖσα πανδημία τοῦ 1918. Ὡστόσο, τά δεδομένα γρήγορα ἔδειξαν ὅτι ὄχι μόνο δέν ὑπάρχουν ἀσυμπτωματικοί πού μεταδίδουν τήν ἀσθένεια, ἀλλά καί ὅτι αὐτοί μπορεῖ νά εἶναι ἀπό 5 μέχρι 500 φορές τό νούμερο τῶν κρουσμάτων πού ἀνιχνεύονται ἀπό τά μοριακά τέστ, γεγονός πού μειώνει δραματικά τήν θνησιμότητα σέ περίπου 0.3%, ποσοστό πού ὡστόσο ΠΑΥΕΙ ΝΑ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΕΙ ΤΟ LOCKDOWN ΣΑΝ ΤΡΟΠΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΝΟΣΟΥ.

Τό lockdown όμως δέν είναι άπλως ένας λανθασμένος τρόπος διαχείρισης τής κρίσης. Είναι ένας τρόπος πού έπιφέρει άνευ προηγουμένου καταστροφές σέ παγκόσμια κλίμακα. Άς κοιτάξουμε, λοιπόν, τήν καταστροφή κατάματα!

Τό ΔΝΤ έκτιμā ότι τά lockdowns, πού έχουν έπιβληθεί μέχρι σήμερα **ΘΑ ΚΟΣΤΙΣΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ \$28 ΤΡΙΣΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 2025.**⁴

Σύμφωνα μέ τήν ίδια πηγή, ή Gita Gopinath, έπικεφαλής οικονομολόγος του ΔΝΤ, δήλωσε ότι ή παγκόσμια οικονομία βιώνει τή «χειρότερη κρίση μετά τή Μεγάλη Ύφεση» του 1930 και ότι ή χαμένη παραγωγή θά εκδηλωθεί σέ πολλές χώρες ως «σοβαρή έπιδείνωση του έπιπέδου ζωής». Η κα Gopinath έπίσης, έπεσήμανε ότι ή άκραία φτώχεια στίς άναπτυσσόμενες χώρες, ή όποία μειωνόταν για δύο δεκαετίες, θά αύξηθεί ξανά τά έπόμενα χρόνια. Έπίσης, σέ ένα άρθρο διαμαρτυρίας, πού δημοσιεύθηκε τόν Ιούνιο του 2020 στό “The Lancet” (τό έγκυρότερο ιατρικό περιοδικό του κόσμου)⁵ έπισημαίνεται ότι τό lockdown δέν είναι ισότιμο, μέ τήν έννοια ότι βαραίνει άσύμμετρα τούς φτωχούς και άδύναμους του κόσμου μας. Στό συγκεκριμένο άρθρο, οί συγγραφείς διαμαρτύρονται άπέναντι στή διεθνή άδιαφορία για τά θύματα του lockdown, τά όποια σύμφωνα μέ στοιχεία, πού παρουσιάζονται μέσα στό άρθρο είναι:

- (α) θάνατοι καρκινοπαθών⁶
- (β) θάνατοι παιδιών από ίλαρά⁷
- (γ) θάνατοι γυναικών κατά τον τοκετό⁸

Στό ίδιο άρθρο παρουσιάζεται και ή άποψη τής UNICEF, σύμφωνα μέ τήν όποία τά lockdowns σκοτώνουν άνθρώπους μέσα από τήν άποδόμηση τών ύπηρεσιών υγείας και τήν στέρηση τών πόρων και μέσων διαβίωσης.⁹ Όπως ειδικά έπισημαίνεται: «Στό κάτω μέρος του παγκόσμιου άνθρώπινου σωροϋ, ή ύφεση δέν είναι άπλως θέμα λιγότερων άγαθών: είναι ζήτημα ζωής και θανάτου».

Έπιπλέον, μία μελέτη πού παρουσιάζεται στην ιστοσελίδα του Kaiser Family Foundation¹⁰ σχετικά μέ τίς έπιπτώσεις του lockdown στην ψυχική υγεία, αναφέρει ότι τά άποτελέσματα αυτής τής πολιτικής, ήσαν καταστροφικά. Σχεδόν οί μισοί από τούς άνθρώπους πού άπομονώθηκαν λόγω lockdown άνέφεραν άρνητικές έπιπτώσεις στην ψυχική τους υγεία, πού όφείλονται σέ άνησυχία ή άγχος, πού σχετίζονται μέ τόν κορωναιό. Σύμφωνα μέ τήν ίδια μελέτη, τό άγχος και ή άνησυχία, πού προκαλοϋνται από τίς οικονομικές έπιπτώσεις, πού έπιφέρει τό lockdown, έχουν όδηγήσει στην άνάπτυξη ή έπιδείνωση τής κατάθλιψης, τής κατάχρησης ουσιών και άλλων ψυχιατρικών διαταραχών σέ ευάλωτους πληθυσμούς, συμπεριλαμβανομένων άτόμων μέ προϋπάρχουσες ψυχιατρικές διαταραχές και άτόμων πού κατοικούν σέ περιοχές μέ ύψηλό έπιπολασμό του ίου.

Τέλος, άρθρο πού παρουσιάζεται στην ιστοσελίδα του CGD (Center

for Global Development - <https://www.cgdev.org/>)¹¹ παραθέτει δημοσιευμένες μελέτες, οι οποίες αποδεικνύουν τό μέγεθος τής καταστροφής τού lockdown και τό ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΟΥ ΣΕ ΑΝΡΘΩΠΙΝΕΣ ΖΩΕΣ. Μιά από αυτές, πού ἔγινε από ἐπιστήμονες τού Johns Hopkins, ἀνέφερε ὅτι σέ 118 χῶρες χαμηλοῦ καί μεσαίου εισοδήματος, ἡ αὔξηση τῶν θανάτων παιδιῶν καί μητέρων, θά εἶναι καταστροφική. Μέ βάση ἕνα εὐλογο σενάριο, οἱ συγγραφεῖς ἐκτιμοῦν ὅτι εἶναι πιθανόν νά ὑπάρξουν 2.300.000 ἐπιπλέον θάνατοι παιδιῶν καί 133.000 ἐπιπλέον μητρικοί θάνατοι κατά τό πρῶτο ἔτος τής πανδημίας, ὡς ἀποτέλεσμα τής ἀλλαγῆς προτεραιοτήτων τῶν συστημάτων ὑγείας γιά διαχείριση τού κοροναϊοῦ, μειωμένη πρόσβαση σέ τροφίμα, ἢ ἄλλες σκόπιμες ἐπιλογές, πού ἔγιναν σάν ἀντίδραση στήν ἐπιδημία. Ὑπάρχουν πολύ περισσότερα στοιχεῖα, τά ὁποῖα οἱ ἀναγνώστες μποροῦν νά βροῦν στόν συγκεκριμένο σύνδεσμο καί τούς παρακαλοῦμε θερμότητα νά τό κάνουν!

Γιατί, λοιπόν, δέν προσπαθοῦν οἱ κυβερνῶντες ὅλου τού κόσμου νά βροῦν μία ἄλλη λύση; Ὅλοι μᾶς λένε ὅτι ἡ λύση αὐτή εἶναι ὁ ἐμβολιασμός. Δέν εἴμαστε ἐναντίον τῶν ἐμβολίων! Εἴμαστε ὑπέρ τῶν ἀσφαλῶν ἐμβολίων, τῶν ὁποίων οἱ μελέτες ἔχουν ὀλοκληρωθεῖ ὅπως πρέπει, στό μέγεθος πού πρέπει καί στό χρόνο πού πρέπει. Δυστυχῶς, τά ἐμβόλια πού ἤρθαν ἄρον ἄρον, λιγότερο ἀπό ἕνα χρόνο μετά τήν ἔλευση τού Κοροναϊοῦ, δέν εἶναι δυνατό νά πληροῦν αὐτές τίς προδιαγραφές. Δέν ὑπάρχουν ὁμως ἄλλες λύσεις; Τό lockdown, ὅπως εἴπαμε καί πιό πάνω, γίνεται γιά νά ἀποσυμφορηθοῦν οἱ ἐντατικές, χωρίς ὡστόσο νά μειώνονται οἱ θάνατοι. Ἄν ὑπῆρχαν φάρμακα τά ὁποῖα νά ἀντιμετώπιζαν τά μέτρια καί βαρειά συμπτώματα τού ιοῦ, νά μείωναν τούς χρόνους νοσηλείας καί τά ποσοστά εἰσαγωγῶν στίς ἐντατικές, μειώνοντας ταυτόχρονα καί τόν ἀριθμό τῶν θανάτων, ἡ χρήση αὐτῶν τῶν φαρμάκων, σέ συνδυασμό μέ μικρά στοχευμένα lockdown εὐπαθῶν ὁμάδων (πού δέν ἔχουν οἰκονομικές ἐπιπτώσεις) δέν θά ἔλυναν τό πρόβλημα; Ἔ, λοιπόν αὐτά τά φάρμακα ὑπάρχουν:

α) κολχικίνη: Καναδική μελέτη ἔδειξε ὅτι ἡ χορήγηση κολχικίνης σέ ἀσθενεῖς COVID-19 «μείωσε κατά 44% τήν θνητότητα, 25% τήν νοσηλεία καί 50% τήν ἀνάγκη διασωλήνωσης».¹²

(β) Ἰσραηλινό φάρμακο, πού φαίνεται ὅτι θεράπευσε 29 ἀπό τούς 30 ἀσθενεῖς στούς ὁποίους χορηγήθηκε.¹³

(γ) Τά μονοκλωνικά ἀντισώματα tocilizumab καί sarilumab ἀποτρέπουν θανάτους COVID-19 σύμφωνα μέ μελέτη τού Imperial College.¹⁴

(δ) Τό FDA δίνει ἄδεια χρήσης τῶν μονοκλωνικῶν casirivimab καί imdevimab γιά θεραπεία ἀσθενῶν μέ COVID-19¹⁵ ...καί πολλά πολλά ἄλλα!

Κάποια ἀπό αὐτά βρίσκονται ἀκόμα σέ ἐρευνητικό στάδιο, ἀλλά οἱ φαρμακοβιομηχανίες μας ἀπέδειξαν ὅτι μποροῦν νά συμπτύξουν τό χρόνο ἀπό δεκαετίες σέ μῆνες δεδομένων τῶν κατάλληλων χρηματικῶν πόρων, ὅποτε αὐτό δέν εἶναι πρόβλημα.

Θά μᾶς ποῦν, βέβαια, ὅτι αὐτά τά φάρμακα εἶναι κατά πολύ ἀκριβότερα ἀπό τά ἐμβόλια, ὅμως ἐκεῖ, τό ἐπιχειρήμα μας εἶναι ὅτι αὐτά δέν θά χορηγηθοῦν σέ ὀλόκληρο τόν πληθυσμό, ἀλλά μόνο στούς πάσχοντες, ἄρα, τό συνολικό κόστος εἶναι τό ἴδιο, ἤ, ἴσως καί μικρότερο!

Τέλος, γιατί κανένας ἀπό τούς κυβερνῶντες δέν μιλάει γιά τήν δόμηση ἑνός ὀργανωμένου συστήματος πρωτοβάθμιας υγείας στή χώρα μας, τό ὁποῖο θά μποροῦσε νά περιορίσει τή συσπείρωση τοῦ πληθυσμοῦ στά νοσοκομεῖα, τά ὁποῖα μετατρέπονται σέ ἐστίες διασποράς τοῦ ἰοῦ καί καταδικάζουν σέ θάνατο τό μεγαλύτερο ποσοστό ὅσων διασωληνώνονται, ἐξ αἰτίας τῶν ἐνδοноσοκομειακῶν λοιμώξεων;

Ἀναμφισβήτητα ὑπάρχουν λύσεις, οἱ ὁποῖες δέν περιλαμβάνουν τόν ἀφανισμό καί τήν ἐξαθλίωση τῶν πολιτῶν, ἀλλά, γιά κάποιον λόγο, οἱ κυβερνῶντες δέν τίς συζητοῦν σάν ἐνδεχόμενα. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ ἐρώτηση στήν ὁποῖα καταλήγουμε, εἶναι ἡ ἐξῆς: Εἴμαστε πλέον τόσο νεκρωμένοι πού θά παραμείνουμε παθητικοί θεατές τοῦ ἔργου τῆς ἐξαθλίωσης καί δολοφονίας τόσο ἡμῶν, ὅσο καί τῶν παιδιῶν μας;

Ἄν ναι, τότε εἴμαστε ἄξιοι τῆς μοίρας μας καί καλῶς πράττουν αὐτοί πού μᾶς κυβερνοῦν! Ὁ κόσμος, ἄλλωστε, ποτέ δέν χρειαζόταν ζωντανούς-νεκρούς!

Κωνσταντῖνος Βουγᾶς

Μοριακός Βιολόγος

Παραπομπές

1. Rice K, Wynne B, Martin V, Ackland GJ. Effect of school closures on mortality from coronavirus disease 2019: old and new predictions. *BMJ*. 2020 Oct 7;371:m3588. doi: 10.1136/bmj.m3588. PMID: 33028597; PMCID: PMC7536648.
2. Schneider KA, Ngwa GA, Schwebm M, Eichner L, Eichner M. The COVID-19 pandemic preparedness simulation tool: CovidSIM. *BMC Infect Dis*. 2020 Nov 19;20(1):859. doi: 10.1186/s12879-020-05566-7. PMID: 33213360; PMCID: PMC7675392.
3. Melnick ER, Ioannidis JPA. Should governments continue lockdown to slow the spread of covid-19? *BMJ*. 2020 Jun 3;369:m1924. doi: 10.1136/bmj.m1924. PMID: 32493767.
4. <https://www.independent.co.uk/news/world/imf-coronavirus-pandemic-economy-forecast-cost-trillion-b1014862.html>
5. Broadbent A, Walker D, Chalkidou K, Sullivan R, Glassman A. Lockdown is not egalitarian: the costs fall on the global poor. *Lancet*. 2020 Jul 4;396(10243):21-22. doi: 10.1016/S0140-6736(20)31422-7. Epub 2020 Jun 19. PMID: 32569583; PMCID: PMC7304955.
6. Thomson A. Cancer treatment will be the next NHS crisis. <https://www.thetimes.co.uk/edition/comment/forgotten-illnesses-will-be-the-nhss-next-crisis-lxtqggt8l>
7. Roberts L. Why measles deaths are surging—and coronavirus could make it worse. <https://www.nature.com/articles/d41586-020-01011-6>
8. Biryabarema B. In Uganda, mothers in labour die amidst coronavirus lockdown. <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-uganda/in-uganda-mothers-in-labour-die-amidst-coronavirus-lockdown-idUSKCN21R2FA>
9. UNICEF. Protecting the most vulnerable children from the impact of coronavirus: an agenda for action. <https://www.unicef.org/coronavirus/agenda-for-action>
10. <https://www.kff.org/coronavirus-covid-19/issue-brief/the-implications-of-covid-19-for-mental-health-and-substance-use/#:~:text=A%20broad%20body%20of%20research,than%20among%20those%20not%20sheltering>
11. <https://www.cgdev.org/blog/more-harm-good-net-impact-covid-19-policies-what-matters-health>

12. <https://www.lifo.gr/now/greece/310962/i-kolxikini-sti-therapeia-gia-koronoioi-poiouy-astheneis-afora-kai-pote-tha-xorigeitai>
13. <https://www.thenationalnews.com/mena/israeli-drug-holds-promise-of-stopping-fatal-covid-19-immune-response-1.1165647>
14. A. C. Gordon et al. Preprint at medRxiv <https://doi.org/fqgf>; 2021
15. <https://www.fda.gov/news-events/press-announcements/coronavirus-covid-19-update-fda-authorizes-monoclonal-antibodies-treatment-covid-19>.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΜΒΟΛΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΩΝΑΪΟΥ

Ὁ ἔμβολιασμός κατά τοῦ κορωνοϊοῦ ξεκίνησε στήν πατρίδα μας, ἀλλά καί σέ ὅλοκληρη τήν Εὐρώπη τήν 27η Δεκεμβρίου 2020. Παράλληλα, ξεκίνησε μία ἀνευ προηγουμένου ἐκστρατεία ὑπέρ τοῦ ἐμβολίου, πού παρουσιάζεται ὡς τό μόνο ἀποτελεσματικό μέτρο γιά τόν περιορισμό τῆς φερόμενης ὡς πανδημίας καί τήν προστασία τῆς δημόσιας ὑγείας. Μάλιστα, τόσο οἱ «εἰδικοί» λοιμωξιολόγοι, ὅσο καί οἱ πολιτικοί μας μᾶς ὑπενθυμίζουν μέ κάθε εὐκαιρία, ὅτι ὁ ἐμβολιασμός ἱκανοποιητικοῦ ἀριθμοῦ πολιτῶν ἀποτελεῖ προϋπόθεση γιά τή σταδιακή ἐπάνοδο στούς προηγούμενους ρυθμούς τῆς ζωῆς μας. Μέχρι σήμερα ἔχουν πραγματοποιηθεῖ στή χώρα μας ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐμβολιασμοί, ἐνῶ ἡ Εὐρωπαϊκή Ἐπιτροπή δηλώνει ὅτι θά ἐξασφαλίσει «ένα χαρτοφυλάκιο μέ περισσότερες ἀπό 2,6 δισεκατομμύρια δόσεις (σ.σ. ἐμβολίων)» γιά τούς πολίτες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης.

Ἡ προπαγάνδα γιά τήν ἀποδοχή τοῦ ἐμβολίου, προτοῦ μάλιστα ὀλοκληρωθεῖ ἡ κύρια δοκιμή του, κλονίζει τήν ὅποια ἐμπιστοσύνη τῶν πολιτῶν σέ αὐτό καί δημιουργεῖ ἀνησυχία γιά πιθανή ὑποχρεωτική ἐπιβολή του. Τήν ἀνησυχία τῶν πολιτῶν ἀπό τήν αὐταρχική ἐκμετάλλευση τῶν ἐμβολίων καί τῆς «ὑγειονομικῆς κρίσης» ἐκφράζει παραστατικά τό πρόσφατο Ψήφισμα τῆς Κοινοβουλευτικῆς Συνέλευσης τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης μέ ἀριθμό 2361 (2021), πού φέρει τίτλο «Ἐμβόλια Covid-19: ἠθικά, νομικά καί πρακτικά ζητήματα»¹. Στό πλαίσιο τοῦ παρόντος πονήματος, θά σταθοῦμε σέ ὀρισμένα μόνο σημεία τοῦ ἀνωτέρω Ψηφίσματος, τά ὀποία ἐγείρουν ἰδιαίτερο προβληματισμό.

α) Τά ἐμβόλια δέν εἶναι πανάκεια – Τά μέτρα κατά τοῦ κορωνοϊοῦ κατέστρεψαν τήν παγκόσμια οἰκονομία.

Καταρχάς, τονίζεται στό Ψήφισμα, ὅτι «ἀκόμα καί τά ταχέως ἀναπτυσσόμενα, ἀσφαλῆ καί ἀποτελεσματικά ἐμβόλια, ὡστόσο, δέν εἶναι ἄμεση πανάκεια». (σκέψη 3 τοῦ Ψηφίσματος) Δέν τό γνωρίζουν αὐτό οἱ Ἑλληνες λοιμωξιολόγοι; Γιά ποῖο λόγο ἐπιμένουν νά δημιουργοῦν ἐντυπώσεις καί νά παρουσιάζουν τό ἐμβόλιο ὡς τή μόνη λύση γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ κορωνοϊοῦ, ὡσάν νά ἦταν τό ἐμβόλιο τό «μάννα ἐξ οὐρανοῦ»;

Στή συνέχεια, σημειώνει η Κοινοβουλευτική Συνέλευση, ότι τό πρόγραμμα κατανομής εμβολίων «**άντλῆ χρηματοδότηση από χώρες πού προσυπογράφουν γιά τήν ύποστήριξη τῆς ἔρευνας, ἀνάπτυξης καί παραγωγῆς ἑνός εὐρέως φάσματος εμβολίου κατά τοῦ Covid-19 καί διαπραγματεύονται τήν τιμή τους**» (σκέψη 5). Παράλληλα, παραδέχεται ἡ Συνέλευση ὅτι τά μέτρα προστασίας τῆς δημόσιας υγείας γιά τήν καταπολέμηση τοῦ κορωνοϊοῦ «**ἔχουν καταστρέψει τήν παγκόσμια οἰκονομία, ἀπογυμνώνοντας προϋπάρχοντα σφάλματα καί ἀνισότητες καί προκαλώντας ἀνεργία, οἰκονομική συρρίκνωση καί φτώχεια**» (σκέψη 1), ἐνῶ οἱ πολῖτες τῶν χωρῶν βιώνουν κόπωση ἐξ αἰτίας τῆς πανδημίας (σκέψη 2). Ἐφ' ὅσον ἕνα διεθνῆς ὄργανισμός μέ κῆρος, ὅπως εἶναι τό Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης, παραδέχεται ἐπισημῶς, ὅτι τά μέτρα κατά τοῦ κορωνοϊοῦ εἶναι καταστροφικά γιά τήν οἰκονομία, ἀλλά καί γιά τήν ψυχολογία τῶν ἀνθρώπων, γιατί οἱ Κυβερνήσεις συνεχίζουν ἀκάθεκτες μέ τήν ἴδια ἀπάνθρωπη τακτική;

Ἐπίσης, προκαλεῖ ἐκπληξη τό ὅτι μέσα σέ αὐτήν τήν πρωτοφανῆ οἰκονομική κρίση καί ψυχική κόπωση πού βιώνουμε, τό κόστος τῆς ἔρευνας καί τῆς παραγωγῆς τῶν εμβολίων θά μετακυλιστεῖ στούς πολῖτες τῶν χωρῶν πού συμμετέχουν στό ἐν λόγω πρόγραμμα. Ἐρωτήθηκαν οἱ λαοί, ἂν θέλουν νά ἐπωμισθοῦν τό κόστος παραγωγῆς δισεκατομμυρίων δόσεων εμβολίων, μέ ἀπρόβλεπτες μάλιστα μακροχρόνιες συνέπειες γιά τήν υγεία;

β) Ἡ ἀσφάλεια τῶν εμβολίων

Ἡ ἴδια ἡ Κοινοβουλευτική Συνέλευση τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης διά τοῦ ἐν λόγω Ψηφίσματος καλεῖ τά κράτη μέλη καί τήν Εὐρωπαϊκή Ἐνωση, μεταξύ ἄλλων: «**Νά ὑλοποιήσουν ἀποτελεσματικά συστήματα γιά τόν ἔλεγχο τῶν εμβολίων καί τῆς ἀσφάλειας αὐτῶν μετά τή διάθεσή τους στό γενικό πληθυσμό, μέ σκοπό ἐπίσης τήν παρακολούθηση τῶν μακροπρόθεσμων ἐπιπτώσεών τους**» (σκέψη 7.1.4), ἀλλά καί «**νά θεσπίσουν ἀνεξάρτητα προγράμματα ἀποζημίωσης, γιά νά διασφαλίσουν ἀποζημίωση γιά ἀδικαιολόγητη ζημία καί βλάβη, προκαλούμενη ἀπό τόν ἐμβολιασμό**». (σκέψη 7.1.5.) Ἐπομένως, παρ' ὅτι κανεῖς δέν τό παραδέχεται δημοσίως, ἡ ἀσφάλεια τῶν εμβολίων δέν εἶναι δεδομένη, ἐνῶ ἀντίθετα θεωρεῖται δεδομένο, ὅτι θά ἔχουν μακροχρόνιες ἐπιπτώσεις στήν υγεία. Τά κράτη θά πρέπει νά γνωρίζουν, ὅτι φέρουν ἀστική καί ποινική εὐθύνη γιά τυχόν βλάβες προκαλούμενες στούς πολῖτες ἀπό τόν ἐμβολιασμό· ἀπό τήν ποινική τους εὐθύνη, μάλιστα, δέν ἐπιτρέπεται νομικά νά ἀπαλλαγοῦν σέ καμία περίπτωση.

γ) Χρηστές δοκιμές

Περαιτέρω, τό Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης κάλεσε τά κράτη-μέλη καί τήν Εὐρωπαϊκή Ἐνωση «**νά διασφαλίσουν ὑψηλῆς ποιότητας δοκιμές, οἱ ὁποῖες εἶναι χρηστές, διεξάγονται μέ τρόπο ἠθικό, σέ συμφωνία μέ τίς διατάξεις τῆς Σύμβασης γιά τά ἀνθρώπινα δικαιώματα καί τή βιοϊατρική (ETS No 164, Σύμβαση τοῦ Ὄβιέδο) καί τό Πρόσθετο Πρωτόκολλο αὐτῆς τό σχετικό μέ τή Βιοϊατρική Ἐρευνα (CETS No**

195), και περιλαμβάνουν σταδιακά παιδιά, έγκυες γυναίκες και θηλάζουσες μητέρες» (σκέψη 7.1.1).

Στό σημείο αυτό θά πρέπει νά σημειωθεί, ότι γιά τήν παραγωγή τών έμβολίων κατά του κορωναϊού χρησιμοποιήθηκε ή ανθρώπινη κυτταρική σειρά HEK 293 (άπό τά άρχικά των λέξεων Human Embryonic Kidney, Ανθρώπινο Έμβρυϊκό Νεφρό), ή όποία προήλθε άπό τό νεφρό ενός υγιούς έκτροθεντος έμβρύου. Ο π. Στυλιανός Καρπαθίου, Διδάκτωρ Θεολογίας και Ψυχιατρικής, γράφει, σχετικά: «Οι γνωστότερες φαρμακευτικές εταιρείες παραγωγής έμβολίων τών κατά sars-cov-2 έμβολίων χρησιμοποίησαν τήν κυτταρική σειρά του έκτροθεντος έμβρύου (HEK293T) γιά νά έπεξεργασθούν εργαστηριακά το νέο έμβόλιο στά διάφορα στάδια προκλινικής μελέτης»².

Εφ' όσον λοιπόν στό στάδιο τών δοκιμών του έμβολίου χρησιμοποιήθηκαν ανθρώπινα κύτταρα έκτροθεντος έμβρύου, οι δοκιμές αυτές απέχουν πολύ άπό τό νά είναι χρηστές και διεξαγόμενες μέ ήθικό τρόπο κατά τά ως άνω όριζόμενα στό Ψήφισμα του Συμβουλίου της Εύρώπης. Προσβάλλουν τήν Αξία του Ανθρώπου και τό δικαίωμα στή ζωή. Δέν δέχεται, βέβαια, ή Νομική Έπιστήμη, ότι τό έμβryo είναι ζωή έξ άκρας συλλήψεως. Τό θεωρεί, όμως, τουλάχιστον, δύναμει ζωή, και ως εκ τούτου άξιο σεβασμού και προστασίας. Τό νά σκοτώνουμε ένα άθωο άγέννητο παιδί και νά χρησιμοποιούμε τά κύτταρά του, γιά νά μήν πεθάνουμε άπό έναν ίό, πόσο απέχει άπό τόν κανιβαλισμό; Αυτός, λοιπόν, είναι ό πολιτισμός μας; Αυτή είναι ή πρόοδος και ή ανθρωπιά μας;

Στή Νομική Έπιστήμη γίνεται δεκτό, κατά τήν κρατούσα άποψη, ότι τό γενετικό υλικό, δηλαδή τό σπέρμα, τό ώάριο, αλλά και τό γονιμοποιημένο ώάριο, τό έμβryo, δέν είναι πράγματα και ως εκ τούτου δέν είναι δεκτικά έκμετάλλευσης. Συναφώς, στή σκέψη 7.1.6. του Ψηφίσματος, γίνεται λόγος γιά τόν άδικαιολόγητο πλουτισμό τών φαρμακευτικών εταιριών και τά συμφέροντα της φαρμακευτικής βιομηχανίας. Πώς μπορούμε νά άποδεχόμαστε τό ότι άποκομίζουν κέρδος οι φαρμακευτικές εταιρίες, χρησιμοποιώντας τά κύτταρα ενός έμβρύου;

δ) Ο έμβολιασμός δέν είναι ύποχρεωτικός.

Σέ σχέση μέ τόν έμβολιασμό κατά του κορωναϊού, στην παράγραφο 7.3.1 του Ψηφίσματος τονίζεται, ότι «τά κράτη πρέπει νά ενημερώσουν τούς πολίτες, ότι ό έμβολιασμός ΔΕΝ είναι ύποχρεωτικός και ότι δέν επιτρέπεται νά τούς άσκηθει καμία πίεση, πολιτική, κοινωνική ή άλλη, γιά νά έμβολιασθούν, εάν δέν τό επιθυμούν οι ίδιοι». Τά κράτη και ή Ευρωπαϊκή Ένωση καλούνται «νά διασφαλίσουν ότι κανείς δέν ύφίσταται διακρίσεις, έπειδή δέν έχει έμβολιαστεί, λόγω πιθανών κινδύνων γιά τήν ύγεια του ή λόγω του ότι δέν επιθυμεί νά έμβολιασθεί» (παράγραφος 7.3.2.)

Στό ζήτημα του έμβολιασμού, τό Συμβούλιο της Εύρώπης συντάσσεται μέ τό Διεθνές και τό Ευρωπαϊκό Δίκαιο, όπου, όπως όρθά έχει τονιστεί, «δέν προβλέπεται καθεστώς ύποχρεωτικού έμβολιασμού»³.

Τό μοναδικό νομικά δεσμευτικό κείμενο διεθνώς στον τομέα της Βιοϊατρικής είναι ή Σύμβαση του Συμβουλίου της Εύρώπης γιά τά

Άνθρώπινα Δικαιώματα και τή Βιοϊατρική, ευρύτερα γνωστή ως Σύμβαση του Όβιέδο, ή οποία κυρώθηκε στη χώρα μας με τό Ν. 2619/1998 (Φ.Ε.Κ. Α' 132). Τό άρθρο 5 τής Σύμβασης, προβλέπει τά εξής: «**Έπέμβαση σέ θέματα υγείας μπορεί νά υπάρξει μόνον άφού τό ενδιαφερόμενο πρόσωπο δώσει τήν ελεύθερη συναίνεσή του, κατόπιν προηγούμενης σχετικής ενημέρωσής του. Τό πρόσωπο αυτό θά ενημερώνεται εκ τών προτέρων καταλλήλως ως πρός τό σκοπό και τή φύση τής επέμβασης, καθώς και ως πρός τά επακόλουθα και κινδύνους πού αυτή συνεπάγεται. Τό ενδιαφερόμενο πρόσωπο μπορεί ελεύθερα και όποτεδήποτε νά ανακαλέσει τή συναίνεσή του**».

Ο έμβολιασμός θεωρείται αναντίρροπα επέμβαση σέ θέματα υγείας κατά τήν έννοια του άνωτέρω άρθρου και διενεργείται μόνο κατόπιν ρητής και ελεύθερης συναίνεσης του ενδιαφερομένου. Δυστυχώς, ή ενημέρωση τών πολιτών σχετικά μέ τόν έμβολιασμό κατά του κορωνοϊού, τά επακόλουθά του και τούς κινδύνους πού έγκυμονεί είναι έλλιπέστατη, καθώς ή έποχή μας χαρακτηρίζεται από έλλειψη δημοσίου διαλόγου. Προβάλλονται μόνο έπιχειρήματα υπέρ του έμβολίου, ενώ όσοι διατυπώνουν έπιφυλάξεις και προβληματισμούς, αποκαλούνται σκοταδιστές και «**ψεκασμένοι**». Υπό αυτές τίς συνθήκες, ή συναίνεση τών ανθρώπων, πού επιλέγουν νά έμβολιαστούν, απέχει πολύ από τό νά είναι πράγματι ελεύθερη. Η ελεύθερη συναίνεση προϋποθέτει ολόπλευρη ενημέρωση. Και όμως, **οί κρατούντες είχαν τό θράσος, νά ονομάσουν τό πρόγραμμα έμβολιασμών «Έλευθερία»!**

Στό ίδιο πνεύμα μέ τή Σύμβαση του Όβιέδο κινείται και ή Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Άνθρώπου, όπως έχει έρμηνευθεί από τό Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Άνθρώπου (στό εξής ΕΔΔΑ). Συγκεκριμένα, τό Δικαστήριο έχει κρίνει, πώς **ό υποχρεωτικός έμβολιασμός συνιστά άδικαιολόγητη επέμβαση στό δικαίωμα σεβασμού τής ιδιωτικής ζωής, τό προστατευόμενο από τό άρθρο 8 τής Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Άνθρώπου**⁴.

Σέ μία μόνο Απόφασή του, τήν απόφαση Solomakhin κατά Ουκρανίας, ή οποία άφορούσε σέ έμβόλιο κατά τής διφθερίτιδος, τό ΕΔΔΑ απέφρανή, ότι ή διά του υποχρεωτικού έμβολιασμού επέμβαση στή σωματική άκεραιότητα του προσώπου μπορεί νά θεωρηθεί δικαιολογημένη για λόγους δημόσιας υγείας, έφ' όσον συντελείται για νά άποτρέψει τήν εξάπλωση μεταδοτικής ασθένειας. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι νά έχουν ληφθεί όλες οι απαιτούμενες προφυλάξεις, προκειμένου νά διασφαλιστεί, πώς ό έμβολιασμός δέν θά βλάψει τήν υγεία του προσώπου (σκεψη 36 τής Απόφασης).

ε) Έπέμβαση στό ανθρώπινο γονιδίωμα

Θά μπορούσε ένδεχομένως κάποιος νά ισχυρισθεί, επικαλούμενος τήν άνωτέρω απόφαση του ΕΔΔΑ, ότι θά ήταν νόμιμος ό υποχρεωτικός έμβολιασμός κατά του κορώνα ιού, για νά άποτραπεί ή εξάπλωση τής πανδημίας. Ωστόσο οι έπιστήμονες στον τομέα τής Υγείας εμφανίζονται διχασμένοι αναφορικά μέ τό εάν υπάρχει σήμερα πράγματι πανδημία. Αποσιωπείται δέ σκοπίμως και τεχνηέντως τό ότι τά έμβόλια κατά του

κορωναϊού ἐγκυμονοῦν σοβαρούς κινδύνους γιὰ τὴν ὑγεία. Ὁ νομπελίστας ἰολόγος, **Luc Montagnier**, ἀλλὰ καὶ ἡ καθηγήτρια ἰολόγος, **Dr. Oveta Fuller**, ἔχουν ἤδη ἐπισημάνει τὸν κίνδυνο ἐμφάνισης ἀπρόβλεπτων παρενεργειῶν τῶν ἐμβολίων⁵.

Σχετικῶς, ἀναφέρει ὁ π. Στυλιανὸς Καρπαθίου στὴν Ἀνοικτὴ Ἐπιστολὴ του πρὸς τὴν Ἱερά Σύνοδο: «**δ. Στό διακινούμενο ἐρώτημα, γιὰ τὸ ἔάν μπορεῖ τὸ ἐμβόλιο νὰ ἐπηρεάσει τὸ DNA, ἢ ἀπάντηση εἶναι, ὅτι αὐτὸ εἶναι ἐφικτό. Μπορεῖ νὰ συμβεῖ, μέσα ἀπὸ τὴν διαδικασία τῆς ἀντίστροφης τρανσκριπτάσης, ἢ ὅποια εἶναι δυνατόν νὰ μετατρέψει τὸ m-RNA σὲ τμῆμα τοῦ DNA· νὰ συνθέσει δηλαδὴ DNA χρησιμοποιώντας RNA τοῦ ἰοῦ ὡς καλούπι[xi].**

ε. Ὁμοίως, ὑπάρχει σοβαρὸς προβληματισμὸς, γιὰ τὸ si-RNA (RNA μικρῆς παρεμβολῆς ἢ σίγασης), διότι μὲ τὴν ἀποικοδόμηση τοῦ m-RNA, μέσα στὰ κύτταρα, ὑπάρχει κίνδυνος νὰ διευκολυνθεῖ ἡ ἔκφραση ὄγκογονιδίων».⁶

Ἐχει ἐκφραστεῖ, μάλιστα ὁ φόβος, ὅτι εἶναι πιθανόν οἱ ἀλλαγές, πού θὰ ἐπιφέρει τὸ ἐμβόλιο, νὰ κληρονομοῦνται ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τῶν ἐμβολιασθέντων. Τούτῃ ἢ τελευταία παρατήρηση μᾶς φέρνει ἐνώπιόν τοῦ ἀρθροῦ 13 τῆς Σύμβασης τοῦ Ὁβιέδο, πού ὀρίζει: «**Κάθε ἐπέμβαση πού ἀποσκοπεῖ στὴν τροποποίηση τοῦ ἀνθρώπινου γονιδιώματος εἶναι ἐπιτρεπτή μόνο γιὰ προληπτικούς, διαγνωστικούς ἢ θεραπευτικούς σκοπούς καὶ μόνον ἐφ' ὅσον δὲν ἀποσκοπεῖ στό νὰ εἰσαγάγει ὀποιαδήποτε τροποποίηση στό γονιδίωμα τυχόν ἀπογόνων**». Ἐπομένως, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, τὸ ὀποιοδήποτε ἐμβόλιο κατὰ τοῦ κορωναϊοῦ, στό μέτρο πού ἐπιφέρει κληρονομικὴ τροποποίηση τοῦ ἀνθρώπινου γονιδιώματος, εἶναι παράνομο καὶ δὲν ἐπιτρέπεται ἀπὸ τὸ Διεθνὲς Δίκαιο ἢ διενέργειά του, οὔτε μὲ τὴ συναινέση τῶν πολιτῶν!

Αὐτὴ λοιπὸν τὴν Ἐλευθερία μᾶς ὑπόσχονται οἱ πολιτικοί μας; Μία ἐλευθερία πού θὰ βασιζέται στό θάνατο ἀθῶων ἀγέννητων παιδιῶν καὶ θὰ ἀπειλεῖ νὰ δημιουργήσῃ μία «**γενετικὴ Χιροσίμα**»⁷; **Τέτοια ψεύτικη, ἀπάνθρωπη Ἐλευθερία, νὰ τὸ ξερουν, δὲν τὴ θέλουμε!**

Ζωὴ Ἀγγελικούδη
Νομικός

Ὑποσημειώσεις

1. https://pace.coe.int/en/files/29004/html?fbclid=IwAR2rCIgv7HxJCJb_-s-vvYv0qMLQAxRJ9cX1y_35RI1rKQnAtf4Wqtim3-I
2. Στυλιανοῦ Καρπαθίου, Πρωτοπρεσβυτέρου, «Εμβόλια λουσιμένα ἀπὸ τὸ αἶμα ἀθῶων!», περιοδικό «**Ενοριακὴ Εὐλογία**», Ἔτος Κ', Τεύχος 222, Φεβρουάριος 2021, 70 ἐπ. (71).
3. Κωνσταντίνου Κουρούπη: Ἡ ὑποχρεωτικότητα τοῦ ἐμβολιασμοῦ σὲ διεθνὲς καὶ εὐρωπαϊκὸ ἐπίπεδο: <https://www.syntaxmawatch.gr/trending-issues/i-yproxreotikotitatu-smnvoliasμου-se-diethnes-kai-evropaiko-epipedo/>
4. Κωνσταντίνου Κουρούπη, ε.α.
5. Στυλιανοῦ Καρπαθίου, Πρωτοπρεσβυτέρου, «Εμβόλια λουσιμένα ἀπὸ τὸ αἶμα ἀθῶων!», περιοδικό «**Ενοριακὴ Εὐλογία**», Ἔτος Κ', Τεύχος 222, Φεβρουάριος 2021, 70 ἐπ. (71).
6. Στυλιανοῦ Καρπαθίου, Πρωτοπρεσβυτέρου, Ἀνοικτὴ Ἐπιστολὴ γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ ἐμβολίου πρὸς τὴν Ἱερά Σύνοδο:
7. Ἡ ἔκφραση «**γενετικὴ Χιροσίμα**», χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὸν π. Στυλιανὸ Καρπαθίου, στὴν ἀνωτέρω ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ του.

Εἴμαστε ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας μας;

«**Ε**μᾶς δέ πάντας ἀξίους τῆς ἐλευθερίας ἀνάδειξον». Μέ τά λόγια αὐτά, κατακλείει ἡ Εὐχή, πού διαβάζεται στίς ἐκκλησιές μας κάθε φορά πού εἶναι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Παναγίας μας καί, ταυτόχρονα, πανηγυρίζουμε τήν ἐθνική παλιγγενεσία καί ψάλλουμε τή δοξολογία σ' Ἐκεῖνον, πού οἱ πατεράδες μας ἀναγνώρισαν ὅτι ὀφείλουν τήν ἀπελευθέρωσή τους ἀπό τόν δυνάστη, πού κράτησε σκλάβο τό Γένος γιά αἰῶνες.

Ὅλο τό μικρό αὐτό κείμενο εἶναι πράγματι συγκλονιστικό, γιατί βλέπετε **«οἱ τά πάντα καλῶς διαταξάμενοι Πατέρες ἡμῶν»** δέν ἀστειεύοντουσαν, σοφά τά τακτοποίησαν ὅσα μᾶς ἄφησαν παρακαταθήκη. Προβλέποντας μάλιστα ὅτι, τόσο ὁ λαός ὅσο καί οἱ ἄρχοντες, δέν θά ὑπάρξουν ἄξιοι τῆς τόσο μεγάλης εὐεργεσίας, πού ἀξιώθηκαν μετὰ ἀπό 500 χρόνια σκλαβιάς (400 χρόνια σκλάβοι εἶχαν τήν τύχη νά εἶναι πολύ λιγότεροι ἀπό τούς μισούς Ἕλληνες), εἶπαν νά ἀναθέσουν καί πάλι στόν Ὑψιστο τή φροντίδα γιά τό μέλλον τοῦ τόπου.

Καί ἐμεῖς οἱ ἐπιγενόμενοι, φροντίσαμε νά μήν τούς διαψεύσουμε καί ὅπως δείχνουν τά πράγματα, θά γιορτάσουμε τά 200χρονα ἀπό τήν ἔκρηξη τῆς μεγάλης ἐπανάστασης σέ καθεστῶς ἀνελευθερίας, γιά νά μήν πῶ σκλαβιάς.

Ἀκόμη καί ἂν δεχτοῦμε ὅτι αὐτό πού περνᾶμε, ἕνα χρόνο τώρα, θά εἶναι περαστικό, ἡ φετεινή ἐπέτειος μᾶς παρέχει μιά πολύ καλή εὐκαιρία νά ἐξετάσουμε ἐάν καί κατά πόσον ὑπῆρξαμε ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας πού μᾶς παρέδωσαν μέ τούς ἀγῶνες τους οἱ πατεράδες μας.

Βέβαια, ἂν θέλαμε μιά γρήγορη ἀπάντηση στό ἐρώτημα, ἴσως νά ἔφταναν τά ἀπαράμιλλα λόγια τοῦ Μακρυγιάννη, ὁ ὁποῖος βλέποντας τήν προκοπή τῶν Ἑλλήνων στά χρόνια του, ἐκφράζοντας καί ὅλους ἐκείνους τούς «μουστακαλῆδες» πού μαζί τους πολέμησε τό '21, καί πού οἱ μορφές τους κοσμοῦσαν τίς σχολικές αἴθουσες μέχρι πρῖν λίγα χρόνια, εἶπε ὅτι, «ἂν ξέραμε τί Κράτος θά φτιάχναμε, θά μέναμε ἄλλα ἑκατό χρόνια σκλάβοι στούς Τούρκους». Καί ἀναλογιστεῖτε ὅτι ὁ Μακρυγιάννης δέν εἶχε πλήρη ἄποψη, γιατί ἔχασε τά καλύτερα, μῖας καί πέρασε στήν αἰωνιότητα μόλις τό 1864.

Ἐπειδή τά στερνά κρίνουν τά πρῶτα, ἄς μήν πᾶμε στά παλιά καί ἄς δοῦμε τήν κατάληξή μας στό σήμερα, τώρα πού ἀνέτειλε αὐτή ἡ ἐπετειακή χρονιά.

Σίγουρα ὁ λαός πέτυχε πολλά αὐτά τά 200 χρόνια. Μάτωσε, ἔκλαψε, ἴδρωσε, ἀλλά ἔφερε τή χώρα, στά χρόνια πρῖν τήν τελευταία χρεωκοπία, νά εἶναι ἀνάμεσα στίς εἴκοσι δύο πιό ἀναπτυγμένες χῶρες τοῦ Κόσμου. Ὁ τόπος, βλέπετε, εἶναι εὐλογημένος. Μᾶς τόν χάρισε Ἐκεῖνος πού τόν εἶχε φυλάξει γιά τόν Ἐαυτό Του.

Σημασία ὅμως ἔχει, τί γίνεται τώρα. Τί παραδίδουμε στούς ἐπόμενους;

Ρωτήστε όποιονδήποτε. Πάμε καλά; Πού πορεύεται ό τόπος; Καί θά ἀκούσετε ἀπαντήσεις.

Ίσως βοηθήσει καί τό γνωστό τραγούδι «...ή Ἑλλάδα πού ἀντιστέκεται, ἡ Ἑλλάδα πού ἐπιμένει, δέν ξέρει πού πατᾶ καί πού πηγαίνει...». Καί μιλάμε φυσικά ὄχι γιά τό ἀντιστέκεται καί τό ἐπιμένει, ἀλλά γιά τό πού πατᾶ καί πού πηγαίνει.

Ἡ ἀπάντηση μέ μιᾶς εὐκολη. Θά συμφωνήσουν ὅλοι. «Μέσα δέν πάμε καλά» εἶπε ἕνας ἀπό τούς πολιτικούς μας πού «ἔφυγαν». Οὔτε πού πατᾶ ξέρει ἡ Ἑλλάδα, οὔτε νοιάζεται γιά τό πού πηγαίνει.

Δημογραφικά καταρρέουμε, δέν κρύβεται αὐτό. Δέν ὑπάρχουν παιδιά, δέν τά βλέπεις στό δρόμο. Κλείνουν τά σχολειά, τό ἕνα μετά τό ἄλλο. Λύθηκε καί τό πρόβλημα τῶν ἀπογευματινῶν σχολείων ἐπειδή κάποτε δέν ἔφταναν οἱ σχολικές αἰθουσες. Στή χώρα μας μᾶλλον εἶναι πιά πολλά τά κατοικίδια ἀπό τά παιδιά. Γιά νά ὑποστηρίξουμε τόν μοντέρνο τρόπο ζωῆς, πού ἐπιλέξαμε γιά τούς ἑαυτούς μας, καταφύγαμε στίς «Ἑλληνοποιήσεις», γιατί βλέπετε, δέν ὑπάρχουν ἀρκετοί αὐτόχθονες γιά νά μᾶς προσφέρουν ὑπηρεσίες καί γιά νά δουλέψουν τίς ταπεινές δουλειές, στήν οἰκοδομή, στό χωράφι καί τή θάλασσα.

Περηφάνεια δέν μᾶς ἔμεινε, ὄχι ἀπό ἐθνικό ἐγωισμό ἢ ἀπό μισαλλοδοξία, ἀλλά ὡς χρέος πρὸς ἐκείνους πού μᾶς κληροδότησαν πατρίδα ἐλεύθερη καί σπουδαία, βγαλμένη ἀπό ὅστᾶ ἱερά, ταλαιπωρημένα. Οὔτε τήν «πατέντα» τοῦ ὀνόματος Μακεδονία μέ τά παράγωγά του δέν μπορέσαμε νά κατοχυρώσουμε, γιατί τό πρᾶγμα ἤθελε κόπο καί πίστη στό δίκαιο. Καί τολμοῦν κάποιοι ἀπό μᾶς νά κομπάζουν κιόλας. Φθάσαμε στό σημεῖο νά προτιμᾶμε νά λεγόμεστε Εὐρωπαϊοὶ ἀντί γιά Ἕλληνες.

Μισήσαμε τή γλῶσσα μας. Ὑπῆρξε στά χρόνια μας πολιτικός πού πρότεινε, χωρίς ντροπή, νά γίνει ἡ Ἀγγλική ἐπίσημη γλῶσσα τοῦ Κράτους. Ὑπάρχει βέβαια ἡ δικαιολογία ὅτι ἐκείνη, ἐπειδή ἔβλεπε τίς παρέες της στό ἐξωτερικό «τῶν θυρῶν κεκλεισμένων» μπορεῖ καί νά ἤξερε τί θά ἐπακολουθοῦσε λίγα χρόνια μετά τήν πρότασή της.

Ντρεπόμαστε γιά τήν Ἱστορία μας. Βάλαμε τά χεράκια μας νά βγάλουμε τά ματάκια μας. Ἀποκαθηλώσαμε τούς ἥρωες, τούς κοντύναμε, γιατί δέν εἶχαμε τό κουράγιο νά παλέψουμε γιά νά τούς φθάσουμε, ἐκεῖ ψηλά πού μᾶς τούς παρέδωσε ἡ ἱστορική μνήμη.

Ψάξτε νά βρεῖτε ἂν μπορεῖ νά ὑπάρξει γιά μᾶς τούς σύγχρονους Ἕλληνες ἱερό καί ὄσιο. Φανταστεῖτε ὅτι, ὑπάρχουν κάποιοι πού σκέφτονται λέει, ὡς δείγμα μεγαλοψυχίας, νά προσκαλέσουν καί τόν πρῶτο πολίτη τῆς χώρας πού ὑπῆρξε ὁ δυνάστης τοῦ λαοῦ μας, γιά νά πανηγυρίσουμε τήν μεγάλη ἐπέτειο!

Ὁ πατριωτισμός στιγματίσθηκε. Ἀκόμη καί λέξεις τῆς γλώσσας μας, ὅπως πατρίδα καί φυλή ἐνοχοποιήθηκαν. Ἡ ἐλεύθερη ἔκφραση περιορίσθηκε τά τελευταῖα χρόνια ὅσο ποτέ.

Πάθαμε σύγχυση. Μπερδεύομαστε ἀκόμη καί μέ τά πιά ἀπλᾶ, μέ τό τί εἶναι

φυσιολογικό καί τί ὄχι. Ἀποϊεροποιήσαμε τά πάντα. Οἰκογένεια, γάμος, τιμότητα, θυσία, χρέος πρός τήν πατρίδα, καθήκον, ἀξιοπρέπεια, τιμή, ἀνθρωπιά, ντρέπεσαι νά τά ὑπερασπισθεῖς ἀκόμη καί στή συζήτηση στίς μέρες μας.

Τό Ἑλληνικό σχολεῖο, ἐκεῖνο πού ἔβγαζε ψυχές λεβέντικες, μέ ἀξίες καί ιδεώδη ἔχασε πιά τήν πυξίδα. Καί ὅπως λέει καί ὁ δάσκαλος ἀπ' τό Κιλκίς, στό σχολεῖο νά μαθαίνουν τά παιδιά τά ἄθεα γράμματα. Ἐργαστήριο γιά πειράματα διαταραγμένων ἐπιστημόνων. Ἀγγαρεία γιά τούς δασκάλους ἢ ἐκπαίδευση, ταιλωπυρία γιά τούς μαθητές ἢ μάθηση. Φοβάται ὁ Γιάννης τό θεριό καί τό θεριό τόν Γιάννη.

Θυμᾶμαι πρὶν λίγα χρόνια, τούς δασκάλους στά Δημοτικά σχολεῖα, τήν ὥρα τῆς πρωϊνῆς προσευχῆς νά στέκονται μπροστά στά παιδιά καί νά τούς δείχνουν πῶς νά κάνουν τόν Σταυρό τους. Σήμερα μαθαίνω ὅτι οἱ δάσκαλοι κρύβονται στό πίσω μέρος γιά νά μήν τούς βλέπουν τά παιδιά ὅταν δέν κάνουν τόν Σταυρό τους.

Ἄλλα ἴσως νά ἔχουν τήν αἰτία τους ἐκεῖ. Τό Ἑλληνικό σχολεῖο, αὐτό πού φώτιζε καί ὅταν λειτουργοῦσε στά κρυφά, τώρα, ὅπως λέει καί τό σύνθημα, πού παλιότερα ἔγραφαν στούς τοίχους, «**ΦΟΤΙΖΕΙ ΜΟΝΟΝ ὅταν καίγεται**». Καί μή σᾶς φαίνεται παράξενο, σήμερα ἴσως ἔχει ξεπερασθεῖ ἀκόμη καί τό σύνθημα ἐκεῖνο.

Ἴσως ἡ κατάσταση πού βιώνει ὁ λαός μας αὐτήν τήν περίοδο, μέ περιορισμούς αὐστηρότερους ἀπό ὅλες τίς προηγμένες χῶρες τοῦ Κόσμου, νά εἶναι ἡ δίκαιη τιμωρία γιά ὅσα πράξαμε αὐτά τά χρόνια τοῦ ἐλεύθερου βίου μας, γιατί δέν ἐννοήσαμε πόσο ἀνεκτίμητη εἶναι ἡ ἐλευθερία.

Καί αὐτό φαίνεται ἀπό τό γεγονός ὅτι μᾶς ἔπεισαν πολύ εὐκόλα πῶς ἀξίζει περισσότερο ἡ ἀσφάλεια καί ἡ υἱεῖα μας ἀπό τήν ἐλευθερία.

Ὅχι διακόσια χρόνια, ἀλλά λίγο περισσότερο ἀπό ἑκατό χρόνια πρὶν, τέσσερις γενιές δηλαδή πρὶν, οἱ Ἕλληνες τῆς Τουρκοκρατούμενης Μακεδονίας καί τῆς Θράκης, ἦσαν υἱεῖς ἀλλά περπάταγαν στό δρόμο σκυφοῖ. Ξεχάσαμε γρήγορα ὅτι οἱ πρόγονοί μας, υἱεῖς γεννιόντουσαν καί πέθαιναν υἱεῖς, ἀλλά πέθαιναν σκλάβοι.

Καί τό βασικότερο, ἐγκαταλείψαμε τήν πίστη σ' Ἐκεῖνον πού Τοῦ ὀφείλουμε τήν ὑπαρξή μας. Ἀγνώμωνες γίναμε, σάν τούς λεπρούς πού ἰάθηκαν καί δέν ἐπέστρεψαν νά δοξολογήσουν τόν Θεό. Σέ λιγότερο ἀπό δύο αἰῶνες ἐλεύθερου βίου χάσαμε αὐτό πού οἱ πατέρες μας κράτησαν ζωντανό ἐπί πέντε αἰῶνες σκλαβιάς.

Βλέπετε δέν εἶναι μοντέρνο νά πιστεύει κανεῖς. Ἄλλωστε, ὅπως μᾶς εἶπαν, μόνοι μας τά καταφέραμε στήν ἐπανάσταση καί στούς ἀγῶνες πού ἀκολούθησαν. Τί δουλειά ἔχει ὁ Θεός μέ τά πράγματα τῶν ἀνθρώπων;

Καί σέ αὐτό τό οὐσιώδες ξεγελαστήκαμε. Οἱ πρόγονοί μας θά εἶχαν λύσει τό πρόβλημά τους ἅμα ἄφηναν τήν πίστη τους. Αὐτόματα θά τέλειωναν τά βᾶσανά τους. Ἀλλά δέν πρόδωσαν γιατί εἶχαν φόβο Θεοῦ καί περηφάνεια γιά τήν καταγωγή τους καί τήν Ἱστορία τους. Τόσο ἀπλᾶ ἐξηγοῦνται τά πράγματα.

Καί ἐμεῖς σήμερα καταλήξαμε ἀθεόφοβοι καί καημένοι, νά μήν μπορούμε μόνοι μας νά ὑπερασπισθοῦμε τήν τιμή μας, γιατί μᾶς ἔπεισαν ὅτι εἴμαστε μι-

κροί καί πρέπει νά τά ἔχουμε καλά μέ τούς μεγάλους.

Ἕνας Ἰταλός, ὁ Ἴντρο Μοντανέλι, μάς τό φωνάζει δυνατά, ἔστω ἀναφερόμενος σέ ἄλλη ἐποχή: «ὅταν οἱ θεοὶ καταστράφηκαν ἀπό τή φιλοσοφία, οἱ Ἕλληνες, μὴ ξέροντας πλέον γιά ποιόν νά πεθάνουν, ἔπαψαν νά μάχονται καί ἀφέθηκαν νά ὑποταγοῦν στοὺς Ρωμαίους, πού πίστευαν ἀκόμα στοὺς θεοὺς»! Τά συμπεράσματα δικά σας.

Δημήτριος Κοσκινιώτης

«ΡΗΓΑΣ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗΣ – ΦΕΡΑΙΟΣ»

Ἔργο τοῦ Τάκη Χρυσούλη

Πολλοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι πού ἀγωνίστηκαν στή μεγάλη νύχτα τῆς Τουρκοκρατίας γιά νά φέρουν στό Γένος τό ξημέρωμα τοῦ 1821. Ἀφανεῖς καί διάσημοι, ἀγράμματοι καί λόγιοι, κληρικοί καί λαϊκοί, μέσα καί ἔξω ἀπό τόν χῶρο τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος. Ἕνας ἀπό τούς διακεκριμένους σποριάδες τῆς ἐλευθερίας ἦταν ὁ Ρήγας Φεραῖος (1757-1798). Ἀναγκάστηκε νά ἐγκαταλείψει τήν γενέτειρά του, τό Βελεστίνο τῆς Θεσσαλίας, καί νά ζήσει στήν ξενιτεία, Κωνσταντινούπολη, Βουκουρέστι, Βιέννη, Τεργέστη, ὅπου σπούδασε, ἐργάστηκε καί ἀνέπτυξε τήν ἐθνική δράση του.

Ὅπως στήν τουρκοκρατούμενη Ἑλλάδα ἡ στυγνή τυραννία τοῦ βάρβαρου κατακτητῆ δέν μπορεῖ νά σβῆσει τό κερὶ τοῦ κρυφοῦ σχολείου, νά ὑποτάξει ἀρματωλούς καί κλέφτες, νά περιορίσει τούς ριψοκίνδυνους ναυτικούς, ἔτσι καί στόν δεσποτισμό τῆς Αὐστροουγγαρίας τοῦ Φραγκίσκου οἱ φυγάδες Ἕλληνες δροῦν. Δροῦν μέ μύριες προφυλάξεις, γιατί ἡ ἀστυνομία ἀγρυπνεῖ. Ἀγωνίζονται νά ἐπιβιώσουν καί μερικοὶ ἐπιτυγχάνουν νά διακριθοῦν σέ διάφορους τομεῖς.

Στίς πρῶτες σκηνές τοῦ ἔργου βλέπουμε τίς συνθῆκες τῆς ζωῆς τῶν Ἑλλήνων πού εἶναι ἐγκατεστημένοι στή Βιέννη. Τό ἀπολυταρχικό καθεστῶς τοῦ Φραγκίσκου τούς παρακολουθεῖ. Γιατί δέν ἔχουν ξεχάσει τήν πατρίδα τους. Τήν νοσταλοῦν, ὀραματίζονται τήν ἐλευθερία καί τήν πρόοδό της. Ἀλλά ἂν τό ἀπολυταρχικό καθεστῶς καί ἡ συγγένειά του μέ τήν Ὄθωμανική τυραννία καθιστοῦν τήν σύνεση καί τήν λήψη προφυλάξεων ἀναγκαῖες, τό ἠθικό τους εἶναι ἀκμαῖο καί τό χιοῦμορ διαποτίζει τόν λόγο τους.

Διαπιστώνουμε ὅτι ἡ δραστηριότητα τοῦ Ρήγα ἔχει καρποφορήσει. Οἱ Ἕλληνες ἔχουν ἀφυπνιστεῖ. Οἱ ὠριμοὶ στήν ἡλικία καί ἔμπειροὶ προσπαθοῦν νά χαλιναγωγοῦν τόν ἐνθουσιασμό τῶν νέων πού ξεχειλίζει ἐπικίνδυνα. Ὅλοι

άνυπομονοῦν νά ἐπιστρέψουν στήν Ἑλλάδα, νά ἐργαστοῦν γιά τόν γενικό ξεσηκωμό, νά συμμετάσχουν στόν ἀγῶνα.

Τά βιβλία τοῦ Ρήγα ἀνάγνωσμά τους. Ὁ Θούριός του δονεῖ τίς καρδιές τους καί κινεῖ τά χεῖλη τους. Οἱ στίχοι τοῦ Θούριου ἀποτελοῦν τό στημόνι ὅπου ὑφαίνεται ὅλο τό ἔργο. Ὅραμα τοῦ Ρήγα ἡ μόρφωση, ἡ πνευματική καλλιέργεια πού ἀναβαθμίζει τόν ἄνθρωπο σέ ἐλεύθερο πρόσωπο. Τό ὄραμά του γιά ἐλευθερία δέν περιορίζεται στούς συμπατριῶτες του Ἕλληνας. Ἀγκαλιάζει ὅλους τούς Βαλκανικούς λαούς καί ὅλους τούς ἀνθρώπους, γιατί ἔχει διαπιστώσει ὅτι ἡ τυραννία δέν φέρει μόνον τό ἔμβλημα τῆς Ἡμισελήνου.

Οἱ συνεργάτες του στή Βιέννη τόν ἀγαποῦν, τόν ἐκτιμοῦν, τόν θεωροῦν ἀρχηγό τους. Τόν περιμένουν νά ἐπιστρέψει ἀπό τήν Βενετία. Ἐκεῖ τύπωσε προκηρύξεις, βιβλίο καί τήν Χάρτα του. Ὅταν ἔρχεται μυστικά, τούς ἐμψυχώνει καί τούς πληροφορεῖ ὅτι συνάντησε τόν πρέσβη Μπερναντότ πού τοῦ ὑποσχέθηκε τήν βοήθεια τῆς Γαλλίας. Ἀλλά ὁ Ρήγας πιστεύει ὅτι οἱ ὑπόδουλοι λαοί πρέπει νά ξεσηκωθοῦν μόνονι τους καί νά μὴν περιμένουν νά ἐλευθερωθοῦν ἀπό ἄλλες χῶρες.

Φιλοξενεῖται στό ἀρχοντικό τοῦ εὐπορου ἐμπόρου Εὐστράτιου Ἀργέντη, πού ἔχει διαθέσει σχεδόν ὅλη τήν περιουσία του γιά τόν ἀπελευθερωτικό ἀγῶνα. Ἡ κόρη του Μαργαρίτα φιλοδοξεῖ νά μάθει «γράμματα στά λεύτερα Ἑλληνόπουλα». Καί ὁ παραγιός του Παναγῆς διακηρύττει: «Τῆ ζωῆ μου γιά τόν ἀγῶνα τήν ἔταξα».

Ἐφθασε ἡ ὥρα γιά κάθοδο στήν Ἑλλάδα. Δυστυχῶς ὅμως, μετά ἀπό προδοσία, ὁ Ρήγας καί μερικοί συνεργάτες του συλλαμβάνονται στήν Τεργέστη ἀπό ὅπου θά ἔπαιρναν πλοῖο γιά τήν Ἑλλάδα. Μεταφέρονται καί φυλακίζονται στή Βιέννη. Παρακολουθοῦμε τήν ἀνάκριση τοῦ Ρήγα καί τοῦ Ἀργέντη ἀπό τόν ἀστυνομικό διοικητή. Παραμένουν θαρραλέοι καί ἀδάμαστοι, προσηλωμένοι στό σκοπό τους. Ὁ Ἀργέντης ἀρνεῖται νά σώσει τή δική του ζωῆ μέ δωροδοκία τοῦ διοικητή.

Μετά τούς βρίσκουμε σέ φυλακή τοῦ Βελιγραδίου. Ὁ Ρήγας, ὁ Ἀργέντης καί ὁ Παναγῆς ἐπικοινωνοῦν μέ τούς ἄλλους συντρόφους τους, φυλακισμένους σέ ἄλλα κελλιά, μέ στίχους τοῦ Θούριου. Μιά συζήτηση ἀνάμεσα στόν Ρήγα καί τόν Πασᾶ ἀποκαλύπτει τό ἀπαίσιο πρόσωπο τῆς τυραννικῆς ἐξουσίας, τήν εὐγένεια, τήν παρρησία, τήν ὁμορφιά τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας πού ἀψηφᾷ τίς χειροπέδες, τά βασανιστήρια, τόν θάνατο.

Ἄν τούς μεταφέρουν στήν Κωνσταντινούπολη, ὑπάρχει ἐλπίδα νά ἐλευθερωθοῦν κατά τήν μεταγωγή τους ἀπό ἄνδρες τοῦ Πασᾶ τοῦ Βιδινίου Πασβάνογλου. Συνεννοοῦνται καί συμφωνοῦν πῶς θά ἐνεργήσουν σέ

τέτοιο ένδεχόμενο. Οί Τουρκοί όμως τούς έξοντώνουν στό Βελιγράδι, γιατί φοβούνται μήπως ό Ρήγας καί οί συνεργάτες του δραπετεύσουν.

Τελευταία σκηνή τοῦ ἔργου στό Ναύπλιο. Ό συνεργάτης τοῦ Ρήγα Περραιβός, πού εἶχε διαφύγει τήν σύλληψη, ἔχει συναντήσει μετά εἴκοσι πέντε χρόνια τήν κόρη τοῦ Ἀργέντη Μαργαρίτα, πού ἔχει σωθεῖ ἀπό τήν σφαγή τῆς Χίου. Ἡ Ἐπανάσταση ἔχει φουντώσει. Ό σπόρος τῆς λευτεριάς πού ἔσπειρε ό Ρήγας καί οί συνεργάτες του καί πότισαν μέ τό αἶμα τους αὐτοί καί ἄλλοι ἀγωνιστές, ἔχει βλαστήσει καί τό δέντρο μεγαλώνει ἐκτείνοντας ὅλο καί περισσότερο τούς θαλερούς κλώνους του.

Τό ἔργο τελειώνει μέ δύο στίχους ἀπό τόν Θούριο, πίστη τοῦ Ρήγα καί ὑπόμνηση σ' ἐμᾶς γιά τήν ἀξία τῆς ἐλευθερίας: «Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωή παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά καί φυλακή».

Νίκος Τσιρώνης
Οἰκονομολόγος

ΕΚΟΙΜΗΘΗ ΕΝ ΚΥΡΙΩ Ο Π. ΗΛΙΑΣ ΣΤΕΦΟΠΟΥΛΟΣ

Τήν Κυριακή 7 Φεβρουαρίου 2021 τό ἀπόγευμα, ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ό συνταξιούχος πρώην Ἐφημέριος τοῦ Ναοῦ μας, πρωτοπρεσβύτερος π. Ἡλίας Στεφόπουλος, πλήρης ἡμερῶν.

Τό πρωί τῆς Τρίτης 9 Φεβρουαρίου 2021 ἐψάλη εἰς τόν Ἱ. Ναόν μας ἡ νεκρώσιμος Ἀκολουθία εἰς Ἱερεῖς καί στίς 11 π.μ. ἐψάλη ἡ συνήθης νεκρώσιμος Ἀκολουθία μέ τήν συμμετοχή τῶν Ἐφημερίων

τοῦ Ναοῦ μας, τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου π. Εὐσταθίου ἀπό τήν Κηφισιά καί τοῦ υἱοῦ τοῦ μεταστάντος πρωτ. Στεφάνου Στεφοπούλου.

Ό μακαριστός π. Ἡλίας διηκόνησε στόν Ναόν μας τοῦ Ἁγίου Νικολάου Πευκακίων ἀπό τοῦ ἔτους 1972, ὅταν μετετέθη ἀπό τόν Ἱ.Ν. Ἁγίας Ἄννης Χαλανδρίου, ἕως τῆς συνταξιοδοτήσεώς του, τό ἔτος 1999. Διηκόνησε καθ' ὅλο αὐτό τό

διάστημα τό ἔργο τῆς Φιλανθρωπίας, ὡς Πρόεδρος τοῦ Ἐνοριακοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου.

Μετά τό πέρας τῆς Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας (ἡ ὁποία μετεδίδετο

συγχρόνως, μέσω Skype στην Αμερική όπου διαμένει ή θυγατέρα του Έλενη), όμιλησε για τόν μεταστάντα από στήθους ό Προϊστάμενος του Ναού, πρωτ. Βασίλειος Βολουδάκης, . Τήν άπομαγνητοφωνηθείσα (άπό τόν κ. Γεράσιμον Βουρνάν) όμιλία του π. Βασιλείου, παραθέ-
 τουμε εύθύς:

ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ Π. ΗΛΙΑΝ ΣΤΕΦΟΠΟΥΛΟΝ

«Πρίν άπό άρκετά χρόνια, τό 1972, βρισκόμουν κοντά στην είσοδο του Ναού μας, έσωτερικά. Καί τότε είδα έναν κληρικό νά θέλει νά εισέλθη. Ρώπησα: «Πάτερ τήν εύχή σας, άπό πού είσθε;», ήμουν τότε Διάκονος. Καί μου άπαντά: «Πατήρ Ήλίας Στεφόπουλος, ό νέος έφημέριος». Αυτό τό θυμόταν ό μακαριστός καί μου έλεγε άρκετές φορές: «Έσού μέ ύπεδέχθης πρώτος στην είσοδο. Θέλω νά μέ κηδεύης καί θέλω νά μέ διαβάης

καλά!»! Του έλεγα: «Μά δέν ξέρουμε ποιός θά φύγει πρώτος, ό Θεός μας δέν κοιπάει τίς ήλικίες, έχει δικά του κριτήρια για τήν έπιλογή των άνθρώπων πού θά καλέση». «Άκούς τί σου λέω;» μου έπαναλάμβανε «Πρόσεξε καλά!». Καί σήμερα άφου ύπηρετήσε περίπου 25 χρόνια σ' αυτό τό Ναό ήρθε ή θλιβερή ή ώρα, για μάς. Για εκείνον είναι εύχάριστη, γιατί είναι ή Πεντηκοστή του, ή όριστική, εκείνη πού θά τόν όδηγήση στη Βασιλεία του Θεού μας. Άλλά για τους ζώντας καί παραμένοντας σέ αυτόν τόν άγώνα τής ζωής, πού τόν συναναστράφησαν, ή νοσταλγία τής παρουσίας του είναι μεγάλη καί ιδιαίτέρως για μάς, τους Ίερείς αυτού του Ναού, πού σέ κάθε σημείο Του, όχι μόνο στο Ίερό Βήμα αλλά παντού, βλέπουμε καί έχουμε νοερά τήν παρουσία του. Για μάς είναι ένας χωρισμός ό όποιος αντιμετωπίζεται, βεβαίως, μέ τή χάρη του Θεού μας καί μέ τήν βεβαιότητα τής κοινής Άναστάσεως, κατά τήν όποία όλοι θά εύρεθοϋμε μαζί.

Ό πατήρ Ήλίας μέ τόν Πατέρα μας, τόν π. Έμμανουήλ, πού ήταν τότε

προϊστάμενος, είχε ένα ισχυρό πνευματικό σύνδεσμο και πλειστάκις μὲ ἔλεγε μετὰ τὴν κοίμηση τοῦ πατρὸς Ἐμμανουὴλ ὅτι «Δὲν ὑπάρχει βραδιά πὺ δὲν θὰ τὸν δῶ στὸν ὕπνο μου καὶ θὰ μιλάμε μέχρι νὰ ξυπνήσω». Αὐτὸ ἦταν ἀποτέλεσμα τοῦ ἐπὶ γῆς συνδέσμου, ὅπως ὑπῆρχε σύνδεσμος καὶ μὲ τὸν ἀείμνηστο πατέρα Νικόλαο καὶ τὸν πατέρα Φίλιππο, ὁ ὁποῖος –μετὰ τὴν κοίμηση τῶν ἄλλων Πατέρων– μᾶς παρέμεινε ὡς τελευταῖος θησαυρὸς αὐτοῦ τοῦ Ναοῦ καὶ παρακαλοῦμε τὸν Κύριο νὰ τὸν κρατήσῃ στή ζωὴ ἐπὶ ἔτη πολλὰ νὰ μᾶς παρακολουθῇ, νὰ μᾶς συμβουλεύῃ, νὰ μᾶς διορθῶνῃ.

Ὁ πατὴρ Ἡλίας, ὡς ἰδιαίτερο ποιμαντικό ἔργο ἀνέλαβε τὴν διακονία τῆς Φιλανθρωπίας αὐτῆς τῆς Ἐνορίας καὶ ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἀγωνίστηκε μὲ τὶς συνεργάτιδες καὶ τοὺς συνεργάτες του γιὰ νὰ φέρῃ εἰς πέρας αὐτὸ τὸ ἱερὸ ἔργο, τὸ ὁποῖο μετέπειτα, μὲ τὴν ἀναχώρησή του παρέδωσε στὸν πατέρα Φίλιππο γιὰ νὰ τὸ συνεχίσῃ.

Ἡ παρουσία του ἦταν παρουσία ἐποικοδομητική, γιατί εἶχε ἰσχυρὲς ρίζες ἀπὸ τὸν θεῖο του, τὸν ἀείμνηστον π. Σπυρίδωνα Ξένο, ὁ ὁποῖος ἦταν πνευματικὴ φυσιογνωμία καὶ στὴν ὄριμη ἡλικία του ἐγκαταβίωσε σὸ Ἅγιον Ὅρος, δημιουργῶντας δική του Συνοδεία στή Νέα Σκῆτη, ὅπου διάδοχος του σήμερα εἶναι ὁ π. Βενέδικτος.

Ὁ π. Σπυρίδων, ὅσο ἦταν ἀκόμη στὸν κόσμο, τακτικὰ ἐρχόταν στὸν Ναὸν μας καὶ μᾶς παρακολουθοῦσε καὶ καθοδηγοῦσε τὸν π. Ἡλία καὶ τὸν συμβούλευε. Δὲν ἀνεχόταν τὴν παραμικρὴ ἔξοδο ἀπὸ τὴν ἀκρίβεια. Μὲ ὅλα αὐτὰ εἶχε γαλουχήσει τὸν πατέρα Ἡλία καὶ συνεχῶς τοῦ τὰ ὑπενθύμιζε καὶ γιὰ αὐτὸ καὶ οἱ ἐνορίτες μας τὸν ἀγάπησαν, τὸν ἔκαμαν πνευματικὸ τους πατέρα καὶ, δυστυχῶς, λόγω τῶν περιοριστικῶν μέτρων πὺ ἰσχύουν, πολλοὶ θὰ ἠθελαν σήμερα νὰ βρίσκονται ἐδῶ νὰ συμπροσευχηθοῦν καὶ νὰ τὸν τιμήσουν, ἀλλὰ δὲν μπόρεσαν.

Ἔχουμε νὰ ποῦμε πολλὰ γιατί τόσα χρόνια ἕνας διάκονος τοῦ Εὐαγγελίου ἔχει ἀφήσει τὴ δική του ἐποχὴ. Ὅμως θὰ βροῦμε εὐκαιρία καὶ μέσω τοῦ περιοδικοῦ μας νὰ προβάλλουμε τὸ ἔργο του, ὥστε νὰ μείνῃ καὶ νὰ καταγραφῇ σὸ ἱστορικὸ αὐτῆς τῆς Ἐνορίας καὶ ἡ δική του ἰσχυρὴ παρουσία.

Εἶχαμε σχεδιάσει καὶ ἐτοιμάσει τὴν βράβεισή του γιὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως τοῦ 2020, ἀλλὰ μετὰ τὴν Δευτέρα Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν, ἐπεβλήθη τὸ καθολικὸ lockdown καὶ ἔτσι αὐτὸ τὸ ἔργο ἀνεβλήθη. Ὅμως ἡ περγαμνὴ ὑπάρχει καὶ θὰ γραφῇ ἐν καιρῷ σὸ περιοδικό μας ὡς ἕνας τίτλος Τιμῆς καὶ μιά Περγαμνὴ Εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸ πρόσωπό του καὶ πρὸς τὴν διακονία του.

Εἶναι εὐτυχὴς ὁ πατὴρ Ἡλίας, ὅχι μόνο γιατί ὁδεύει σήμερα τὴν ὁδὸν πὺ τοῦ ἠτοιμάσθη, ἀλλὰ καὶ γιατί ἀφήνει πίσω του ἐκλεκτὰ παιδιά, υἱὸν καὶ θυγατέρες, τὰ ὁποῖα παιδιά του, πολὺ ἀγάπησε. Ὅταν ἡ κόρη του ἡ Ἐλένη ἐγκαταστάθηκε στὴν Ἀμερικὴ, δὲν παρέλειπε νὰ τὴν ἐπισκέπεται καὶ νὰ

συνεχίζει να εκφράζει αυτό που είχε η καρδιά του.

Άφησε όμως και τον υιόν του, τον πατέρα Στέφανο ως διάδοχο και στην Ίερωσύνη. Καί αυτό είναι μια ιδιαίτερη εύλογία για εκείνον, να έχει το σαρκικό του παιδί να τον μνημονεύει συνεχώς στη Θεία Λειτουργία μαζί με όλα τα άλλα τα πνευματικά του παιδιά. Ευχόμεθα στον αγαπητό μας πατέρα Στέφανο να έχει την εύχή του, να συνεχίσει το έργο του, το όποιο, πράγματι, συνεχίζει με πολύ ζήλο ο πατήρ Στέφανος.

Να εύχηθούμε στην Πρεσβυτέρα του, η οποία αγωνίστηκε σε αυτή τη ζωή, μάλλον συναγωνίσθηκε, αλλά για λόγους υγείας δεν μπορεί να θρι-

σκειται κοντά μας. Να τονίσουμε αυτό, που έλεγε πάντοτε ο πατήρ Ήλιος: «Η Πρεσβυτέρα μου είναι ο δεύτερος εαυτός μου. Χωρίς εκείνη δεν θα μπορούσα να ανταπεξέλθω σε αυτό το δύσκολο έργο του πατέρα και του Κληρικού, του Ποιμένου». Να εύχηθούμε και στις θυγατέρες του και στις οικόγενειές τους να έχουν την εύλογία του Θεού μας. Ήδη γνωρίσαμε σήμερα – γιατί είναι παρών – έναν καρπὸν ἄμεσον, τὸν μικρὸ ἐγγονὸ του, τὸν Ήλία Στεφόπουλον, τοῦ Στέφανου!

Ἔτσι λοιπὸν ἀφήνει τὴ σφραγίδα του ὀλοκληρωμένη ὁ πατήρ Ήλιος καὶ γιὰ αὐτὸ ἡ λύπη μας μετριάζεται καὶ ὄλοι μαζί μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά μας ψάλλουμε τὸ : «Αἰωνία ἡ μνήμη!»

Ὅλοι οἱ Πατέρες κατευδώσαμε τὸ σκῆνωμα τοῦ π. Ήλία ψάλλοντες τὸ «ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!».

Νά έχουμε τὴν εὐχή του καὶ τίς προσευχές του!

π. Β. Ε. Β.

Η ΕΝΟΡΙΑ ΩΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΟ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ

Όμιλίες με σκοπό νά βοηθηθοῦμε στήν πνευματική μας ζωή
ἐξακολουθοῦν νά γίνονται στήν Ἐνορία μας,
στήν Πνευματική ΕΣΤΙΑ τῶν Ἐκδόσεων «ΥΠΑΚΟΗ», Μαυρομιχάλη 96,
ἀλλά μέ διαφορετική τάξη ἀπό ἐκείνη πού ἴσχυε πρό τῶν περιοριστικῶν
μέτρων τοῦ λεγομένου Κορώνα Ἰοῦ.

Μέ τήν καθιερωμένη ἐπί 40 ἔτη τάξη, κάθε ΚΥΡΙΑΚΗ πρωΐ, μετά τήν
Θ. Λειτουργία καί πρό τῆς Ἐνάρξεως τῆς ὁμιλίας παρετίθετο δωρεάν
ἓνα μικρό πρόγευμα πρός Ἀναψυχήν τῶν προσερχομένων
εὐθύς μετά τή Θ. Λειτουργία.

Κάθε Τρίτη ἀπόγευμα, ἀπό τίς ἀρχές Ὀκτωβρίου, ἐγίνοντο δύο Ὅμιλίες:
Θεολογικά Μαθήματα καί Σχολή Νέων.

Μετά τά περιοριστικά μέτρα τοῦ Κορώνα Ἰοῦ, πού ἀπαγορεύουν τήν
προσέλευση ὄλων τῶν ἐπιθυμούντων, οἱ ὁμιλίες γίνονται διαδικτυακά ὡς ἑξῆς:

ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ 12.30 ΕΩΣ 13.30

ΜΕ ΘΕΜΑ:

**« Τά Δόγματα τῆς Πίστεως ὡς λειτουργία τῆς
ἀνθρωπίνης φύσεως ».**

ΚΑΘΕ ΤΡΙΤΗ ἀπόγευμα 7.00 ΕΩΣ 8.00

Η ΣΧΟΛΗ ΝΕΩΝ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**« Ἡ Κυβερνητική τῆς ψυχῆς μας, τῶν ἄλλων,
ἀλλά καί τῆς Πατρίδος μας ».**

Κατά τήν διάρκεια τῆς ἀναπτύξεως τῶν θεμάτων γίνεται διάλογος μέ
τούς παρόντες ἀλλά καί μέ τούς διαδικτυακοῦς Ἀκροατές.

Ἵπεύθυνος Συνάξεων: **π. Βασίλειος Βολουδάκης.**

Οἱ ἀνωτέρω Ὅμιλίες ἀναρτῶνται, μετά τήν διαδικτυακή τους μετάδοση

στό Κανάλι «**ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΑΚΟΗ**» στό **YouTube**
καί στό **www.ypakoh.gr**